

**UNIVERZITET U SARAJEVU
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
SIGURNOSNE I MIROVNE STUDIJE**

**ZAŠTITA I SPAŠAVANJE LJUDI I MATERIJALNIH DOBARA OD
PRIRODNIH I DRUGIH NESREĆA U ELEKTROPRIVREDI BOSNE I
HERCEGOVINE**

-MASTER RAD -

Student:

Damir Klačar

Index br 809/II

Mentor:

Prof.dr.Zlatan Bajramović

Sarajevo, Juli 2021.

SADRŽAJ

UVOD.....	5
1. Teorijsko-metodološki pristup radu.....	9
1.1. Teorijski pristup radu	9
1.2. Metodološki pristup radu	11
1.2.1. Problem istraživanja.....	11
1.2.2. Predmet istraživanja	12
1.2.3. Ciljevi istraživanja.....	24
1.2.3.1 Naučni cilj	24
1.2.3.2 Društveni cilj istraživanja.....	25
1.2.4. Sistem hipoteza	25
1.2.4.1. Generalna hipoteza.....	25
1.2.4.2. Posebne hipoteze	25
1.2.5. Metode istraživanja	26
1.2.6. Naučna i društvena opravdanost istraživanja	27
1.2.6.1. Naučna opravdanost istraživanja.....	27
1.2.6.2. Društvena opravdanost istraživanja	27
1.2.7. Vremensko i prostorno određenje istraživanja.....	27
1.2.7.1. Vremensko određenje istraživanja	27
1.2.7.2. Prostorno određenje istraživanja	27
2. Ustavna struktura bosne i hercegovine.....	28
2.1. Dejtonski sporazum i ustavna struktura BiH.....	28
2.1.2. Struktura sistema zaštite i spašavanja u Bosni i Hercegovini.....	36

2.1.3 Upravljanje sistemom zaštite i spašavanja.....	42
2.1.4. Rukovođenje u sistemu zaštite i spašavanja.....	43
2.1.5. Komunikacija u sistemu zaštite i spašavanja i odnosi sa javnošću	46
3. Nastanak i političko ustrojstvo federacije bosne i hercegovine.....	51
3.1. Političko ustrojstvo FBiH.....	51
3.1.2. Normativno pravno definiranje zaštite i spašavanja i nadležnosti u FBiH	55
3.1.3. Uloga i značaj Vlade Federacije Bosne i Hercegovine u zaštiti i spašavanju	58
3.1.4. Organizacija i uloga Federalne uprave civilne zaštite FBiH.....	59
3.1.5. Nadležnost i uloga Kantona Federacije BiH u zaštiti i spašavanju.....	59
3.1.6.Značaj i funkcije Federalnog štaba civilne zaštite u zaštiti ispašavanju FBiH	63
3.1.7. Kantonalne uprave civilne zaštite u sistemu zaštite i spašavanja u FBiH.....	64
3.1.8. Dužnost i uloga Gradova u Federacije BiH u sistemu zaštite i spašavanja.....	66
3.3.9.Opštinske Službe civilne zaštite u sistemu zaštite i spašavanja u FBiH	67
4. Zaštita i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Elektroprivredi BiH.....	68
4.1. Nastanak i razvoj elektro-energetskog sistema BiH.....	68
4.1.2 Zakonska regulativa	70
4.1.3.Misija i perspektiva Elektroprivrede	71
4.2. Značaj i uloga Sistema zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Koncernu JP Elektroprivreda BiH.....	72
4.2.1.Organizacija i uloga sektora i službi u sistemu zaštite i spašavanja Direkcije društva i podružnicama društva.	72
4.2.2. Službe za sigurnost i zaštitu u podružnicama društva Elektroprivrede BiH	77
4.2.3.Opasnosti i rizici u rudnicima sa aspekta zaštite i spašavanja	81
4.2.4. Prirodne i potencijalne opasnosti u rudnicima uglja sa površinskom eksploatacijom.....	87
4.2.5.Uloga i značaj rudničke službe spašavanja u rudnicima uglja FBiH	88

4.2.6.Rudničke stanice spašavanja	90
4.2.7.Opremljenost stanica za spašavanje	91
4.2.8.Centralna stanica za spašavanje.....	93
EMPIRIJSKI DIO ISTRAŽIVANJA	95
ZAKLJUČAK.....	100
LISTA SKRAĆENICA.....	103
LITERATURA.....	104

UVOD

Kroz analogiju historijskog i civilizacijskog razvoja planete u čijoj blagodati uživamo i participiramo čovjek je kao najsavršeniji sklad prirode i bistrovanja ujedno i najveći razlog njenog uništavanja, propadanja ugrožavanja. U direktnoj korelaciji sa prirodom od postanka do danas čovjek nastoji usavršavati načine i spriječiti ili umanjiti moguće stihijske događaje, nesreće katastrofe kao odgovore prirode ili pak ratna dešavanja u interesu sigurnosti i opstanka. Zaštita i spašavanje je stara djelatnost i aktivnost ljudi al konkretna djelatnost je nastala mnogo kasnije („To je multidisciplinarna naučna oblast za koju je potrebno i konsultirati brojne naučne oblasti i discipline koje u predmetu svog proučavanja imaju određene pojave u prirodi ili tehnička dostignuća u privredi,, Huseinbašić,Ć, 2009:5). Mnoštvo je eklatantnih primjera na koji način ljudi svojim bistrovanjem ugrožavaju ekološki kulturološki tehnološki biološki životnu okolinu, koja neumoljivo uzvraća rizicima drugim hazardima i katastrofama oduzimajući ljudima najvrednije segmente kao što su život i materijalna dobra. Temeljna krajnja zajednička instanca ljudi i društvenih zajednica je sigurnost od različitih oblika ugrožavanja koja permanentno znači život i očuvanje osobne i društvene imovine. Tomas Hobs ističe: „Sigurnost je naj osnovnija vrijednost na kojoj je čovječanstvo gradilo svoje individualne i kolektivne živote“¹. Industrijski i nučno tehnološki napredak svjetska populacija doživljava kroz razvoj nuklearne hemijske,biološke, energetske uopšte tehnologija IX,XX i XXI vijeka pri čemu su se život i uslovi za preživljavanje čovjeka radikalno poboljšali, no istovremeno su se rizici i ugrožavanje ljudi i prirodne okoline drastično povećali Takav odnos u velikoj mjeri je proizveo teške opasnosti i rizike kako za ljude tako i za druge sudionike planete i imovinu ljudi koja je često razlog i cilj.U interesu zaštite i spašavanja i opstanka ljudi društvenih zajednica na temelju realnih i relevantnih činjenica i dokaza ugrožavanja ljudi, materijalnih dobara i dostojanstva krajem IX vijeka uspostavlja se organizacija međunarodnog crvenog križa, a potom slijede Ženevske konvencije i druge deklaracije na svjetskom nivou, kojima je krajnji cilj zaštita i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od različitih oblika ugrožavanja.

Žaštita i spašavanje (civilna zaštita, civilna odbrana) su dio sistema sigurnosti svjetskih zajednica koje u 20.-tom i 21 vijeku ulažu velike napore pronalaze načine kordinacije kako bi se spriječilo

---

¹ Dujović, Jagoš, rukovođenje i upravljanje sistemima sigurnosti, ArkaPRESS, Sarajevo, 2006. g., str. 137

ugrožavanje i smanjili uzroci prirodnih i drugih nesreća, i preventivnim mjerama smanjili štetni uticaji na ljude i materijalna dobra.

Žaštita i spašavanje od prirodnih i drugih nesreća obuhvata: programiranje, planiranje, organizaciju snaga zaštite i spašavanja, obučavanje i osposobljavanje za zaštitu i spašavanje, provođenje mjera zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća, nadzor nad funkcionisanjem efikasnošću zaštite i spašavanja, informacijsko-komunikacijsku podršku upravljanja i rukovođenju akcijama i finansiranje zaštite i spašavanja. (Program razvoja Zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća FBiH 2018-2025.)

Dakle sasvim je sigurno reći da prevencija i organizacija pripravnosti kao i odgovora sukladno zakonu i zakonskim legislativama u kordinaciji sa planom reagiranja na eventualnu pojavu štetnih posljedica koje mogu ugroziti pojedinca i kompletnu hijerarhijsku strukturu privrednih subjekata i društva zasigurno je temeljna odrednica i polazna instanca kako države tako i ostalih segmenata društva.

Prvi teoretičar koji je u svom djelu definirao i zaštitnu funkciju poslovnih sistema bio je poznati francuski autor Anri Fajol² (1841-1925), koji je postavio osnove sistema upravljanja koji su bili aktuelni tokom čitavog 20.stoljeća, a i danas u mnogome utječu na ekonomski prosperitet savremenih kompanija. Prema Fajolu³, „administrirati“ znači upravljati aktivnosti u racionalne pravce, a nikako vladati, i administracija označava način upravljanja, upućivanja poslova, a nikako način vladanja i gospodarenja poslovima. To ujedno predstavlja i početak kada se unutrašnja organizacijska ili kompanijska sigurnost susreće i u teoriji u ravnopravnom položaju sa ostalim poslovnim funkcijama.

Kao što Andrej Savić u svom djelu navodi: „Za razliku od državnih organa, u čiju nadležnost spadaju poslovi sigurnosti, koji se angažiraju na preventivnom i represivnom planu u domenu

---

²Anri Fajol (fr. Henri Fayol, 1841 — 1925.) smatra se tvorcem klasične organizacione teorije. On teoriju organizacije i upravljanja definiše kao kolekciju principa, pravila, metoda i procedura koji su nastali i provjereni kroz opšte iskustvo. Fajol je među prvima razradio funkcionalni princip organizovanja i istakao menadžment kao jednu od značajnih aktivnosti u preduzeću.

³Fajol, A. (2006). Opšti i industrijski menadžment, Adižes, Novi Sad. Str, 27.

zaštite društva i države od svih oblika ugrožavanja, ovdje je riječ o privrednim subjektima koji se u granicama svojih ovlaštenja suprostavljaju raznim oblicima ugrožavanja sigurnosti lica, imovine i poslovanja unutar organizacione strukture kompanije⁴. Organiziranje privrednih subjekata u ovom konkretnom primjeru Elektroprivrede BiH, za zaštitu i spašavanje kako ljudi tako materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća zaista zahtjeva jednu visokosofisticiranu primjenu kako zakona tako i metodologije i kvalitetne kordinacije svih subjekata na nivou FBiH i unutarnjih kapaciteta samog privrednog društva. Cilj je smanjiti ranjivost, povećati otpornost kao i eventualno ublažiti sve neplanirane štetne utjecaje po ljude, tj; zaposlenike i materijalna dobra. Obzirom da je javno preduzeće „ Elektroprivreda, „ ključan faktor kritične infrastrukture samo po sebi nameće obavezu za izradom plana procjene ugroženosti od prirodnih i drugih nesreća kao izradi i primjeni planova reagiranja u slučajevima ugrožavanja prirodnim drugim nesrećama. Planiranje rukovođenje i reagiranje u skladu sa zakonima je krajnja obaveza i cilj zaštite i sigurnosti ljudi i materijalnih dobara u vanrednim situacijama. Globalizacija i brzi tehnološki napredak sasvim u drugi plan su stavili Ekološke normative i zaštitu okoline te kao nus pojava zbog djelovanja ljudi i tehnologije manifestuju se globalne klimatske promjene i katastrofe. Stoga je ugrožavanje ljudi i rizici po ljude i imovinu i materijalna dobra sve učestalija i češća pojava. Kao eklatantan primjer možemo navesti zemljotrese, poplave, klizišta, oluje. itd koje vrlo često izazivaju teške posljedice kako po ljude tako i imovinu i materijalna dobra. Svjetsko društvo podiglo je ljestvicu u kvaliteti konzumenata za život većine ljudi, al istodobno većina modernih i ekonomskih razvijenih zemalja svojim odnosom ka životnoj okolini jedan su od vodećih razloga ugrožavanja prirodne okoline izazivajući globalne klimatske promjene koje su razlog sve prisutnijih rizika te u savremeno vrijeme su najčešći razlog i prijetnja pojedincu, društvu, državi pa i cijeloj planeti. Takvim odnosom se ugrožava sigurnost ljudi i izazivaju sve učestalije prisutne opasnosti koje narušavaju harmoniju života ljudi u sigurnosti bez straha kao i života sa određenom garancijom za imovinu ljudi.

---

⁴Savić, A. (2008). Privatna bezbednost u sistemu nacionalne bezbednosti, Zbornik radova, Fakultet za pravne i poslovne studije, Novi Sad, str. 18.

Stoga svjetska zajednica mora djelovati odgovorno, konkretno, djelatno a ne retorički s ciljem humaniziranja odnosa spram prirode te samo racionalnim djelovanjem će se stvoriti preduslovi za kvalitetniju zaštitu ljudskih života i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća. Edukacija ulaganja u obrazovni potencijal, promocija i izrada konkretnih planova i provedba istih su zadaća svih nas koji smo sudionici sve učestalijih štetnih pojava i rizika po sigurnost društva. Zato na temelju dokaza i istraživanja u raznim segmentima zaštite ljudi i materijalnih dobara potrudimo se da dobrim dijelom ukažemo na značaj, ulogu, i unapređenje postojećih platformi i kapaciteta i zainteresirati čitatelje u svrhu razvoja svijesti i značaja ove tematike.

U prvom poglavlju u okviru metodološkog i teorijskog pristupa radu predstavimo pristup radu, metode istraživanja, ciljeve istraživanja, također predstaviti i u daljem radu odbraniti glavnu hipotezu i izvedbene hipoteze. Drugim poglavljem objasniti ćemo strukturu države Bosne i Hercegovine i sve značajne segmente zaštite i spašavanja na nivou države kao zakone i zakonske regulative definirane zakonom o zaštiti i spašavanju. U trećem poglavlju predstavimo nivo vlasti Federacije BiH njen sastav i strukturu, kao i sistem zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća od najveće do posljednje instance hijerarhijske strukture .

U četvrtom poglavlju akcentiraćemo sigurnost sa aspekta zaštite i spašavanja u Elektroprivredi BiH i koncernu kompanije Elektroprivrede te značajnim segmentima zaštite ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća. Izvesti će se Zaključak kao i eventualni nedostatci kao i realne mogućnosti unaprijeđenja sistema zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Elektroprivredi BiH. Za kraj ćemo navesti i bibliografiju i izvode i izvore koji su se koristili u ovom radu. Cilj ovog naučno-istraživačkog rada je da se ova tematika koju obrađujemo što više uzdigne i približi javnom mjenju i uposlenicima i eventualno obzirom na provedeno istraživanje sam rad posluži prvenstveno edukaciji i unapređenju sistema zaštite i spašavanja kako u Elektroprivredi tako i uopće građanstvu. Bosna i Hercegovina je opredijeljena za izgradnju demokratije, mira i stabilnosti, poštivanje ljudskih prava i prosperitet u zemlji i regiji, te za ispunjenje uvjeta za otvaranje perspektive integriranja i dugoročnog članstva u Evropskoj uniji i NATO-u. U tom kontekstu moraju se sagledati i aspekti izgradnje transparentnog i učinkovitog sistema zaštite i spašavanja na nivou temeljnih razvojnih načela podudarnih sa principima EU/NATO/UN.

1. Teorijsko-metodološki pristup radu

1.1. Teorijski pristup radu

Direktna korelacija čovjeka i prirode te spoznaja o mogućim izazovima, opasnostima, prijetnjama uzrokovane stihijskim događanjima, nesrećnim slučajevima ili pak ratnim događanjima rezultirale su sinergijom u kojoj ljudi u interesu sigurnosti i blagostanja nastoje da pronađu i usavrše visoko sofisticirani modus operandi, prevencije, otklanjanja i ublažavanja mogućih prijetnji i opasnosti po opstojnost i sigurnost života i materijalnih i drugih dobara.

Od postanka ljudske civilizacije sigurnost i zaštita života od raznih oblika ugrožavanja je prolazila različite etape usavršavanja i nadgradnje, no danas je stupanj zaštite i spašavanja izuzetno kompleksan i mnogo značajan za društvo (državu) kao i svim društvenim zajednicama.

Pored elementarnih stvari koje čine državu krucijalan je ekonomski i sigurnosni aspekt u kojem država nastoji da osigura i zaštititi svoje stanovništvo od prirodnih i drugih nesreća kao i ratnih događanja. Država preuzima obavezu za kvalitetnu organizaciju zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od različitih oblika ugrožavanja, kao i obavezu brzog odgovora u svim područjima i cjelokupnoj teritoriji na moguće izazove i prijetnje opasnosti u zaštiti ljudskih života i imovine.

Pružiti sigurnost ljudima, zaštititi imovinu kao i sva druga materijalna dobra od različitih oblika ugrožavanja ukazuje na dobro organiziran sigurnosni sistem društva ili države. Dujović navodi: "Sistem sigurnosti je dio društvenog sistema kojim se zadovoljavaju društveni i individualni interesi građana svake demokratske države iz oblasti međunarodnog subjektiviteta države, građanskih prava i sloboda i zaštita čovjeka i njegove okoline od svih oblika ugrožavanja" (Dujović,2006 : 141)

Dosadašnje prilike i neprilike su iznjedrile spoznaju i iskustvo da je najvažnije blagovremeno interveniranje i reagiranje u slučaju prirodnih i drugih nesreća. Zato je zaštita i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća kompleksna aktivnost koja zahtjeva niz

razičitih mjera i organizacija, kako ističe Huseinbašić,Ć: „Zaštita ljudi i spašavanje materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća je vrlo stara aktivnost koja zahtjeva kompleksno, integralno sagledavanje i poduzimanje niza mjera i aktivnosti na organizacijskom kadrovskom, materijalno-tehničkom, planskom, obrazovnom i drugom planu za preventivno i operativno djelovanje na sprječavanju nastanka štetnog djelovanja i posljedica elementarnih nepogoda i ratnih djelovanja na ljude i materijalna dobra „⁵

Dakle sasvim je sigurno da prevencija i organizacija ranog upozoravanja i pripravnosti kao i spremnosti odgovora sukladno zakonu i zakonskim legislativama u kordinaciji sa planom reagiranja na eventualnu pojavu štetnih posljedica koje mogu ugroziti pojedinca, privredne subjekte i društvo u cjelosti temeljna je odrednica kako države, društva tako svih privrednih subjekata.

Kao što Andrej Savić ističe ;„Za razliku od državnih organa u čiju nadležnost spadaju poslovi sigurnosti, koji se angažiraju na preventivnom i represivnom planu u domenu zaštite društva i države od svih oblika ugrožavanja ovdje je riječ o privrednim subjektima koji se u granicama svojih ovlaštenja suprostavljaju raznim oblicima ugrožavanja sigurnosti lica i imovine i poslovanja unutar unutrašnje organizacione strukture kompanije“ . (Savić,A, 2008:18)

Planiranje, organiziranje, upravljanje i rukovođenje privrednih subjekata ovim konkretnim primjerom Elektroprivrede BiH kao ključnog faktora kritične infrastrukture za zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara zahtjeva primjenu visoko sofisticiranih modusa operandi metodologije reagiranja i odgovora na temelju zakona i svih pod zakonskih akata.

Ekonomska razvijenost i uspješnost Elektroprivrede BiH zasigurno predstavlja i platformu za progres i iskorak države BiH na svjeskoj ljestvici visoko pozicioniranih država međunarodne zajednice, stalna ulaganja u edukativnom i praktičnom pogledu sa aspekta zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća zauzima izuzetno bitno mjestu u organizaciji djelovanja ovog vrlo važnog privrednog subjekta.

---

⁵ Huseinbašić Ć. - Civilna zaštita, Sarajevo, 1999.godine,

1.2. Metodološki pristup radu

1.2.1. Problem istraživanja

Problem istraživanja su sve aktualne i moguće opasnosti koje prijete sistemu zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara Elektroprivrede BiH kao dijela sigurnosti na kome se zasniva tema ovog rada, te predstavlja savremenu poslovnu funkciju zaštite lica, imovine i poslovanja unutar organizacione strukture kako malih, tako i velikih poslovnih sistema EPBIH.

U savremenom okruženju, sigurnosni izazovi i prijetnje po poslovanje ekonomskih sistema su u značajnoj mjeri evoluirali u odnosu na rizike koji su bili aktuelni u skoroj prošlosti.

Prije svega, unutrašnja organizacijska ili „Korporativna sigurnost ima za cilj da osigura vitalne vrijednosti kompanije u skladu sa zakonskim uređenjem države u kojoj djeluje, i na taj način doprinosi zaštiti privrednih subjekata, čime bezrezervno opravdava svoje mjesto u sistemu sigurnosne politike.⁶ Unapređenje akcionih planova koji se odnose na oblast zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća koji su preduprjeđeni programom politikom i planom razvoja ove oblasti sa jasnom vizijom i ciljevima zasigurno imaju veliki značaj za Federaciju Bosne i Hercegovine a zadati ciljevi su:

1. odrediti pravce razvoja zaštite i spašavanja i zaštite od požara i vatrogastva, kroz provođenje konkretnih akcionih planova u zadatim rokovima,

2. uskladiti i funkcionalno objediniti rješenja i nadležnosti subjekata-nosilaca sistema zaštite i spašavanja iz drugih sistemskih zakona, koja se odnose na: a) provođenje preventivnih mjera zaštite i spašavanja; b) zaštite od požara kao i mjera za postizanje pripravnosti/ spremnosti u odgovoru na prirodne i druge nesreće kao i na požare otvorenih prostora velikog obima i intenziteta (pomoć, oporavak).⁷

---

⁶ Stajić, LJ. (2008). „Izazovi korporativne bezbednosti u svetlu savremenog shvatanja bezbednosti, Prvi međunarodni naučni skup „Privatna bezbednost-stanje i perspektiva“, Zbornik radova, Fakultet za pravne i poslovne studije, Novi Sad, str. 25.

⁷ Program razvoja zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Federaciji BiH 2018-2025

1.2.2. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja ovog rada obuhvata aktualni sistem zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u EP BIH kao i sve subjekte, procese, i zakonske regulative koje su sadržane u nazivu istraživačkog rada te kao djela sigurnosti koja kao savremena poslovna funkcija ima za cilj da preduprijedi i spriječi sve aktivnosti koje mogu da nanesu štetu sigurnosti imovine, lica ili ugleda kompanije i time ugroze redovni kontinuitet poslovanja, a sa aspekta zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća. U tom pogledu će se analizirati nastanak i razvoj, odnosno uvjeti koji su doveli do stvaranja potrebe za uspostavljanjem funkcije zaštite ekonomskih subjekata, te u krajnjoj liniji i njihovih međusobnih odnosa. Kako bi efikasno jedna kompanija bila sposobna izvršiti zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća, potrebno je da posjeduje operativni plan i taktiku u skladu sa zakonskim mogućnostima, a što je predmet ovog istraživanja i analize.

1.2.2.1. Kategorijalno pojmovni sistem

Kompleksnost i kompatibilnost tematike istraživanja zahtjeva definiranje osnovnih centralnih kategorijalnih pojmova na kojima se temelji i u osnovi proizilaze te najčešće razmatraju u teorijskom istraživanju. Stoga definisanje i pojmovna analiza sljedećih pojmova obzirom na složenost problema teme istraživanja je osnova teorijskog istraživanja. Shodno tome izvršit ćemo definiranje i pojmovnu analizu sljedećih pojmova:

1. Bosna i Hercegovina,
2. Federacija Bosne i Hercegovine,
3. Elektroprivreda Bosne i Hercegovine,
4. Sigurnost,
5. Prirodne nesreće,
6. Zaštita i spašavanje,
7. Civilna zaštita,
8. Upravljanje,
9. Rukovođenje.

Bosna i Hercegovina

Bosnu i Hercegovinu međunarodno priznatu i suverenu državu čine dvije historijsko-geografske cjeline. Veći dio ili (cjeline) čini Bosanski sjeverni dio sa 40 000 km² površine, te drugi dio (cjeline) čini Hercegovina južni ili manji dio. Bosna i Hercegovina zauzima geografski prostor u jugoistočnom dijelu Europe, odnosno na zapadnom dijelu Balkana. Površina joj je 51.129 km² s međunarodno priznatim granicama sa sjevera, zapada i juga. Od 1.545 km ukupne dužine granica Bosne i Hercegovine prema susjedima pripada : dužina granice s Republikom Hrvatskom iznosi 941 km (od čega je 602 km kopnom i 339 km vodene granice), dužina granice prema Srbiji iznosi 337 km (od čega je 77 km suhozemne teritorije i 260 km vodenom teritorijom); dok prema Crnoj Gori iznosi 267 km (suhozemna granica iznosi 212 km a vodena 55km).

Sa aspekta zaštite i spašavanja relevantna su sljedeća polazišta: reljef, klima, hidrografija, vegetacija, komunikacije, stanovništvo, privredni razvoj, te prirodne i druge nesreće koje su prisutne na ovom prostoru, makar i u cikličnim intervalima. Reljef Bosne i Hercegovine je raznovrstan i neujednačen. Nadmorska visina se kreće od 0 do 2386 m. Od morske površine prisutne su ravnice, doline, brda i planine. Prosječna nadmorska visina je 625 m.

Bosna i Hercegovina je brdsko-planinska zemlja sa 80% teritorije koju čine brda i planine i 84% teritorije s nagibom od 13%. Brdsko-planinski dio ispresijecan je kotlinama, klisurama, kanjonima rijeka i kraškim poljima. Planine se prostiru pravcem sjeverozapad– jugoistok u dužini 400 km od Velike Kladuše do Sutorine. Prema jugu planine se spuštaju strmo i terasasto, a prema sjeveru postepeno prelaze u ravnicu Lijeve polje, Kraška oblast prostire se južno od linije Grmeč – Klekovača – Vitorog – Raduša – rijeka Rama – Neretva – planina Lebršnik. Između ovih planina prostiru se kraška polja: Livanjsko 380km², Glamočko 133,5 km², Duvanjsko 120 km², Mostarsko 34 km², Nevesinjsko 17,4 km², Gatačko 57,2 km², Dabarsko 30 km² i Popovo polje 146 km², kao i zaravni Rudine 700 m i Humine 300 m nadmorske visine. Najviše planine između Une i Neretve jesu: Vijenac 1665 m, Šator 1872 m, Dinara 1913 m, Golija 1892 m, Cincar 2006 m, Vran 2074 m i Čvrstica 2228 m. Između Neretve i crnogorske granice od sjevera prema jugu terasasto padaju planine: Prenj 2155 m, Crvanj 1921 m, Velež 1962 m, i Bjelašnica

1867 m, Snježnica 1262 m, Sitnica 1419 m i Viduša 1328 m. Planinska centralna oblast zahvata prostor na pravcu Vrnograče – Sanski Most – Banja Luka – rijeka Spreča – Zvornik.

Najviše planine između Une i Sane jesu: Grmeč 1604 m, Srnetica 1341 m i Klekovača 1961 m; između Sane i Vrbasa: Manjača 1239 m, Dimitar 1483 m, Vlašić 1943 m, i Vranica 2112 m, a između Bosne i Drine: Zvijezda 1360 m, Konjuh 1328, Javor 1406 m, Devetak 1417 m, Ozren 1532 m, Romanija 1629 m i Trebević 1629.

U jugoistočnom dijelu ove oblasti smještene su planine: Bitovnja 1744 m, Ivan planina 1502 m, Igman 1248 m, Bjelašnica 2067 m, Jahorina 1913 m, Visočica 1974 m, Treskavica 2088 m, Lelija 2032 m.

Najveća ravnica prostire se uz rijeku Savu po širini 30-40 km. Posavina prema jugu prelazi u niske planine: Prosar 363 m, Motajicu 652 m, Vučjak 365 m i Trebovac 651 m, a na krajnjem jugu nalaze se: Kozara 978 m i Majeвица 915 m.

Na visokim planinama nalaze se visoravni, kraške površine i prijevoji koji su teško prohodni ili potpuno neprohodni, što otežava ili onemogućava gašenje šumskih požara koji su vrlo česti. Klima je specifična i veže se za tri područja: panonsko planinsko i primorsko.

Umjereno kontinentalna klima s planinskim odlikama prisutna je u višim predjelima na pravcu Oštrej – Travnik – Sarajevo – Foča, a primorska klima zahvata područje Hercegovine do Mostara.

Hidrografska mreža Bosne i Hercegovine pripada jadranskom (26%) i crnomorskom slivu (74%). Najveće granične rijeke su: Sava i Drina, zatim Una, te Vrbas i Bosna, koje teku pravcem jug sjever i ulijevaju se u rijeku Savu, a na jugu rijeka Neretva utječe u Jadransko more. Jugozapadni dio Bosne i Hercegovine najsiromašniji je rijekama. U ovom i južnom dijelu najviše je ponornica. Najduža je Trebišnjica 93,8km zatim Šujica 44,4km Zalomka 42,6km, Mušnica 37,7 kilometar

brdsko-planinskom području rijeke u gornjem i srednjem toku su brze, a u donjem toku ulaze u ravnice, sporije su, korita su plitka, ne mogu da prime veliku količinu vode od kiša i topljenja snijega, te izazivaju plavljenje plodnog zemljišta i usjeva, stambenih i privrednih objekata. Jezera se nalaze na planinama: Boračko jezero u podnožju Prenja, Veliko (gornje) i Malo (donje) jezero kod Jajca, Veliko i Crno jezero na Treskavici, Prokoško i Suho jezero na sjevernoj strani, Vranice, Šatorsko i Vranac na Šator planini, Blidinje jezero na najvišem vrhu Raduše. Na rijekama Drini, Neretvi, Spreči, Vrbasu, Trebišnjici i Plivi izgrađene su brane i formirane velike hidroakumulacije. Najveća vještačka jezera su: Modračko (40 km²), Jablaničko (14 km²) i Zvorničko (8,1 km²). Vegetaciju čine veliki šumski kompleksi, voćnjaci, vinogradi i makija. Bujna vegetacija štiti velike komplekse zemljišta od erozije i osigurava dovoljne količine dobre pitke vode. To su područja oštećena šumskim požarima koji se javljaju u nepristupačnim područjima. Saobraćaj u Bosni i Hercegovini odvija se na kopnu, na vodi i u zračnom prostoru. Željeznička mreža je dugačka 1092 km, putna mreža je dobro razgranata i dugačka 20.500 km, ali je tek 2004. godine u saobraćaj pušteno prvih 11 km modernog autoputa (Jošanić-Podlugovi). Riječni saobraćaj odvija se na rijeci Savi i u donjem toku Neretve. Izlaz na rijeku Savu i na more omogućava dobru perspektivu povezivanja sa savremenim svijetom. Prirodna bogatstva Bosne i Hercegovine leže u nalazištima gvozdene rude u Varešu i Ljubiji, olova i cinka u rejonu Srebrenice, boksita u području Mostara i Bosanske Krupe, Vlasenice i Jajca, gipsa u Donjem Vakufu i Volarima, kamene soli u rejonu Tuzle, lignita u Kreki, Mramoru i Dobrnji kod Tuzle, mrkog ugljena u Banovićima, Đurđeviku, Zenici i Kalesiji, bakra u rejonu Kreševa, Jajca i Bugojna, pirita u Bakovićima, barita kod Jajca, Gornjeg Vakufa, mangana u Čevljanovićima, antimona, kaolina, žive, hroma, magnezita, azbesta i dr. Širom Bosne i Hercegovine prisutni su ostaci različitih kultura iz njene bogate historije.

To su stećci, nadgrobni spomenici nastali u vremenu od XIII do XVI stoljeća, a nalaze se na prostorima uz Jadransko more, u Posavini, uz rijeku Unu i u Drinu, u Srbiji, Hrvatskoj i Crnoj Gori. Matična im je oblast Bosna i Hercegovina u Radimlji, Olovu, Širokom Brijegu, Kupresu i Ljubuškom.⁸

---

⁸ Huseinbašić, Ćamil, uvod u sistem civilne zaštite Bosne i Hercegovine, Fakultet političkih nauka Sarajevo 2006, str. 5,6,7.

Demografija i struktura stanovništva prema popisu iz 1991g. 43,47% stanovništva Bosne i Hercegovine čine: Bošnjaci, 31,21% čine Srbi, 17% čine Hrvati, dok u knjizi koju je objavila 2016.g **Agencija za statistiku** Bosne i Hercegovine prema popisu stanovništva domaćinstava i stanova iz **2013 g.** ukupno stanovništvo iznosi 3.531. 159 od čega Bošnjaci čine: 50,11%, Hrvati: 15,43%, Srbi: 30,78%, te 0,77% onih koji se nisu izjasnili. Najveći i glavni grad je Sarajevo sa 275 524 stanovnika ,zatim od većih gradova su svakako Banja Luka sa 185 042, Tuzla 110 979, Zenica 110 663, Bijeljina 107 715, Mostar 105 977 stanovnika.

-Federacija Bosne i Hercegovine-

Federacija je veći entitet od ukupno dva entiteta Bosne i Hercegovine(Federacija i Republika Srpska) koja su nastala uslijed rata na prostorima Bosne i Hercegovine. Federacija je u sadašnjim teritorijalnim okvirima nastala 18.marta 1994 godine u Vašingtonu kao riješenje za zaustavljanje bosansko-hrvatskog oružanog sukoba. Sporazum u konačnici dogovorile i potpisale delegacije Republike Bosne i Hercegovine i Hrvatske republike Herceg Bosne.

Na temelju principa Vašingtonskog okvirnog sporazuma legitimnih političkih predstavnika bošnjačkog i hrvatskog naroda u (Republici) Bosni i Hercegovini od 1. marta 1994. godine i Bečkih sporazuma i dogovora sklopljenih tokom istog mjeseca, teritorij koje drži armija Bosne i Hercegovine i Hrvatsko vijeća odbrane, ta sveukupna teritorija se dijeli na 10 kantona. Kantoni kao model su usvojeni prevashodno tome da nema mogućnosti dominacije i majorizacije jedne etno društvene grupe nad drugom. Dakle, zajednica Bošnjačkog većinskog sa oko 70,40% , Hrvatskog naroda 22,40 %, srba 2,55 %, i ostalih 4,61 %. Uspostavljena i u načelu opredjeljena sa jasnim ciljevima očuvanja Bosansko-Hercegovačkog suvereniteta i integriteta te uspostavi i očuvanju mira te stvaranje ambijenta za društveni prosperitet ljudska prava, vladavinu prava, u konačnici, zajednicu zasnovanu na međunaronom humanitarnom pravu i normama. Glavni ujedno i najveći grad federacije a i Bosne Hercegovine je Sarajevo sa preko 275 000 stanovnika. U Sarajevu se nalaze sve institucije federacije izuzev 5 ministarstava koje se nalaze u Mostaru sa preko 105 000 stanovnika.

Vašingtonskim ugovorom koji je proveden s proljeća 1994 a po sazivanju ustavotorne skupštine Federacije Bosne Hercegovine na sjednici održanoj 29 i 30 marta 1994 g. u Sarajevu

Ustavotvorna skupština usvojila je Ustav kojim se na osnovama ravnopravnosti suverenih naroda i građana neovisno o njihovoj nacionalnoj, vjerskoj etničkoj i drugoj pripadnosti, uspostavlja i pravno utemeljuje ustrojstvo Federacije Bosne i Hercegovine. Krucijalna pitanja oko sastava i funkcija Oružanih snaga, zatim definiranje ljudskih prava i sloboda, sloboda govora, paradigma oko strukture podjele vlasti, funkcionalnosti, transparentnosti, i njenog očuvanja i opstojnosti.

Zakonodavna Izvršna i Sudska vlast je model funkcionisanja Federacije Bosne i Hercegovine. Kao najviši zakonodavni organ vlasti Federacije je Parlament Federacije koji je sastavljen od dva doma : Predstavničkog doma i Doma naroda..

Izvršnu vlast Federacije obnaša i čini vlada, predsjednik i potpredsjednik Federacije koji se periodično i naizmjenično u određenim vremenskim razmacima biraju i smjenjuju iz reda dva konstitutivna naroda. Sudsku vlast čine i obavljaju razni sudovi i tužilaštva kao npr: (Ustavni i Vrhovni sud, Sud za ljudska prava, i redovni sudovi). Značajnu i posebno bitnu ulogu kao krovna instanca transparentnosti ,explicitno u poštivanju ljudskih prava ljudskih sloboda i načela usvojenih i definisanih međunarodnim pravom kao poseban ogranak ustanovljena je institucija Odbusmena Federacije Bosne i Hercegovine, koja djeluje po modelu određenih razvijenih evropskih zemalja sa visokim stepenom demokratije i demokratskih načela u interesu kolektivnih i individualnih prava i sloboda pojedinaca i općenito građana.

Funkcionisanje kao i organizacija vlasti zasnovana je na na nivoima počev od federalnog preko kantonalnog do općinskog nivoa.

Teritorij Federacije čine teritoriji kantona (federalnih jedinica) i općina određenih na prirodno-geografskim, infrastrukturnim, komunikacijskim, etničkim i drugim kriterijima i principima. Nakon Dejtonskog sporazuma određen je i teritorij Federacije Bosne i Hercegovine, kao i teritorij srpskoga entiteta.“ (Beridan I., 2001:118-119)

-Elektroprivreda Bosne i Hercegovine-

Osnovna djelatnost je kontrola i nadzor elektroenergetskog sistema Bosne i Hercegovine i to dijela koji pripada Javnom preduzeću Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo, kao i kordinacija sa proizvodnim i distributivnim podružnicama u cilju osiguranja potrebnih količina električne energije za domaćinstava i ostale potrošače.

Na taj način djelatnost kojom se bavi privredni subjekt JP Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo ima širi društveni značaj od kojeg zavisi privredni život stanovništva na ovom području.

To znači da poslovi zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća treba da osiguraju nesmetano funkcionisanje navedenog elektroenergetskog sistema u svim situacijama.

Važno je napomenuti da se elektroenergetskim sistemom izvoze velike količine električne energije na strano tržište, što jasno pokazuje da naša električna energija ispunjava stroge tehničke zahtjeve i standarde Europske Unije i da imamo proizvod Europske kvalitete.⁹

-Sigurnost-

Sigurnost kao pojam ima širok dijapazon ili raznoliku lepezu definicija. U opštem smislu sigurnost podrazumjeva stepen zaštićenosti ljudi od različitih oblika ugrožavanja. U opće političkom smislu Beridan navodi da: „ Sigurnost podrazumjeva stepen zaštite društva, države od ugrožavanja iznutra i izvana „, Beridan ((2008.27)

Sa aspekta zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća sigurnost se odnosi također na organiziranje, pripremanje, i odgovor na eventualne oblike ugrožavanja ljudi i materijalnih dobara. “Sigurnost možemo definisati kao stanje u kojem je osiguran uravnotežen

---

⁹ Preuzeto:<http://intranet.elektroprivreda.ba/Pages/default.aspx>

fizički, duhovni, i materijalni opstanak pojedinca i društvene zajednice u odnosu prema drugim pojedincima, društvenoj zajednici i prirodi“.¹⁰

-Prirodne nesreće-

Prirodna nesreća je događaj koji je uzrokovan iznenadnim djelovanjem prirodnih sila sa ili bez čovjekovog uticaja koji ugrožava zdravlje ljudi ili život ljudi životinja uzrokuje štetu na materijalnim dobrima i okolišu (Okvirni zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalni dobara od prirodnih i drugih nesreća 50/08 član 2 stav 3 “).

Zemljotres

Zemljotres ili potres nastaje uslijed pomjeranja tektonskih ploča, kretanja Zemljine kore ili pojave udara, a posljedica je podrhtavanje Zemljine kore zbog oslobađanja velike energije. To je stohastički proces koji se javlja sporadično u vremenu i prostoru. Trajanje je vrlo različito a generiše seizmičke talase. Najveća opasnost koja prijete usljed zemljotresa je od zatrpavanja uposlenika i ostalih prisutnih osoba i materijalnih dobara, te ugrožavanje uposlenika i ostalih prisutnih osoba prašinom. Pojava paničnog ponašanja i nasumičnog reagiranja je vrlo vjerovatna.

Poplava

Poplava je pojava neuobičajeno velike količine vode na određenom mjestu zbog djelovanja prirodnih sila ili drugih uzroka kao što su propuštanje brana, ratna razaranja i sl.

Prema uzrocima nastanka poplave se mogu podijeliti na:

- poplave nastale zbog jakih oborina,
- poplave nastale zbog nagomilavanja leda u vodotocima,
- poplave nastale zbog klizanja tla ili potresa,
- poplave nastale zbog rušenja brane ili ratnih razaranja. Obilne i dugotrajne kišne padavine i naglo topljenje snijega uzrokuju intenzivno doticanje velikih količina vode u vodotoke, koji ih ne mogu

---

¹⁰ Grizold dr, Anton i dr. Suvremeni sistem nacionalne sigurnosti, Sveučilište Zagreb 1999 g. str.8

u potpunosti prihvatiti što izaziva izlivanje vode iz korita vodotoka i dovodi do pojave poplava. Do poplava najčešće dolazi uz neregulisane i neuređene vodotoke. Poseban problem predstavljaju neregulisani vodotoci čija korita su obrasla rastinjem i zatrpana muljem, kamenjem i ugljenom prašinom. Poplave se, međutim, događaju i uz regulisane vodotoke zbog toga što se u njih deponuju velike količine raznog otpadnog materijala, a uz vodotoke se, kao i preko njih protuzakonito grade razni objekti, što sve zajedno utiče na smanjenje proticajnog profila vodotoka.

Oluja

Oluja je poremećaj u atmosferi, koji izaziva značajne promjene u polju vjetra, pritiska i temperature u prostornim razmjerima. Nepogode praćene jakim olujnim vjetrom, odnosno jakim padavinama, s tučom i bez nje, mogu prouzrokovati štete na objektu.

Tuča

Tuča ili krupa (grad) je najkrupnija vrsta atmosferskih padavina. Nastaje kad se pothlađene kapi vode zahvaćene uzlaznim strujama izdižu te smrznu. Intenzitet djelovanja grada se ogleda u veličini čestica leda (od čestica prečnika 5 mm do veličine kokošijeg jajeta) i vremenu trajanja ove atmosferske padavine, koje može da iznosi od nekoliko minuta do maksimalno 15 minuta.

Odron i klizanje tla

Područja koja imaju složenu geološku strukturu tla koju karakterišu slaba fizičko-mehanička svojstva što se, u nepovoljnim hidrološkim uslovima i u periodima sa dugotrajnim oborinama, manifestuje u vidu nestabilnosti tla. Područje je izgrađeno pretežno od laporovito-glinovitih i pjeskovitih sedimenata neogene starosti. U površinskom dijelu jasno je razvijena debljina sloja od 5-6 m. Ovakav sastav tla, kao i geomorfološka svojstva terena (blage do strme padine), zajedno sa nekontrolisanom urbanizacijom, doveli su do aktiviranja velikog broja klizišta, koja se razlikuju, kako po veličini tako i po genezi i mehanizmima kretanja. Stanje klizišta se dodatno pogoršava negativnim uticajem ljudskog faktora. neodgovarajući ili nikakvi sistemi za vodosnabdijevanje, neadekvatni građevinsko-zemljišni iskopi, nekontrolisana sječa šuma, izgradnja

objekata visoko i niskogradnje bez propisane tehničke dokumentacije, izgradnja građevinskih objekata na potencijalno nestabilnim padinama, neadekvatna regulacija odvođenja oborinskih i otpadnih voda, što dovodi do intenzivnijeg napajanja padina vodom, a to uzrokuje slabljenje fizičko-mehaničkih karakteristika zemljišta, odnosno dovodi do klizanja tla padine.

Opasnosti Antropološkog porijekla

Tehničko tehnološke nesreće su događaji koji su izmakli kontroli pri obavljanju određene djelatnosti ili upravljanja određenim sredstvima za rad i rad s opasnim tvarima naftom i njenim derivatima i energetskim plinovima tokom njihove proizvodnje prerade upotrebe skladištenja pretovara prijevoza ili uklanjanja čije posljedice ugrožavaju ljude i materijalna dobra (Službene novine FBiH br.39/03 član 3).

Druge nesreće

Podrazumjevaju velike nesreće u cestovnom željezničkom zračnom ili pomorskom prometu požar rudarske nesreće rušenje brana atomska nuklearna ili druga nesreće koje uzrokuje čovjek svojim aktivnostima rat izvanredno stanje ili drugi oblici masovnog unuštavanja ljudi i materijalnih dobara (Okvirni Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća Službene novine FBiH broj 39/03 član 3).¹¹

-Zaštita i spašavanje-

Po odredbama Okvirnog zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Bosni i Hercegovini „Oblik je pripremanja i učešća nosilaca poslova i zadataka zaštite i spašavanja u odgovoru na prirodne i druge nesreće“. („Službeni glasnik BiH,, broj:50/08). Najširi je podsistem sistema nacionalne sigurnosti, odnosno sigurnosti države, i obuhvata Civilnu zaštitu.“ (Huseinbašić S., 2008:15)

Žaštita i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća obuhvata: programiranje, planiranje, organizaciju snaga zaštite i spašavanja, obučavanje i osposobljavanje za zaštitu i spašavanje, provođenje mjera zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća,

---

¹¹ Huseinbašić,Ć,Uvod u Sistem, Civilne Zaštite Sarajevo,2006,strana 8

nadzor nad funkcionisanjem efikasnošću zaštite i spašavanja, informacijsko-komunikacijsku podršku upravljanja i rukovođenju akcijama zaštite spašavanja i finansiranje zaštite i spašavanja.,(Program razvoja ZiS 2018-2025)

„Zaštita i spašavanje je, vrlo stara i široka aktivnost koja zahtjeva, kompleksno integralno sagledavanje i poduzimanje niza mjera i aktivnosti na organizacijskom, kadrovskom, materijalno-tehničkom, planskom, obrazovnom i drugom planu za preventivno i operativno djelovanje na sprječavanju nastanka štetnog djelovanja i posljedica elementarnih nepogoda i ratnih djelovanja na ljude i materijalna dobra.odnosno sigurnosti države, i obuhvata Civilnu zaštitu.“ (Huseinbašić S., 2008:15)

-Civilna Zaštita-

Civilna zaštita,,¹²Po odredbama Okvirnog Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi, materijalnih dobara od prirodnih ili drugih nesreća u Bosni i Hercegovini je planski organizovan dio sistema zaštite od prirodnih i drugih nesreća koja obuhvata organiziranje, pripremanje, i učešće građana , preduzeća i drugih pravnih lica i profesionalnih službi, organizacija, i udruženja na zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća te njihovih posljedica. Civilna zaštita je humanitarne i nevojne prirode (Službeni glasnik BiH broj 50/08)

-Upravljanje-

Upravljanje je kontinuirani intelektualni proces, u kome organ upravljanja, na osnovi odgovarajućih informacija, a uz stvaralačku primjenu odgovarajućih pravila, tehnika i metoda, određuju cilj svake namjeravane akcije i usmjerava danu organizacijsku jedinicu da s najmanje mogućim utroškom vlastitih snaga, sredstava i vremena realizira taj cilj.¹³

---

¹² Službene novine Federacije BiH“, br. 54/03, 38/06, 74/07 i 63

¹³ Dušan,V. Rukovođenje I upravljanje u sistemu ONO ,Beograd 1981,-str 256.

Upravljanje, administriranje ;;uprava od glagola upraviti, isto što i upravljanje, vladanje što se zasniva na moći kojom neko ograničava nečiju samovolju ili bezakonje, vođenje poslova javnih i pravnih ; (Dujović J, 2006:11-12)

-Rukovođenje

Rukovođenje u užem smislu je proces usmjeravanja pojedinca, organa, organizacija, organizacijskih djelova i organizacije kao cjeline od strane organa rukovođenja radi ostvarivanja postavljenih ciljeva.¹⁴

Rukovođenje sistemom zaštite i spašavanja je organizirana djelatnost usmjeravanja elemenata sistema i pojedinaca radi ostvarivanja ciljeva i zadataka CZ (zaštite i spašavanja) u miru u uvjetima prirodne nepogode i druge nesreće, te u izvanrednim prilikama i (eventualno) u ratu. Rukovođenje se ostvaruje procesnim funkcijama: planiranje, organiziranje,zapovjedanje, kordinacija, i kontrola.¹⁵

Rukovođenje u sistemu sigurnosti je djelatnost vođa i rukovodnih struktura (operativno-stručnih organa) na usmjeravanju pojedinaca dijelova jedinica i sistema sigurnosti kao cjeline u kontekstu ostvarivanja ciljeva i zadataka koje su postavili državni organi pred sistem sigurnosti. (Dujović, 2006: 7-8)

---

¹⁴ Kasumović Ahmet I Huseinbašić Ćamil, Enciklopedijski riječnik odbrane BiH Tuzla, 1996 str 278.

¹⁵ Strategija općenarodne obrane i društvene samozaštite SFRJ, SSNO, Beograd 1987, str.72; str.190-192

1.2.3. Ciljevi istraživanja

1.2.3.1 Naučni cilj

Po obuhvatu, istraživanje ima multidisciplinarni karakter. Kada su u pitanju ciljevi koji se žele ostvariti ovim istraživanjem može se reći da ih ima više. Ovo istraživanje ima za cilj da opiše proces, odnosno pojavu koju istražujemo te njene sastavne dijelove.

Obzirom na predmet istraživanja primarni ciljevi ovoga rada bi se ogledali u analizi i deskripciji normativnog okvira zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u EP BiH. Na bazi empirijskih podataka i stručnih saznanja izvršena je procjena razvijenosti, te utvrđene strukturalne, organizacione, normativne i praktične mjere zaštite privrednog subjekta- Elektroprivrede BiH, jer je riječ o strateškoj kompaniji čije ugrožavanje može ostaviti šire posljedice po društvo i ekonomiju.

Posebna pažnja posvećena je rizicima i prijetnjama koje sa sobom nose kompanije, te njihovim efektima po sigurnost i ekonomski sistem zemlje. Također, cilj ovog istraživanja je, da se daju prijedlozi za otklanjanje eventualnih nedostataka, prijedlozi unapređenja zaštite i spašavanja, kao i da se jasno definira uloga u svemu tome.

Naučni cilj istraživanja je da se da naučna deskripcija i vrijednosni sud o sektoru sigurnosti u Bosni i Hercegovini- konkretno Elektroprivrede BiH i odnosa spram pojma zaštite i spašavanja ljudi materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća, te ukaže na nužnost što kvalitetnije, konkretnije, intenzivnije i uzajamnije saradnje u svim sferama očuvanja sigurnosti.

Također, cilj je i da se kroz rezultate istraživanja prikaže nivo sigurnosti privrednog subjekta, odnosno kompanije Elektroprivrede Bosne i Hercegovine. Disertacija bi mogla da posluži i u svrhu edukacije uposlenika privrednih subjekata o samoj sigurnosti.

1.2.3.2 Društveni cilj istraživanja

Društveni cilj ovog istraživanja je prije svega razvoj društvene svijesti o zaštiti i spašavanju ljudi materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u EP BiH kao djelu sigurnosti i specifičnostima zakonodavstva u Bosni i Hercegovini.

Nadalje, ovaj cilj istraživanja ima zadatak da ukaže na značaj zaštite i spašavanja i općenito sigurnosti, odnosno u službi zaštite privrednih subjekata, kako u pogledu poslovanja, tako i u sigurnosnom smislu. Šira javnost može imati više benefita od spoznaja na koji način i kojim metodama kompanija Elektroprivreda vrši zaštitu i spašavanje ljudi materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća. Zbog toga je neophodna analiza stručnosti u radu, što će upravo osigurati sigurnost.

1.2.4. Sistem hipoteza

1.2.4.1. Generalna hipoteza

Temeljna hipoteza rada, a samim tim i empirijskog dijela istraživanja bila bi:

Gh.1: Sistem sigurnosti i zaštite u Elektroprivredi BiH ima adekvatan i pouzdan model u zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća.

1.2.4.2. Posebne hipoteze

Ph.1.- Elektroprivreda BiH periodično vrši analize i provjere vlastitih kapaciteta za adekvatan odgovor na prirodne i druge nesreće;

Ph.2.- Korporativna sigurnost ima veliku ulogu i značaj u poslovanju Elektroprivrede i zaštiti i spašavanju ljudi i imovine;

Ph.3.- Elektroprivreda radi na razvijanju savremenih i modernih rješenja koja mogu biti brzo implementirana radi prevencije i otkaljanja štete od prirodnih i drugih nesreća.

1.2.5. Metode istraživanja

Zaštita i spašavanje ljudi materijalno tehničkih dobara, od prirodnih i drugih nesreća u Elektroprivredi BiH se može tretirati teorijski i empirijski. Prilikom istraživanja navedene teme u ovom radu korišteno je više metoda koje su prije svega omogućile spoznaju jasnih i sigurnih elemenata u građenju, tačne sadržine.

-Osnovne naučne metode:

Analiza - metodom analize se otkrivaju sastav i struktura cjeline;

Sinteza - kojom će se povezati ranija saznanja

Konkretizacije- podrazumjeva kretanje i mišljenje saznanja od općeg ka posebnom i pojedinačnom;

Specijalizacije generalizacije - kojom ćemo formirati opće stavove o problemu istraživanja,

Indukcije -na temelju provedenog istraživanja doći će se do zaključka,

- Opštenaučne-metode-

Analitičko-deduktivna – na osnovu prikupljenih podataka saznanja usmjerićemo se na davanje naučnog i društvenog objašnjenja trenutnog stanja sigurnosti;

Statistike - prikazat će se uvid u izvještaje sigurnosti u EP BIH.

-Metoda pribavljanja podataka –

U istraživačkom radu koristit ćemo metodu analize dokumenata kao i metode ankete i intervjua. Istraživanjem su prikupljene informacije o iskustvima u oblasti primjene sigurnosti i unapređenja produktivnosti poslovanja privrednog subjekta Elektroprivrede BiH. Istraživanje je realizovano primjenom intervjua sa ekspertima/rukovodiocima i obuhvatit će analizu stavova rukovodioca u privrednim subjektima u vezi primjene koncepta/sigurnosti u svakodnevnom poslovanju.

1.2.6. Naučna i društvena opravdanost istraživanja

1.2.6.1. Naučna opravdanost istraživanja

Naučna opravdanost je evidentna. Naime, provedeno istraživanje, kada je riječ o empirijskom dijelu, nije imalo nikakvih ograničenja u smislu nedostupnosti ispitanika, zabrane davanja informacija, kao ni bilo koje druge vrste problema. U pogledu pouzdanosti dobijenih odgovora, odnosno da li su ispitanici na pitanja odgovarali iskreno, može se zaključiti, da i u tom dijelu nije bilo nedostataka, obzirom da je riječ o izuzetno odgovornim osobama, direktima ili šefovima odjela u kompaniji.

1.2.6.2. Društvena opravdanost istraživanja

Osnov naučnog značaja istraživanja, ogleda se u činjenici da je oblast zaštite i spašavanja privrednih subjekata nedovoljno naučno istražena, a posebno na primjeru Elektroprivrede BiH, te da je pritom značajan element u savremenim društvenim i ekonomskim odnosima. Društveni značaj istraživanja ogleda se u činjenici da rezultati istraživanja mogu istaći značaj unutrašnje kompanijske sigurnosti kao činioca nacionalne sigurnosti i time dati doprinos povećanju nivoa sigurnosti društva u cjelini. Master teza mogla bi da posluži u edukaciji kadrova svih subjekata koji se na neki način bave oblasti sigurnosti, a posebno sa aspekta zaštite i spašavanja ljudi materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća

1.2.7. Vremensko i prostorno određenje istraživanja

1.2.7.1. Vremensko određenje istraživanja: Istraživanje se odnosi i obuhvata period definiranja i zakonskog okvira zaštite i spašavanja BiH te obuhvata i period plana razvoja zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Bosni i Hercegovini.

1.2.7.2. Prostorno određenje istraživanja Prostorno određenje istraživanja uglavnom se temelji na prostoru Bosne i Hercegovine te treba naglasiti da je akcenat uglavnom na prostoru Federaciji Bosne i Hercegovine obzirom na kompleksnost teritorijalnog i političkog uređenja Bosne i Hercegovine.

2. Ustavna struktura Bosne i Hercegovine

2.1. Dejtonski sporazum i ustavna struktura BiH

Sporazum koji je okončao rat i postavio temelj Bosansko-Hercegovačkoj državi postignutim mirovnim pregovorima koji su vođeni u vojnoj zračnoj bazi Rajt-Peterson u gradu Deytonu, u državi Ohajo, Sjedinjenim Američkim državama sa početkom pregovora 01. novembra i konačnim dogovorom 21. novembra 1995g. Kao glavni medijatori i pokrovitelji mirovnih pregovora su SAD-a Evropska unija, Francuska Njemačka, Velika Britanija i Rusija. Konačno rješenje sukoba i početka izgradnje Bosansko-Hercegovačkog društva definirano je i parafirano 21 novembra 1995 g u Parizu, i na njega su potpise stavili predsjednici država Republike Bosne i Hercegovine, Republike Hrvatske, Savezne Republike Jugoslavije i ovlašteni svjedoci međunarodne zajednice Evropske Unije, Francuske, Njemačke, Ruske Federacije, Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije, Irske i Sjedinjenih Američkih Država. Prema sporazumu Bosna i Hercegovina jeste, nezavisna, suverena i međunarodno priznata država sa dva entiteta (Federacije BiH i Republika Srpska). Za uspostavu mira formirane su i upućene međunarodne vojne snage za implementaciju (IFOR) sporazuma koje ostaju na prostorima Bosne i Hercegovine kako bi se osiguralo provođenje Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini,¹⁶ kojeg čine sljedeći aneksi :

- 1) Aneks-1A Vojni aspekt mirovnog sporazuma
- 2) Aneks-1B Regionalna stabilizacija,
- 3) Aneks 2 – Granice između entiteta,
- 4) Aneks 3- Izbori ,
- 5) Aneks 4- Ustav
- 6) Aneks 5 -Arbitraža -
- 7) Aneks 6-Ljudska prava,
- 8) Aneks 7 Izbjeglice i raseljene osobe,
- 9) Aneks 8 Komisija za zaštitu nacionalnih spomenika
- 10) Aneks 9-Javne korporacije Bosne i Hercegovine
- 11) Aneks 10-Civilna implementacija

---

¹⁶ Huseinbašić, Ćamil, civilna zaštita u sistemu sigurnosti, Jordan Studio d.o.o., Sarajevo 2007.g. str.132

12) Aneks 11-Međunarodne policijske snage ¹⁷

Dejtonskim mirovnim sporazumom kao jednim od najvećih uspjeha međunarodne diplomatije, zaustavljen je rat i sukobi u Bosni i Hercegovini. Istodobno krjanji produkt te diplomatije je ustavno pravno podijeljena na dva entiteta država sa dubokim podjelama koja je ipak Dejtonskim mirovnim sporazumom dobila međunarodno-pravni suverenitet i integritet te Ustav koji svakako treba doradivati s prevazilaženjem svih komplementarnih i bitnih elemenata Bosansko Hercegovačkog društva. Dejtonsko ustrojstvo Bosne i Hercegovine i njen Ustav omogućili su, da entiteti uređuju sistem odbrane u kojem je situirana Civilna zaštita.” Federacija Bosne i Hercegovine donijela je 1996 godine Zakon o odbrani Federacije Bosne i Hercegovine (Službene novine F BiH br. 15/96) a Republika Srpska donijela je Zakon o odbrani 1997 godine . (Službeni glasnik RS br, 20/97) i poseban zakon o Civilnoj zaštiti koji je objavljen u istom Službenom glasniku 1997 g.“¹⁸.

„Sve do 1999 g. Civilna zaštita se nalazila u sastavu Federalnog Ministarstva Odbrane i njena organizacija se temeljila na :

- a) samozaštita građana,
- b) mjere zaštite i spašavanja,
- c) službe zaštite i spašavanja,
- d) jedinice civilne zaštite,
- e) štabove i povjerenike civilne zaštite,

Civilna Zaštita u Federaciji Bosne i Hercegovine odvojena je od Federalnog ministarstva odbrane Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o ministarstvima i drugim tijelima Federalne uprave (Službene novine FBIH br.48/99) i formirana je Federalna uprava Civilne zaštite direktno vezana za Vladu Federacije BiH.¹⁹

Uređenje države BiH definiše Ustav na temelju njene suverenosti čija je birokratsko-administrativna struktura vrlo složena i decentralizovana prevashodno na de facto (entitete, kantone i distrikt Brčko) i opredjeljena na oblik Republičkog državnog uređenja kojeg definiše Zakonodavna, Izvršna , i Sudska vlast.

---

¹⁷ Beridan Izet, Tomić Ivo i Kreso Muharem, leksikon sigurnosti, DES Sarajevo, Sarajevo, str. 82

¹⁸ Huseinbašić, Čamil, civilna zaštita u sistemu sigurnosti, jordan Studio d.o.o., Sarajevo 2007.g.str 133 i 134

¹⁹ Huseinbašić, Čamil, civilna zaštita u sistemu sigurnosti, jordan Studio d.o.o., Sarajevo 2007.g.str 134 i 135

Najviši organ zakonodavne vlasti na nivou države BiH je Parlamentarna skupština koju tvori (dva Doma Parlamentarne skupštine tj: Dom Naroda i Parlamentarni Dom)

Izvršnu vlast obnaša: Predsjedništvo BiH i Vijeće ministara BiH,

Sudsku vlast na nivou države obavlja: Ustavni sud i Sud BiH.

Kao najviši organ zakonodavne vlasti BiH Parlamentarna skupština koju sačinjava Predstavnički dom i Dom naroda BiH. Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH čini 15 delegata, od kojih su dvije trećine, po pet Bošnjaka i Hrvata, delegati iz Federacije Bosne i Hercegovine, a jedna trećina, pet Srba, delegati iz Republike Srpske. Nominirane bošnjačke, odnosno hrvatske delegate iz Federacije BiH biraju bošnjački, odnosno hrvatski delegati u Domu naroda Federacije BiH, dok delegate iz Republike Srpske bira Narodna skupština Republike Srpske.

U svom radu, Dom naroda se rukovodi Ustavom BiH, zakonima i Poslovníkom Doma naroda. Predstavnički dom ima 42 člana, od kojih se dvije trećine neposredno biraju s teritorije Federacije BiH, a jedna trećina s teritorije Republike Srpske. Kvorum čini većina svih članova izabranih u Predstavnički dom.

U svom radu, Predstavnički dom rukovodi se Ustavom BiH, zakonima i Poslovníkom Predstavničkog doma.²⁰

Konsensus je model donošenja odluka koje samom procedurom postaju zakonodavne.

Bitne i krucijalne odluke Parlamentarne skupštine su:

- a) donosi zakone ,
- b) potvrđuje imenovanje predsjedavajućeg i članova vijeća,
- c) usvaja i odobrava budžet i odlučuje o izvorima iznosu prihoda za finansiranje institucija Bosne i Hercegovine kao i međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine,
- d) daje saglasnost za ratifikaciju međunarodnih ugovora te odlučuje o drugim pitanjima važnim za provođenje njenih ovlaštenja ili dodijeljenih sporazumom entiteta²¹

Kako navodi Huseibašić,Ć: “Parlamentarna skupština BiH kao najviši organ vlasti nadležna je da na tome nivou u skladu sa Ustavom uređuje oblasti pa tako i za donošenje legislative koja se

---

²⁰ Preuzeto sa internet stranice: <https://www.parlament.ba/>, dana 23.04.2021. godine“

²¹ Preuzeto sa internet stranice: <https://www.parlament.ba/>, dana 23.04.2021. godine“

odnosi na :organiziranje i funkcioniranje sistema unutarnje sigurnosti prava dužnosti nadležnosti i obaveza ministarstava i svih oblika organizacijskog ustrojstva državne uprave (direkcije, agencije, uprave, inspektorate i dr.) kao i nestalnih povremenih i privremenih organa i tijela zakonodavne vlasti koje su nadležne da upravljaju rukovode i vrše parlamentarnu demokratsku kontrolu njihovog rada”. (Huseinbašić,Ć 2009:41),

„Domovi Parlamentarne skupštine BiH vrše zakonodavnu, informativnu, kontrolnu aktivnost i reguliraju unutrašnju organizaciju i način svog rada.“²² Pored vlade države BiH i ostale političke strukture BiH, postoji organizacija državne vlasti u entitetima Federacija BiH, entitetu RS, i Brčko distriktu. Organizacija vlasti po kantonima spada u sljedeći nivo podjele vlasti pri čemu entitet Federacija BiH ima 10 kantona. Svaki Kanton ima svoju kantonalnu vladu čija ingerencija je podčinjena tj, direktno odgovara i podliježe zakonima Federacije BiH .

Posljednji nivo je općinski (načelnici opština, opštinska vijeća i službe općine) a opštine se dijele na mjesne zajednice kao početne instance naselja.

Također obzirom na specifikum složenosti državnog uređenja BiH pored navedenog u organizaciji vlasti postoje gradovi koji imaju svoju vladu, gradske statute, koji su direktno odgovorni u ostvarivanju prava i kordinaciji djelovanja između opštine i vlade kantona kada je riječ o entitetu Federacija BiH ili direktno vladi ako je riječ entitetu Republici srpskoj.

Izvršnu vlast obavlja Predsjedništvo BiH koje se sastoji od tri člana. Svaki član Predsjedništva se na demokratski način putem izbora u kojem narod bira po jednog iz reda svakog od tri konstitutina naroda BiH (Bošnjaka, Hrvata, i Srba). Mandat članova Predsjedništva u obavljanju dužnosti člana Predsjedništva traje 4 godine. Sastavni dio izvršne vlasti BiH je i Vijeće ministara BiH . Ustav BiH kao zakoni i zakonski akti procedure definišu oblik izvršavanja prava i obaveza Vijeća ministara kao važnog dijela Vlade BiH.²³

---

²² Preuzeto sa internet stranice: <https://www.parlament.ba/>, dana 23.04.2021. godine“

²³ Preuzeto sa internet stranice: <https://www.parlament.ba/>, dana 23.04.2021. godine“

Obavljanje dužnosti predodređenih u ovom organu je određeno takođe vremenski na 4 godine mandata. Vijeće ministara ima direktnu nadležnost nad radom ministarstava i svih drugih organizacijskih dijelova državne uprave.

“Nadležno je da po prijedlogu Komisije za izbor i imenovanje vrši postavljanje službenika i njihovih zamjenika koji rukovode direkcijom agencijom pomoćnike ministara komisije i sl.”(Huseinbašić,Ć2009:41).

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine u zaštiti i spašavanju ima mnogo nadležnosti na temelju, Okvirnog Zakona o zaštiti i spašavanju 2008/50 član 13 možemo navesti neka:

- a) utvđuje prijedlog programa razvoja sistema zaštite i spašavanja na nivou institucija i tijela BiH;
- b) utvrđuje način prelaska državne granice prilikom primanja ili upućivanja međunarodne pomoći ;
- c) Donosi metodologiju za izradu procjene ugroženosti i plana zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća ;
- d) donosi procjenu ugroženosti od prirodnih i drugih nesreća BiH;
- e) proglašava nastanak i prestanak stanja prirodne ili druge nesreće itd. (Okvirni Zakon Zaštiti i spašavanju ljudi materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća 2008 ,50/08 član 13)

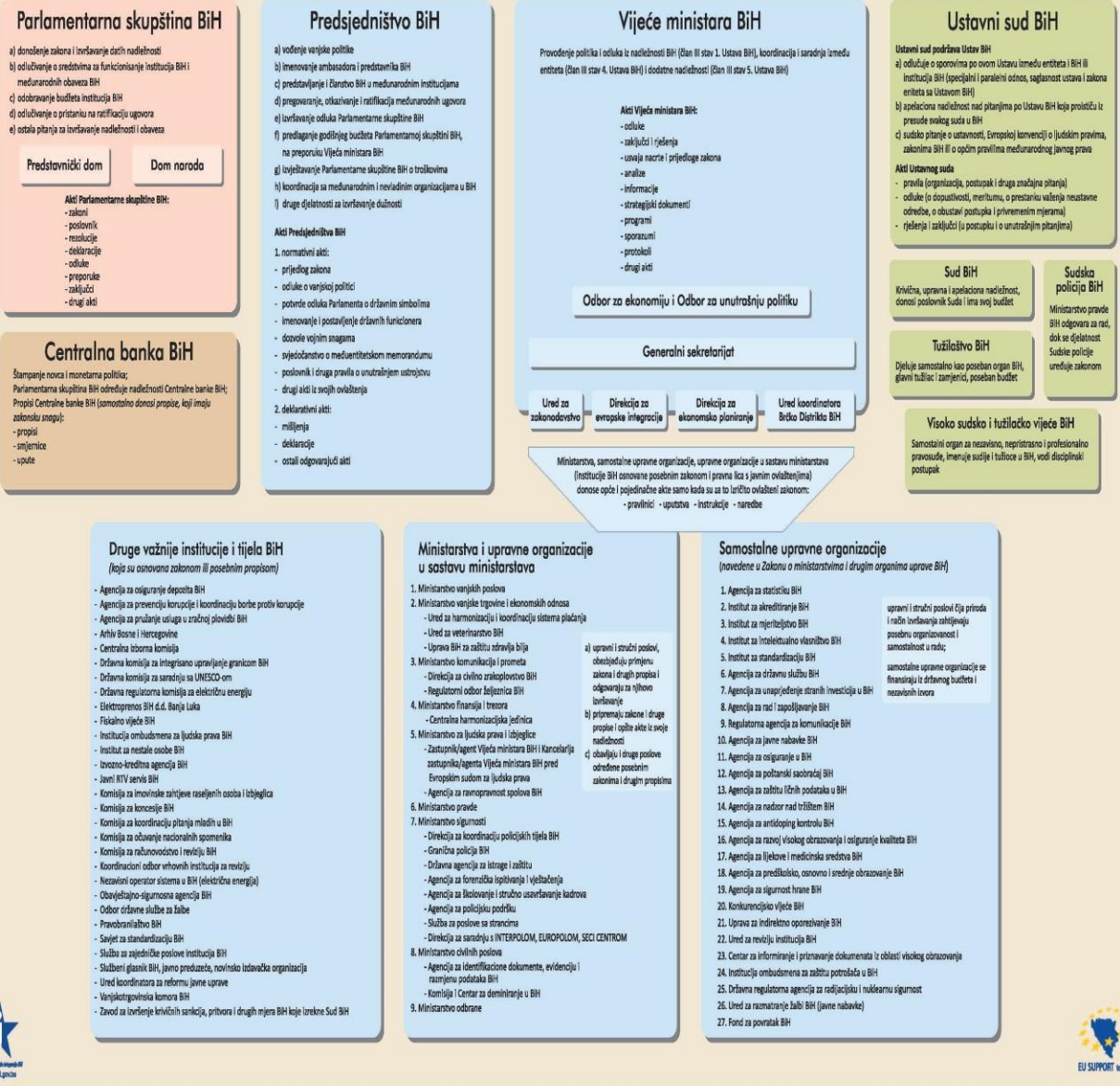

Šematski prikaz nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini

Bosna i Hercegovina

- a) vanjska politika b) vanjskotrgovinska politika c) carinska politika d) monetarna politika e) finansiranje institucija i međunarodnih obaveza BiH
 f) uzevanje, izbjeglice i azil g) međunarodni i međuentitetski krivičniopravni propisi i odnosi sa Interpolom h) zajedničke i međunarodne komunikacije
 i) saobraćaj između entiteta j) kontrola vazdušnog saobraćaja; kao i dodatne nadležnosti o kojima se entiteti dogovore

Sve vladine funkcije i ovlaštenja, koja nisu ovim Ustavom izričito data Institucijama BiH, pripadaju entitetima (Član III stav 3. tačka a) Ustava BiH)

Shema 1: Šematski prikaz nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini²⁴

²⁴ Preuzeto sa internet stranice: <https://www.dei.gov.ba/>, dana 23.04.2021. godine

Sudsku vlast Bosne i Hercegovine kao krovne pravne institucije i sudionika vlasti sačinjava Ustavni sud Bosne i Hercegovine i Sud Bosne Hercegovine.

Ustav Bosne i Hercegovine (kao Aneks 4 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini), koji je stupio na snagu 14. decembra 1995. godine, osigurava ustavnopravne okvire za ustrojstvo i funkcioniranje Ustavnog suda na potpuno novim političkim i pravnim temeljima u odnosu na prethodni period. Sud je ustanovljen nakon izvršenih procedura izbora i imenovanja, prvom sjednicom Ustavnog suda u maju 1997. godine. Osnovna zadaća ove sjednice je bila da učini Sud radnim. Poslovnik je usvojen na sjednici održanoj 29. jula 1997. godine.

U međuvremenu Poslovnik je šest puta bio izmijenjen i dopunjen, da bi Sud na sjednici održanoj 23. jula 2005. godine donio Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Ova Pravila su bila na snazi do aprila 2014. godine kada su stupila na snagu nova Pravila. Ustavni sud tajnim glasanjem bira predsjednika i tri potpredsjednika iz reda sudija. Predsjedništvo Suda, tj. predsjednik i tri potpredsjednika se biraju po principu rotacije.

Mandat predsjednika Suda traje tri godine. Pravila suda također sadrže i odredbe o nepodobnosti i imunitetu.

Funkcija sudije je nespojiva sa članstvom u političkoj stranci ili političkoj organizaciji u Bosni i Hercegovini, članstvom u zakonodavnoj, izvršnoj i drugoj sudskoj vlasti u Bosni i Hercegovini odnosno u entitetima, ili sa bilo kojom drugom funkcijom koja može uticati na nepristranost sudije. Odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće i objavljuju se u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine" te u službenim glasilima entiteta i Brčko distrikt.²⁵

Zakon o Sudu Bosne i Hercegovine, koji je nametnut odlukom Visokog predstavnika, usvojila je Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine na sjednici Doma naroda, održanoj 25.06.2002. godine i sjednici Zastupničkog doma održanoj 03.07.2002. godine. To je bilo neophodno učiniti kako bi se osiguralo provođenje nadležnosti države Bosne i Hercegovine,

---

²⁵ Preuzeto: <https://www.ustavnisud.ba/bs/ustrojstvo><https://www.ustavnisud.ba/bs/ustrojstvo> dana 23.04.2021. godine“

poštivanje ljudskih prava i vladavine zakona na njenoj teritoriji. Prvobitni Zakon o Sudu Bosne i Hercegovine, iz 2002. godine, predviđao je samo Opću/Opštu sjednicu i tri sudska odjeljenja – Krivično, Upravno i Apelaciono. No, izmjenama Zakona iz 2002. i 2004. godine usložnjena je dotadašnja organizaciona struktura.

Ovim izmjenama unutar postojećeg Krivičnog i Apelacionog odjeljenja uspostavljeni su novi, posebni odjeli– prvo Odjel II za organizirani kriminal, privredni kriminal i korupciju, a potom i Odjel za ratne zločin.²⁶

Nadležnosti suda BiH su utvrđene Zakonom o Sudu BiH. ("Službeni glasnik BiH ", broj 29/00, 16/02, 24/02, 3/03,, 37/03,, 42/03,, 4/04, 9/04, 35/04, 61/04,i 32/07).

Prema ovlastima koje definiše zakon Sud BiH ima ovlasti i nadležnosti da kazni i procesuiru krivična djela,propisana krivičnim zakonom BiH a koja su počinjena na području i teritoriji Bosne i Hercegovine.

Sud svoje odluke provodi i donosi u eventualnim upravnim sporovima ili parničnim postupcima u kojima učestvuju organi ili institucije Bosne i Hercegovine. Odluke su konačne i obavezujuće.

---

²⁶ Preuzeto: <http://www.sudbih.gov.ba/stranica/86/pregled>. dana 23.04.2021. godine“

2.1.2. *Struktura sistema zaštite i spašavanja u Bosni i Hercegovini*

Okvirni zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u BiH u složenoj političkoj strukturi Bosne i Hercegovine je donešen i usvojen 2008 godine u aprilu i maju od strane oba Doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine a stupio je na snagu 01.07.2008 godine, definisan kao (Okvirni Zakon zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća(Službeni glasnik broj 50/08). Zakonom je definisano da se sistem zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u entitetima i distriktu Brčko uređuje se po entitetskim zakonima uz obavezno usklađivanje sa okvirnim zakonom zaštite i spašavanja koji jasno definiše operativne pravne i sve druge obaveze i dužnosti vezane za poslove zaštite i spašavanja, te da navedene poslove isključivo obavljaju nadležne institucije,organi entiteta i distrikta Brčko. O zaštiti i spašavanju se u određenim prilikama raspravlja kao dijelu unutrašnje sigurnosti a Huseinbašić. Ć,navodi da : “Zaštita i spašavanje jeste podsistem sistema unutrašnje sigurnosti sa svim organizacijskim i funkcionalnim elementima koji ga čini (2009/58). Okvirnim zakonom o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Bosni i Hercegovini”. (Službeni glasnik br 50/08) član 2 definira se zaštita i spašavanje kao “Oblik pripremanja i učešća nosilaca poslova i zadataka zaštite i spašavanja u odgovoru na prirodne ili druge nesreće “. Planski organiziran dio sistema zaštite od prirodnih i drugih nesreća koja obuhvata: organiziranje, pripremanje,i učešće građana , preduzeća i drugih pravnih lica, profesionalnih službi, organizacija i udruženja na zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara i okoliša od prirodnih i drugih nesreća te njihovih posljedica (Okvirni zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Bosni i Hercegovini 50/08 član 2 stav 2)

Prirodne i druge nesreće mogu prerasti u katastrofu ²⁷ .Da bi uspješno savladali sve moguće neželjene prilike i neprilike uspješan odgovor na eventualne izazove zavisi od uspješnog sistema zaštite i spašavanja koji se bazično sastoji od :prevencije , pripravnosti , i odgovora te su ovo

---

²⁷ „Katastrofa je ozbiljan poremećaj funkcioniranja zajednice ili društva izazvan široko rasprostranjenim ljudskim,materijalnim, ekonomskim ili gubicima u okolišu koji prevazilaze sposobnost pogođene zajednice ili društva da se njima bave upotrebom vlastitih resursa. Ona je rezultat kombinacije opasnosti, uvjeta ranjivosti i nedovoljnih kapaciteta ili mjera da se smanji potencijalno negativna posljedica tog rizika.“ (Okvirni zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Bosni i Hercegovini, čl. 2., stav 5).

ujedno i 3 faze sistema zaštite i spašavanja. Prva faza sistema zaštite i spašavanja je prevencija.

„Prevencija se definira i obuhvata mjere koje su usmjerene kao redovne planske aktivnosti radi onemogućavanja nastanka prirodne i druge nesreće“ (Huseinbašić,Ć2006:49). Prevencija je poduzimanje mjera i aktivnosti kojima se smanjuje ili sprječava mogućnost nastanka opasnosti odnosno smanjuju posljedice prirodne i druge nesreće (Okvirni zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Bosni i Hercegovini član 2 stav 6). Prevencija je količina mjera i aktivnosti kojima se smanjuje ili sprječava mogućnost nastanka prijetnji odnosno smanjuju posljedice prirodne i druge nesreće (Okvirni zakon o zaštiti i spašavanju 2008:411).

Druga faza sistema zaštite i spašavanja je pripravnost. „Pripravnost se definiše kao mjera koja omogućava vladama entiteta i kantona načelnicima općina strukturama civilne zaštite i drugim organizacijama i zajednicama da odgovore efikasno na stanje prirodne ili druge nesreće“ (Huseibašić,Ć 2006:51).

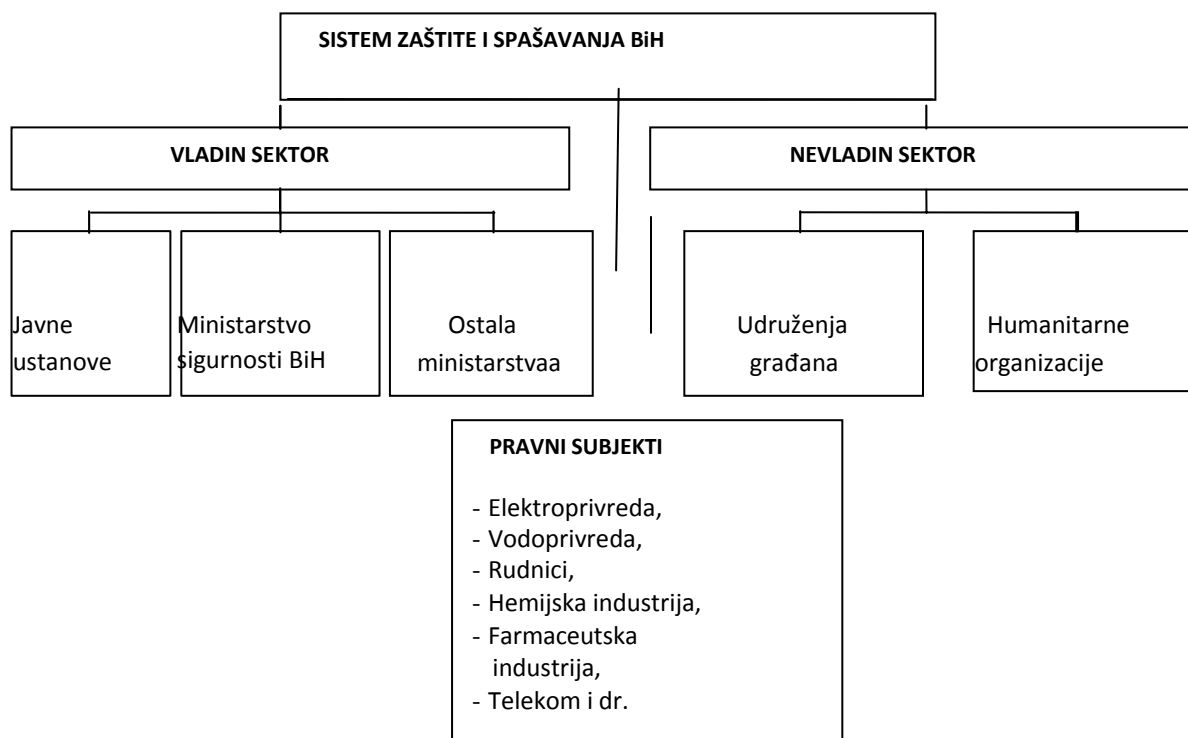
Pripravnost je pravovremno poduzimanje svih aktivnosti kojima se povećava i unaprjeđuje efikasnost i efektivnost operativnih i ostalih zakonom predviđenih i utvrđenih snaga i sredstava za odgovor na prirodnu i drugu nesreću a što uključuje i privremenu evakuaciju ljudi i imovine sa ugroženih lokacija (Okvirni zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Bosni i Hercegovini član 2 stav 7).

Treća faza sistema zaštite i spašavanja je odgovor. „Mjere odgovora su one mjere poduzete odmah prije u toku i poslije udara prirodne ili druge nesreće odnosno katastrofe usmjerene spašavanju života i zaštiti imovine“ (Huseibašić ,Ć2006:52). Odgovor je pružanje pomoći ili intervencije u toku i neposredno nakon prirodne i druge nesreće radi zadovoljavanja potreba za očuvanjem života i osnovnih životnih potreba pogođenog stanovništva (Okvirni zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Bosni i Hercegovini član 2 stav 8).

„Zaštita i spašavanje jeste podsistem unutrašnje sigurnosti, ali i zaokružen sistem sa svim organizacijskim i funkcionalnim elementima koji ga čine“. (Huseinbašić,Ć 2009:58,)

U sistemu zaštite i spašavanja Civilna zaštita je planski organiziran dio sistema zaštite od prirodnih i drugih nesreća koja obuhvata ;organiziranje, pripremanje, i učešće građana, preduzeća, i drugih pravnih lica i profesionalnih službi,organiziranje, i udruživanje na zaštiti i spašavanju ljudi, materijalnih dobara i okoliša od prirodnih i drugih nesreća te njihovih posljedica, (Okvirni Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Bosni i Hercegovini 50/08 član 2 tačka 2). Sistem zaštite i spašavanja u Bosni i Hercegovini se sastoji od Vladinog sektora kojeg čine : Javne Ustanove , Ministarstvo Sigurnosti, Ostala Ministarstva Nevladinog sektora: kojem pripadaju: Udruženja građana, i Humanitarne Organizacije kao i Pravni subjekti : Elektroprivreda, Vodoprivreda, Rudnici, Hemijska industrija, Farmaceutska industrija, Telekom itd.

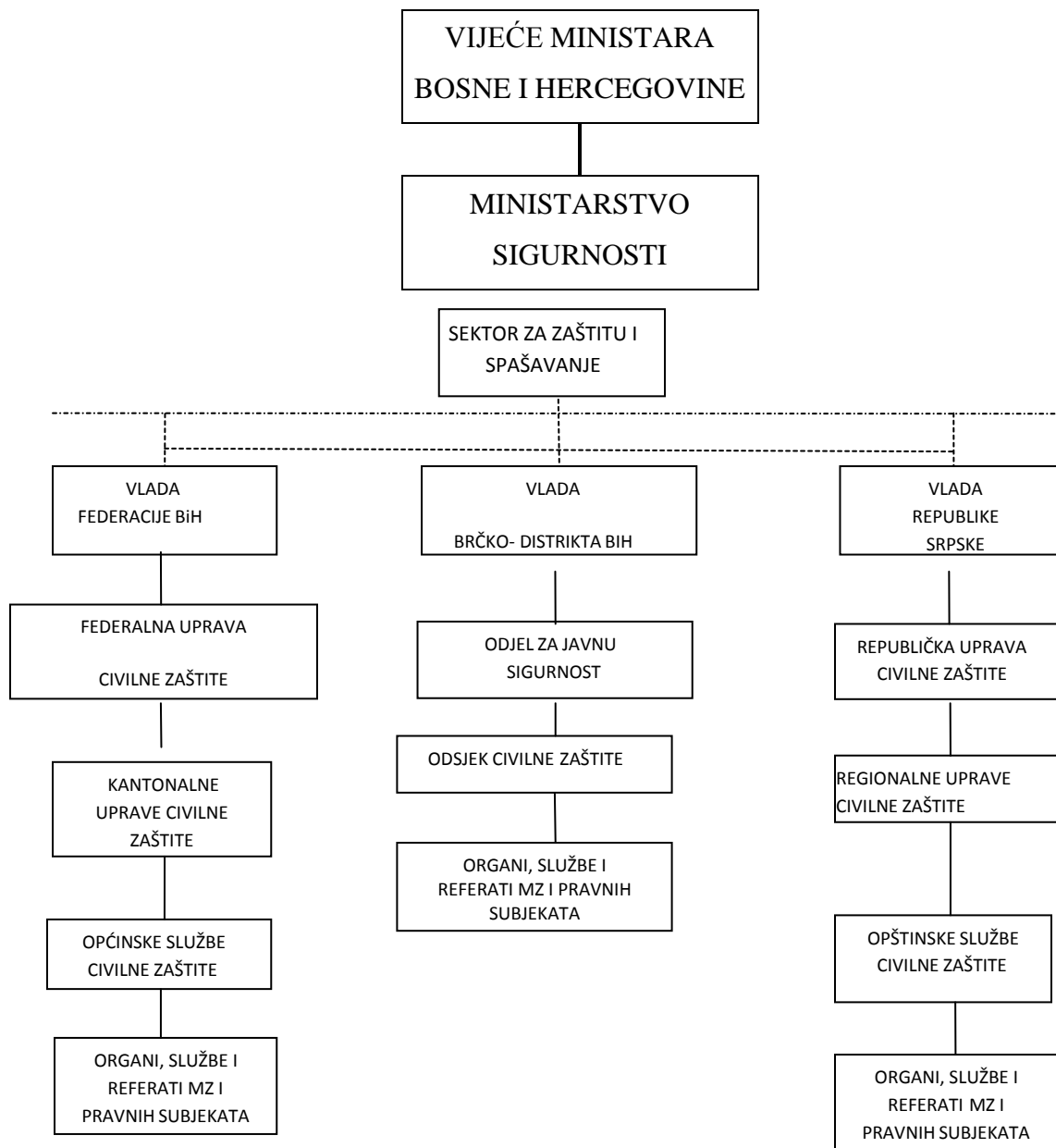
U Šematskom prikazu to izgleda :

Shema 2: Sistem zaštite i spašavanja Bosne i Hercegovine Izvor: Huseinbašić, Ć. 2009:58

Uzimajući u obzir opredjeljenje države BIH za republički oblik uređenja pri tom imajući u vidu kompleksno složeno uređenje uloženi su veliki naponi za uspostavom sistema zaštite i spašavanja

kao odgovora na eventualne opasnosti i katastrofe na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine „Organizaciju civilne zaštite u Bosni i Hercegovini, danas, čine četiri organizacijska nivoa:**Državni nivo** (Ministarstvo sigurnosti BiH-Sektor za zaštitu i spašavanje);**Entitetski nivo i Distrikt Brčko** (Federalna uprava civilne zaštite FBiH , Republička uprava civilne zaštite RS i Odjel za javnu sigurnost Brčko Distrikta BiH-Služba za civilnu zaštitu); **Kantonalne uprave civilne zaštite i Opštinske službe civilne zaštite**“. (CSS,2010:8)

Shema 3. Upravljanje sistemom zaštitom i spašavanjem BiH Izvor: prilagođeno prema Huseinbašić,Ć 2009:74

Okvirni zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Bosni i Hercegovini (Službeni glasnik BiH, broj 50/08). Usvajanjem i donošenjem Okvirnog Zakona stvorene su osnove i glavne predispozicije, kao i uslovi da Bosna i Hercegovina i njene institucije sudjeluju, participiraju, realizuju ujedno i ispunjavaju međunarodne obaveze. Zakon definira da Država i njene institucije učestvuju u kordinaciji tj; da objedini kordinaciju djelovanja institucija i organa Bosne i Hercegovine entitetskih uprava civilne zaštite te organa nadležnog za civilnu zaštitu Brčko distrikta u interesu sveobuhvatne sigurnosti građana Bosne i Hercegovine. Posebno, bitno je da Država i njene institucije, u krajnjoj instanci daju doprinos u povećanju sigurnosti kada je u pitanju Regionalna sigurnost, kao i prekogranična i pogranična sigurnost sa aspekta zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća, te općenito rizika i katastrofa. Sektor za zaštitu i spašavanje, pri Ministarstvu sigurnosti BiH, dao je veliki doprinos u edukaciji iz ove oblasti te imlementaciji i saradnji kao i potpisanim memorandumima sa drugim organizacijama npr:(Memorandum o institucionalnom okviru za prevenciju katastrofa u Jugoistočnoj Europi potpisan 08.04.2008g u Sofiji ²⁸, Memorandum u oblasti naučno-istraživačke saradnje sa Fakultetom političkih nauka potisan 09.06.2008g potpisan u Sarajevu²⁹, Memorandum o razumijevanju o olakšanju vitalnog civilnog prekograničnog transporta sa NATO-om potpisan 26.06.2008g ³⁰, Memorandum u oblasti naučno-istraživačke saradnje sa Centrom za sigurnosne studije BiH potisan 08.07.2009g ³¹, Memorandum o razumijevanju i saradnji u oblasti zaštite i spašavanja između Ministarstva sigurnosti BiH i Asocijacije građana za upravljanje rizicima – AZUR, potpisan 24.07.2014. godine u Sarajevu. Memorandum o razumijevanju u oblastima razvoja, istraživanja, konsaltinga i implementacije sistema, servisa i rješenja za podršku koordinaciji, donošenju odluka i provođenju aktivnosti u kriznim situacijama katastrofa između Ministarstva sigurnosti BiH i GlobalGPS BH d.o.o, potpisan 31.10.2014. godine u Sarajevu³².

Memorandum o razumijevanju i saradnji u oblasti zaštite i spašavanja između Ministarstva

---

²⁸ Centar za sigurnosne studije - BiH, Zaštita i spašavanje u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, juni 2010. g., str. 12

²⁹ Centar za sigurnosne studije - BiH, Zaštita i spašavanje u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, juni 2010. g., str. 12

³⁰ Centar za sigurnosne studije - BiH, Zaštita i spašavanje u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, juni 2010. g., str. 12

³¹ Centar za sigurnosne studije – BiH, Zaštita i spašavanje u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, juni 2010. g., str. 12

³² Dostupno na: www.msb.gov.ba, preuzeto dana 23.04.2021 godine

sigurnosti BiH i Udruženja „Specijalni spasilački tim, Bosna i Hercegovina“, potpisan 4.11.2014. godine u Sarajevu.³³Također moramo spomenuti da je 29.Juna 2009. godine potpisan Sporazum o saradnji između Ministarstva odbrane BiH i Ministarstva sigurnosti BiH u reagiranju na prirodne i druge nesreće.Saradnja je predviđena u oblastima i drugim aktivnostima koje se odnose na zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od prirodnih ili drugih nesreća a definisano je **članom 5** sporazuma između Ministarstva odbrane i Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine.Posebno treba navesti relevantne činjenice u oblasti zaštite i spašavanja da je „Bosna i Hercegovina je pristupila i postala punopravna članica u međunarodnim institucijama i organizacijama sa aspekta zaštite i spašavanja, a navesti ćemo sljedeće institucije i organizacije od posebnog digniteta kojima je pristupila :

- Međunarodnoj organizaciji civilne odbrane – ICDO (5. Aprila 1994. godine);
- Jadransko-jonskoj inicijativi 20. maja 2000. godine;
- Paktu stabilnosti za jugoistočnu Evropu 1999. koji od 2008. prerastao u Vijeće za Regionalnu saradnju -RCC
- Vijeću jugoistočne Evrope za civilno-vojno planiranje za vanredne situacije;CMEP SEE (1. septembra 2005. godine) kojim je BiH predsjedavala 2007 godine
- Partnerstvu za mir-Evroatlantskom partnerskom vijeću i Komitetu za civilnu zaštitu i institucijama koje iz njega proizilaze (14. decembra 2006)

Bosna i Hercegovina je postala 27. članica Otvorenog parcijalnog sporazuma o prevenciji, zaštiti i organiziranju pomoći u slučaju velikih prirodnih i tehnoloških katastrofa (engl. EUR-OPA Major Hazards Agreement) 20. februara 2012. godine. Na prijedlog Ministarstva sigurnosti (-Sektora za zaštitu i spašavanje), Vijeće ministara usvojilo je vrlo važne dokumente a među najznačajnijim je „ Metodologija za izradu procjene ugroženosti Bosne i Hercegovine od prirodnih ili drugih nesreća („Službeni glasnik BiH“, broj 86/09), Procjena ugroženosti BiH od prirodnih ili drugih nesreća 2012 godine ,te Metodologiju za izradu Plana zaštite i spašavanja od prirodnih ili drugih nesrećainstitucija i organa BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 74/12).³⁴

---

³³ Dostupno na: www.msb.gov.ba, preuzeto dana 23.04.2021 godine

³⁴ Dostupno na: www.msb.gov.ba, preuzeto dana 23.04.2021 godine

2.1.3 Upravljanje sistemom zaštite i spašavanja

Kada je pitanje državne uprave, direktnu nadležnost nad radom ministarstava ima Vijeće ministara. Vijeće Ministara BiH je 2003g za oblast zaštite i spašavanja, ključnu ulogu i inegerencije, kao i mandat dodijelilo Ministarstvu sigurnosti BiH. Ministarstvo sigurnosti kroz Sektor za zaštitu i spašavanje, koje je formirano 2004 g. kojeg čine tri odsjeka: Odsjek za međunarodnu saradnju, Odsjek za strateško planiranje ,mjere zaštite i spašavanja Odsjek za strukturu i obuku i Operativno komunikacijski centar BiH 112. Upravljanje sistemom zaštite i spašavanja na temelju “ Okvirnog zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća član 2 stav 12” definiše kordinaciju osiguravanje vremenske i prostorne usklađenosti djelovanja svih učesnika u aktivnostima zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća po etapama provođenja poslova i zadataka kao i njihovo pravovremeno obavještavanje”. Kordiniranjem se u smislu smjernica UN osigurava efikasna komunikacija uvezivanje i međusobno djelovanje nosilaca i snaga zaštite i spašavanja u svrhu provođenja zaštite i unaprjeđenja humanitarnih principa, izbjegavanja konkurencije i dupliranja, te ostvarivanja zajedničkih ciljeva, te pritom sektor za zaštitu i spašavanje obavlja stručne i administrativne poslove. Ministarstvo kroz sektor za zaštitu i spašavanje u oblasti zaštite i spašavanja, i civilne zaštite, zaduženo za efikasno i učinkovito djelovanje entitetskih službi civilne zaštite u BiH, i usklađivanje njihovih planova za slučaj prirodne ili druge nesreće koje zahvataju teritoriju BiH, i donošenje programa i planova zaštite i spašavanja“ (Zakon o ministarstvima i drugim organima uprave Bosne i Hercegovine, čl. 14). Upravljanje sistemom zaštite i spašavanja veoma je složeno. Na nivou države BiH zahvaljujući zakonima i legislativama prisutna je koordinacija djelovanja i upravljanja koju Vijeće ministara provodi preko Ministarstva sigurnosti BiH, odnosno sektora zaštite i spašavanja pri čemu se ostvaruje kompatibilnost. Nivo entiteta i distrikta ima svoja tijela za upravljanje koja imaju vlastitu strukturu i operacionalizaciju djelovanja. Organizacija i djelovanje civilne zaštite na pomenutim nivoima zapravo uveliko se razlikuju tome svakako doprinosi i strukturalno uređenje države . U Federaciji BiH Vlada preko Federalne uprave civilne zaštite, 10 kantonalnih uprava, općinskih

službi civilne zaštite i po potrebi nižih organa MZ i službi upravlja civilnom zaštitom.

U Brčko-Distriktu BiH vlada preko odjela za javnu sigurnost, odnosno štabova civilne zaštite i po potrebi nižih organa MZ i službi upravlja civilnom zaštitom.

Upravljanje zaštitom i spašavanjem u Republici srpskoj je organizovana na način da Vlada Republike srpske preko Ministarstva uprave i lokalne samouprave ,tj.; Ministarstva unutrašnjih poslova i njegovog organizacijskog dijela Republičke uprave CZ kao i regionalnih uprava civilne zaštite i nižih službi zaštite i spašavanja.Obzirom na kompleksnost i složenost sistema zaštite i spašavanja u BiH evidentno je a defacto u realnim dešavanjima je prisutna podijeljenost na nižim nivoima dok državni nivo je upravo uvjetovan manifestacijom političkih interesa koji ekzistiraju na nižim nivoima.

„Zakonom o civilnoj zaštiti iz 2002 godine (Službeni glasnik RS broj 26/02)utvrdio je da organizacija

Civilne zaštite obuhvata:

- 1.Ličnu i uzajamnu zaštitu
- 2.Mjere civilne zaštite
- 3.Štabove i povjerenike civilne zaštite
- 4.Službe i jedinice civilne zaštite
- 5.Rukovođenje i upotreba snaga i sredstava civilne zaštite

“Ova dva Zakona Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća,Federacije BiH iz 2003g, i Zakon o civilnoj zaštiti u Republici Srpskoj iz 2002 g, pored organizacije i druga bitna pitanja uređena su na sličan ili identičan način “ (Huseinbašić,Ć 2007:137 i 138)

2.1.4. Rukovođenje u sistemu zaštite i spašavanja

Rukovođenje je specifikum sinhronizovanih dobro kordiniranih radnji od strane organa koji imaju kompetencije usmjeravanja i organiziranja i rukovođenja naime kako ističe Huseinbašić,Ć

„Rukovođenje, u užem smislu je proces usmjeravanja pojedinca organa organizacija organizacijskih dijelova i organizacije kao cjeline od strane organa rukovođenja radi ostvarivanja postavljenih ciljeva“, Huseinbašić, Ć i dr.(1996:278). Neizostavno se moramo osvrnuti na definiciju kako ističe Dujović: „Rukovođenje je organizovana djelatnost na sprovođenju politike ciljeva i zadataka koje organi upravljanja postavljaju i jedna od funkcija upravljanja“. (2006:32)

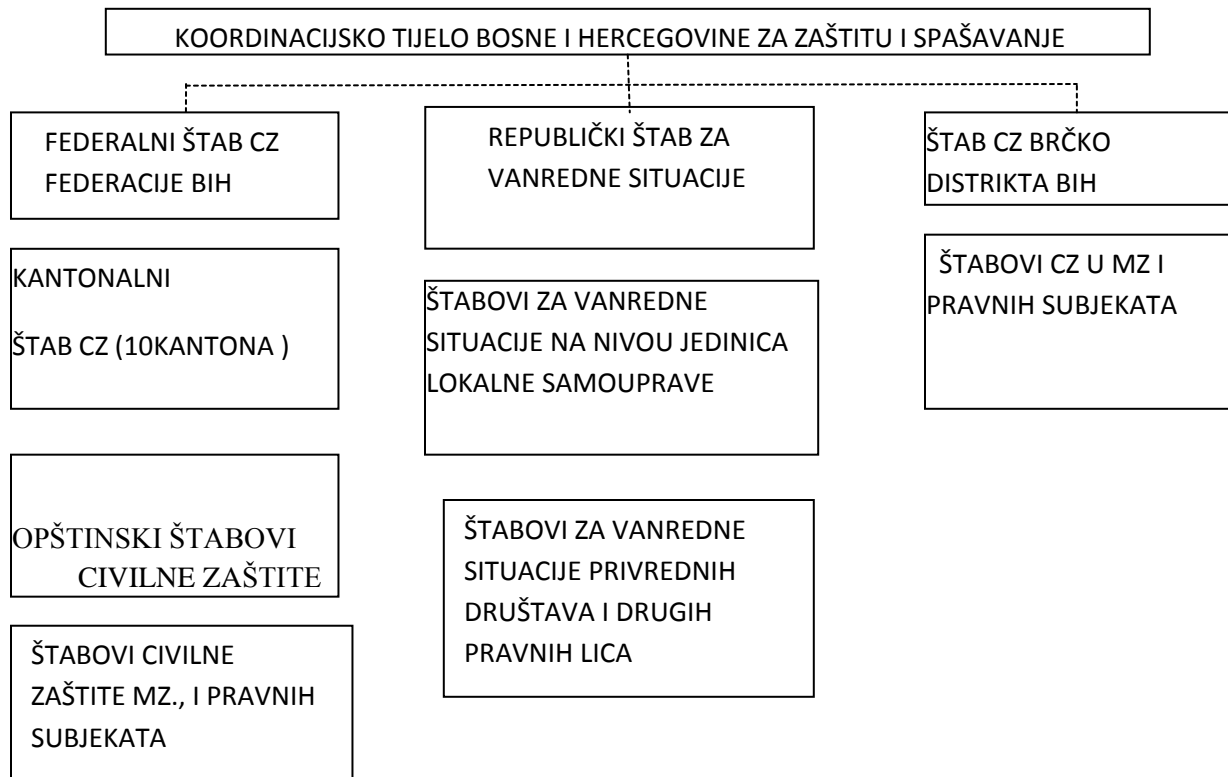
Rukovođenje strukturom i sistemom zaštite i spašavanja vrlo je kompleksno i složeno. Članom 16 Okvirnog Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Bosni i Hercegovini 50/08, osnovano je Kordinacijsko Tijelo Bosne i Hercegovine za zaštitu i spašavanje. Ministarstvo sigurnosti BiH je pripremilo odluku o formiranju Koordinacionog tijela BiH za zaštitu i spašavanje koja je usvojena na 20. sjednici Vijeća ministara Bosne i Hercegovine od 18.9.2012. godine („Službeni glasnik BiH“, br. 85/12).

Ovom Odlukom stavljena je van snage ranija odluka o formiranju ovog tijela. Novo imenovanje uslijedilo je zbog potrebe funkcionalnijeg djelovanja Koordinacionog tijela u ispunjavanju zadataka utvrđenih Okvirnim zakonom o zaštiti i spašavanju.50/08 o zaštiti i spašavanju BiH. „Pored potrebe da se osigura organizirano , efikasno i racionalno djeluje u zaštiti i spašavanju kako bi se smanjile štete na sredstvima i ugroženost ljudi potrebno je voditi računa o tome koliko se dugo zadržavaju angažirana sredstva i ljudi.Iz ovih konstalacija proizilazi značaj rukovođenja koje treba osigurati plansko stručno organizirano racionalno i ekonomično angažiranje snaga i sredstava na zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih kulturnih i drugih dobara u katastrofama³⁵ .

Iz šematskog prikaza se može vidjeti kako funkcionoše kordinacija zaštite i spašavanja na državnom nivou :

---

³⁵ Huseinbašić, Ćamil, rukovođenje i upravljanje u katastrofama , Sejtarija d.o.o., Sarajevo 2006.g.str 43

Shema 4. Kordinacija sistema zaštite i spašavanja(CZ) Bosne i Hercegovine Izvor:usklađeno prema Huseinbašić,Ć, 2009:81 i Zakon o zaštiti i spašavanju u vanrednim situacijama, član 8

Kordinacijsko tijelo sama riječ upućuje na kordinaciju svih subjekata zaštite i spašavanja na državnom nivou i ujedno stručno operativno je tijelo Vijeća ministara BiH. Zadaće koje ispunjava i usmjerava su, ,, ³⁶a) Predlaganje Vijeću ministara BiH na zahtjev entiteta ili Brčko Distrikta BiH da proglasi stanje prirodne ili druge nesreće na teritoriji BiH i prestanak navedenog stanja,b) prijedlaganje Vijeću Ministara BiH da donese odgovarajuće odluke iz svoje nadležnosti, davanje preporuka nadležnim institucijama i tijelima BiH entitetima i Brčko Distriktu BiH, c) Kordiniranje aktivnostima u zaštiti i spašavanju s institucijama i tijelima na nivou BiH nakon što vijeće ministara BiH proglasi stanje prirodne i druge nesreće na dijelu ili na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine, d) Kordiniranje primanjem i pružanjem međunarodne pomoći i donacija u zaštiti i spašavanju nakon proglašenja stanja prirodne ili druge nesreće,e)Kordiniranje aktivnostima zaštite i spašavanja institucija i tijela na nivou BiH u provođenju mjera prevencije i

³⁶ Huseinbašić,Ć, 2009 Upravljanje sistemom zaštite i spašavanja Sarajevo Jordan studio d.o.o. : strana 79 i 80

pripravosti za prirodnu i drugu nesreću unutar propisanih nadležnosti i njihove kordiniranje s entitetima i Brčko Distriktom BiH, f) Praćenje i provođenje naređenih mjera i podnošenje izvještaja o svojim aktivnostima Vijeću Misnistara BiH ,(Huseibašić,Ć,2009:79 i 80)

1.) “Kordinacijsko tijelo prema potrebi poziva druge institucije tijela agencije organizacije i stručnjake za određena pitanja od interesa za zaštitu i spašavanje u BiH ili u inozemstvu da učestvuju u radu bez prava glasa,

2.) Ministarstvo Sigurnosti BiH obavlja stručne i administrativne poslove za potrebe Kordinacijskog tijela

3.)Članovi Kordinacijskog tijela prema potrebi dostavljaju Ministarstvu Sigurnosti BiH informacije potrebne za njegov rad, a najmanje jednom svaka tri mjeseca „(Okvirni Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Bosni i Hercegovini 50/08 :17)

Značaj rukovođenja snagama i sredstvima civilne zaštite je u tome da osigura „plansko, stručno, organizirano, racionalno i ekonomično angažiranje snaga i sredstava na zaštiti i spašavanju ljudi,i materijalnih, kulturnih i drugih dobara u katastrofama.“³⁷

2.1.5. Komunikacija u sistemu zaštite i spašavanja i odnosi sa javnošću

Komunikacija u sistemu zaštite i spašavanja u interesu građana i zaštite ljudskih života i materijalnih dobara pri čemu informacije i načini komunikacije moraju biti transparentni i učinkoviti. Osnovni elementi i pred uslovi demokratije je sloboda govora, sloboda mišljenja, pravo na mišljenje, pa tako samo po sebi bez prejudiciranja na postulatima demokratije institucije i organi zaštite i spašavanja moraju osigurati transparentnost i dostupnost informacija javnosti o mogućim opasnostima po ljude i materijalna dobra kao i obavjestiti upozoriti institucije susjednih zemalja o mogućim opasnostima u interesu zaštite ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća. Komunikacija i informisanje javnosti o mogućim opasnostima kao obimu opasnosti te poduzimanju određenih preventivnih mjera zaštite i spašavanja kao

---

³⁷ Huseinbašić, Ćamil 2006. *Rukovođenje i upravljanje u katastrofama*, Sarajevo: Sejtarija d.o.o. str. 43

obavještanje i organizacija pripadnika službi civilne zaštite, s ciljem poduzimanja određenih mjera zaštite i spašavanja, ima bezgranično ključnu ulogu u sistemu zaštite ljudi i materijalnih dobara. Radi kontinuiranog prikupljanja informacija i podataka o opasnostima i mogućim hazardima koji mogu dovesti do prirodne ili druge nesreće, zatim informacija i detaljnih podataka o posljedicama koje su nastale pojavom prirodne ili druge nesreće po ljude i materijalna dobra na ugroženom području, verificiranja i obrade tih podataka te distribucije obrađenih podataka Član 18. Okvirnog zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća 50/08 u BiH predviđa formiranje operativno- komunikacijskog centra 112³⁸:u interesu upozoravanja ranog otkrivanja obavještanja o mogućim opasnostima.

Na putu Bosne i Hercegovine ka euro-atlanskim integracijama kao temelj interoperabilnosti i učinkovitosti uspostavljen je Operativno - komunikacijski centar Bosne i Hercegovine 112, u službi zaštite građana i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u BiH, “Okvirni Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća“ usvojenom 15. Maja 2008. g članom 1 u skladu sa stavom (1) ovog člana, Vijeća ministara BiH, u okviru Ministarstva sigurnosti BiH, formira Operativno-komunikacijski centar – 112, s kojim se funkcionalno uvezuju operativni centri drugih institucija i organa Bosne i Hercegovine, kao i centri entiteta i Brčko Distrikta BiH.

“Formiranjem Operativno-komunikacijskog centra, 112 organi vlasti u BiH konkretno doprinose regionalnoj sigurnosti u oblasti zaštite i spašavanja i bržem punopravnom članstvu u evro-atlanskim integracijama”(Huseinbašić,2009:100).

Integriranje civilne zaštite u BiH u evro-atlantski sistem sigurnosti, posebno interoperabilni sistem evropskog broja za hitne situacije, “podrazumijeva funkcionalno umrežavanje sistema operativnih centara i centara osmatranja i obavještanja“ (Huseinbašić,2009:100-101) kako bi se omogućio potpuno novi kvalitet u komuniciranju.

Operativno komunikacijski centar 112 Ministarstva sigurnosti je nositelj komunikacije počev od dojave ranog upozoravanja, obavještanja stanovništva o mogućim opasnostima i nesrećama, organiziranja akcija pružanja pomoći, organiziranja snaga akcije spašavanja, i sl, pa je komunikacija sistemski zasnovana na operativno komunikacijskim centrima 112 kao nosiocima komunikacije snaga i subjekata zaštite i spašavanja. “Rano otkrivanje i upozoravanje na opasnost

---

³⁸ Vijeće Evropske unije donijelo je 29. jula 1991. godine Odluku o uvođenju jedinstvenog evropskog broja za hitne situacije 112 (Huseinbašić,2009:101).

zauzima vrlo značajno mjesto u historijskom razvoju zaštite i spašavanja. U dokazivanju parametara dobre zaštite uvijek se ističu bitna uvjeta :

- rano otkrivanje i obavještanje,
- objekti za sklanjanje (prirodni ili vještački), i
- osposobljeno i disciplinirano stanovništvo, koje će primjeniti edukativne sadržaje u ličnoj uzajamnoj zaštiti.“ (Huseinbašić,2009:98).

“Operativno-komunikacijski centri su nekad bili u sastavu vojnih struktura ili struktura civilne odbrane a u novije vrijeme pripadaju civilnoj zaštiti. Unutar strukture civilne zaštite daprinose građanima kada provode ličnu i uzajamnu zaštitu ali i boljem upravljanju i rukovođenju sistemom zaštite i spašavanja” (Huseinbašić,2009:98).

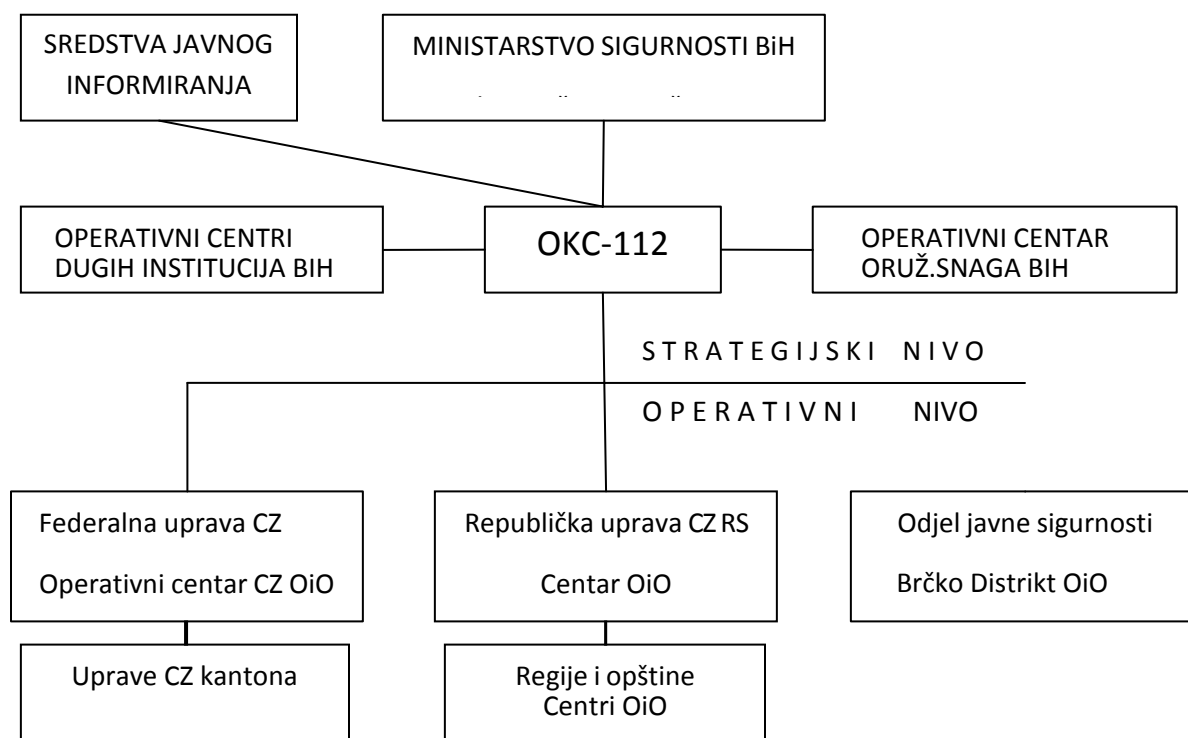
„Operativno-komunikacijski centar 112, na strategijskom nivou, treba da poveže Ministarstvo sigurnosti BiH (Sektor zaštite i spašavanja), Operativni centar Oružanih snaga BiH, operativne centra drugih institucija na nivou države BiH i sa sredstvima javnog informiranja, kao da poveže operativne centre za osmatranja i obavještanja uprave civilne zaštite i nižih nivoa u Federaciji BiH i Republici Srpskoj i Odjelu javne sigurnosti u Brčko-Distriktu BiH. Bosna i Hercegovina je usvanjem broja 112 punopravni sudionik i članica je sistema jedinstvenog evropskog broja za hitne situacije –112. Države članice osiguravaju mogućnost pozivanja hitnih službi iz javnih telefonskih govornica koristeći besplatni jedinstveni evropski broj za hitne službe 112 te druge brojeve za hitne slučajeve na nacionalnoj razini.“ Ministarstvo sigurnosti BiH ima zvaničnu internet stranicu na kojoj se transparentno objavljuju aktivnosti i odluke (www.msb.gov.ba) .Poseban značaj i ulogu ima „Sektor za zaštitu i spašavanje Ministarstva sigurnosti BiH, koji doprinosi edukaciji iz ove oblasti te saradnji sa drugim organizacijama podstiče učinkovitiji modus operandi djelovanja u podizanju stepena zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća .Važno je napomenuti da 29.06.2009. godine potpisani „Sporazum o saradnji između Ministarstva odbrane, Bosne i Hercegovine i Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine, u oblasti pružanja pomoći u reagiranju na prirodne ili druge nesreće.predviđa saradnju u raznim oblastima i u svim aktivnostima koje se odnose na zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od prirodnih ili drugih nesreća na temelju „Okvirnog Zakona o zaštiti i spašavanju 50/08,„Usljed prirodne nepogode Poplave kaja je zadesila područje BiH u Maju, junu, i avgustu 2014 godine OKC tj;Operativno-komunikacijski centar BiH tj Sektor za zaštitu i

spašavanje djelovao ekspeditivno i uloga svih uposlenika koji su kontinuirano i nepoštedno radili dan i noć, dali su maksimalni doprinos u sistemu zaštite i spašavanja. Ključne i krucijalne aktivnosti se odvijaju profesionalnom dinamikom kroz kordinaciju međunarodne saradnje BiH sa drugim zemljama i međunarodnim organizacijama u implementaciji krajnjeg cilja a to je spašavanje i oporavak ljudi i materijalnih dobara u ugroženim i pogođenim područjima usljed poplava kao aktivnosti i akcije vezane za prijem međunarodne pomoći.

Glavnu kordinaciju domaćih i međunarodnih ekipa, angažiranih na evakuaciji i spašavanju ljudi u ugroženim poplavom pogođenih područja, kao i akcijama od izuzetne egzistencijalne važnosti kao što su dostava hrane, vode, lijekova, goriva i svih drugih neizostavnih egzistencijalnih prijeko potrebnih potrebstina obavlja OKC BiH.

Operativno Komunikacijski centar BiH je takođe u širokom dijapazonu djelovanja osigurao nesmetan i siguran baravak međunarodnim timovima, koji su usljed poplava u pogođenim područjima kroz svoj aktivni doprinos u pružanju pomoći i boravili u BiH, pri čemu je OKC osigurao i podršku i osiguravanje nesmetanog prelaska granice, policijsku pratnju, i sve druge popratne aktivnosti. Značaj sporazuma o saradnji Ministarstva sigurnosti i Ministarstva odbrane i člana 5 ovog sporazuma na temelju Okvirnog Zakona o zaštiti i spašavanju 50/08, pokazala je učinkovitost kroz kordinaciju djelovanja i pružanja pomoći. Ministarstvo sigurnosti kroz Sektor zaštite i spašavanja OKC-112 ulaže veliki trud svakodnevnom, usavršavanju edukaciji i unapređenju eventualnih odgovora i reagiranja zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara u slučaju prirodne i druge nesreće. Operativni Centri civilne zaštite OKC 112 putem vlastitog informaciono komunikacijskog sistema su povezani sa sistemom uzbunjivanja i upozoravanja opština i lokalnih zajednica tj: zvučnim signalom opasnosti obavještavaju građane na moguće prijetnje i opasnosti radi poduzimanja preventivnih mjera i radnji u zaštiti osobnih života i imovine,, (www.msb.gov.ba).

Shema 5. Funkcioniranje sistema razmjene informacija uključenjem u jedinstven europski broj 112 za hitne situacije Izvor: Huseinbašić, Ć, 2009:101

3. Nastanak i političko ustrojstvo federacije Bosne i Hercegovine

3.1. Političko ustrojstvo FBiH

Federacija BiH veći entitet koji zauzima 51% teritorije Bosne i Hercegovine i glavni grad je Sarajevo. Federacija Bosne i Hercegovine je nastala Wašingtonskim sporazumom koji je potpisan 18. marta 1994. godine. Model organiziranja vlasti u interesu sprečavanja majorizacije i potčinjenosti jednog naroda drugom i obrnuto, ustanovljen po modelu Republičkog modela sačinjenog od Zakonodavne, Izvršne i Sudske vlasti. Zakonodavnu vlast Federacije BiH obnaša Parlament Federacije sastavljen od dva doma: Predstavničkog Doma i Doma naroda.

Predsjednik Federacije i Vlada Federacije BiH predstavljaju Izvršnu vlast, Sudsku vlast čini: Ustavni sud i Vrhovni sud Federacije BiH. Federacija BiH je uređena kao decentralizovana jedinica sa deset kantona, koji imaju svoja zakonodavna tijela, vlade kao Izvršnu vlast, sudove kao Sudsku vlast, i gradove i opštine sa pripadajućim sistemom i strukturama organiziranja i djelovanja. Sve strukture vlasti su organizirane po Ustavu FBiH kao polazne temeljne instance.

Prema Ustavu, "Parlament Federacije Bosne i Hercegovine, kao najviše zakonodavno tijelo, ima dvodomnu strukturu i sastavljen je od Predstavničkog doma i Doma naroda. **Predstavnički dom** je sastavljen od (98) poslanika čiji se izbor vrši u skladu s, Ustavom Federacije BiH i Izbornim zakonom BiH, Demokratskih izbora. Mandat poslanika u Predstavničkom domu traje četiri godine s, tim da Predstavnički dom, u skladu s Ustavom Federacije ne bude raspušten ranije. Predstavnički dom ima predsjedavajućeg i dva potpredsjedavajuća koji ne mogu biti iz istog konstitutivnog naroda.³⁹

---

³⁹ Preuzeto sa internet stranice <https://predstavnickidom-pfbih.gov.ba/bs/page.php?id=2>, dana 23.04.2021. godine

⁴⁰ **Dom naroda.**

se organizuje i radi u skladu s Ustavom FBiH, zakonom i Poslovnikom o radu. Dom Naroda čini pedeset osam (58) delegata od čega je sedamnaest (17) delegata iz reda svakog od konstitutivnih naroda i sedam (7) delegata iz reda ostalih koji imaju pravo da ravnopravno učestvuju u postupcima većinskog glasanja.⁴¹ Mandat delegata u Domu naroda je četiri godine. Kao i Predstavnički dom i Dom naroda ima predsjedavajućeg i dva potpredsjedavajuća koji ne mogu biti iz istog konstitutivnog naroda. Izvršnu vlast u Federaciji BiH u skladu sa Ustavom Federacije BiH čine predsjednik i potpredsjednik Federacije BiH i Vlada Federacije BiH.

Predsjednik Federacije predstavlja i zastupa Federaciju BiH i šef je federalne izvršne vlasti. Ima dva potpredsjednika koji su iz različitih konstitutivnih naroda.

Vlada Federacije BiH se sastoji: od Premijera tj. Predsjednika Vlade i šesnaest ministara od čega je osam ministara bošnjačkog, pet ministara hrvatskog i tri ministra iz reda srpskog naroda. Premijer ili Predsjednik Vlade FBiH ima dva zamjenika iz sastava ministara ,ali moraju biti iz različitih konstitutivnih naroda.Premijer također može imenovati jednog ministra iz reda ostalih iz kvote najbrojnijeg konstitutivnog naroda.⁴²

---

⁴⁰ Preuzeto sa internet stranice: <https://pdfslide.net/documents/organizacija-vlasti-sema.html>, dana 23.04.2021. godine

⁴¹ Preuzeto sa internet stranice: <https://parlamentfbih.gov.ba/v2/bs/stranica.php?idstranica=7> , dana 23.04.2021.

⁴² Preuzeto sa internet stranice: <https://parlamentfbih.gov.ba/v2/bs/stranica.php?idstranica=7> , dana 23.04.2021.

Sudska vlast Federacije BiH je nezavisna kao i samostalna vlast i tako važnu vlast obavljaju ili vrše sudovi Federacije BiH, Kantonalni sudovi, i opštinski sudovi. U Federaciji BiH najvišu sudsku vlast predstavljaju Ustavni sud i Vrhovni sud. Ustav Federacije⁴³, Članom 2, definiše da Federaciju čini **10 kantona** ili tačnije 10 federalnih jedinica. Nazivi kantona su određeni po gradovima tih kantona koji su ujedno i sjedište kantonalne vlasti tih kantona. Svaki od tih **10 kantona** ima svoj Ustav kojim se definiše i osigurava Zakonodavna, Izvršna i Sudska vlast. Gradovi u Federaciji BiH koji sa svojim opštinama imaju svoje Gradonačelnike gradsko vijeće i svoj statut a opštine imaju načelnike, opštinsko vijeće i svoj utvrđen statut rada.

Slika 1: Kantoni u Federaciji Bosne i Hercegovine

Izvor: https://sh.wikipedia.org/wiki/Kantoni_Federacije_Bosne_i_Hercegovine

⁴³ Preuzeto sa internet stranice: <https://parlamentfbih.gov.ba/v2/bs/stranica.php?idstranica=7> , dana 23.04.2021.

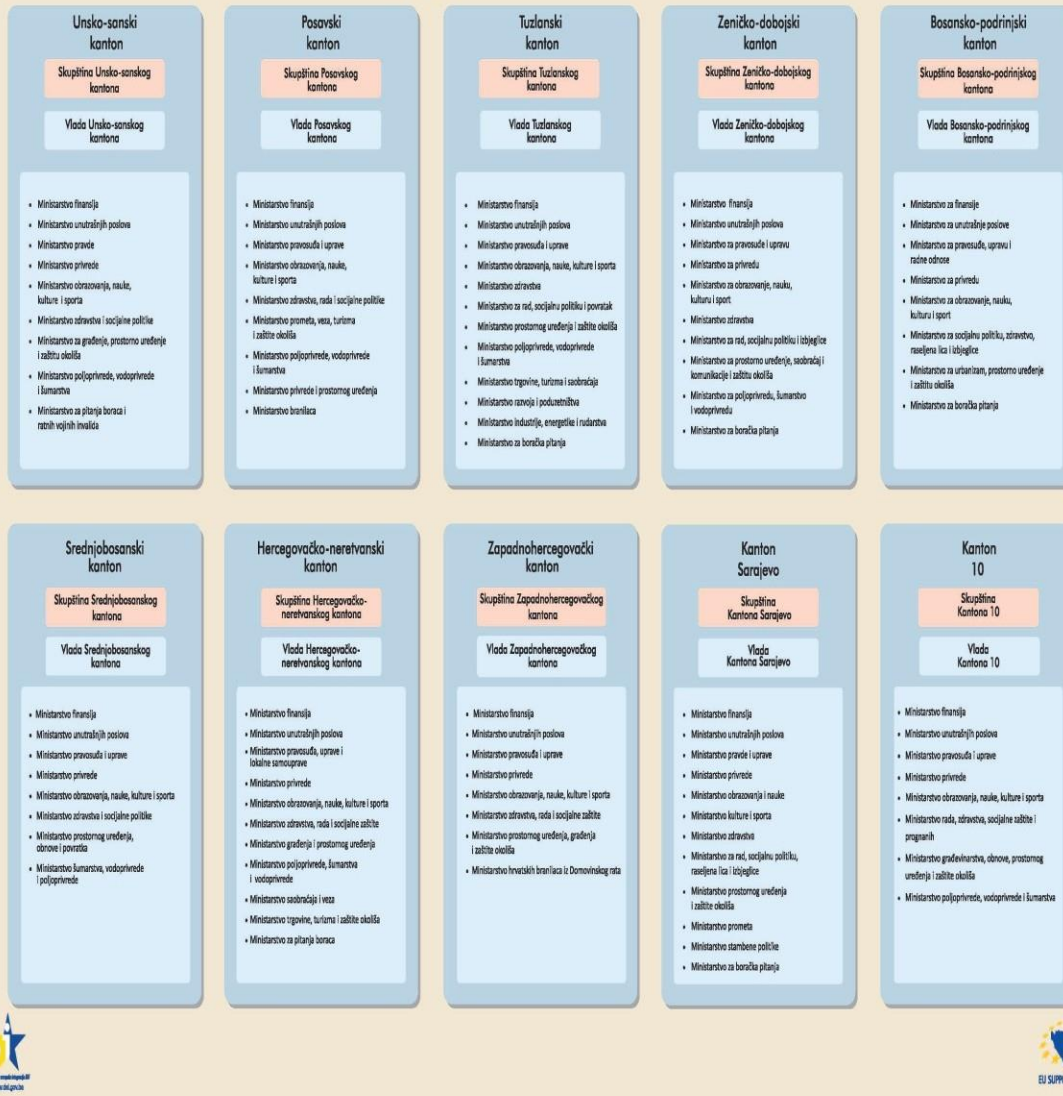
Šematski prikaz nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini

Kantoni u Federaciji Bosne i Hercegovine

Nadležnosti kantona: Kantoni imaju sve nadležnosti koje nisu izričito povjerene federalnoj vlasti (Ban II.4. [1] Ustava FBiH)

a) uspostavljanje i održavanje policijskih snaga (jedinstvene federalne uniforme sa kantonalnim oznakama) b) obrazovanje c) kulturna politika d) stambena politika e) reguliranje i obnavljanje javnih službi f) korištenje lokalnog zemljišta, uključujući zoniranje g) uspostavljanje lokalnog poslovanja i dobrovoljnih aktivnosti h) propisi o lokalnim postrojenjima za proizvodnju energije i njihov dostupnost i) politika u vezi sa osiguranjem RTV, uključujući propise o njihovom radu i gradnji j) provođenje socijalne politike i uspostavljanje službi socijalne zaštite k) politika kantonalnog turizma i razvoj turističkih resursa l) finansiranje kantonalne vlasti opozreženjem, zaduživanjem i drugim sredstvima

Zajednička nadležnost Federacije i kantona: a) ljudska prava b) zdravstvo c) zaštita okoliša d) komunikaciona i transportna infrastruktura u skladu sa Ustavom BiH e) socijalna politika f) provođenje propisa o državljanstvu, putnim ispravama i kreditarnju stranaca g) turizam h) prirodna bogatstva

Shema 6: Šematski prikaz nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini-Kantoni u F BiH⁴⁴

⁴⁴ Preuzeto sa internet stranice: <https://pdfslide.net/documents/organizacija-vlasti-sema.html>, dana 23.04.2021. godine

3.1.2. Normativno pravno definiranje zaštite i spašavanja i nadležnosti u federaciji Bosne i Hercegovine

2003. godine u Federaciji BiH stupio je na snagu novi. Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća “Službene novine Federacije BiH“, br. 39/03 22/06.43/10 Jedinstvena organizacija zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća, prema ovome Zakonu, član 5., ostvaruje se organiziranjem i poduzimanjem slijedećih mjera i djelatnosti:

- 1) otkrivanje, praćenje i sprječavanje opasnosti od prirodnih i drugih nesreća;
- 2) obavještanje stanovništva o opasnostima i davanje uputstava za zaštitu i spašavanje;
- 3) obučavanje i osposobljavanje za zaštitu i spašavanje;
- 4) organiziranje, opremanje, obučavanje i osposobljavanje civilne zaštite i uspostavljanje i održavanje drugih vidova zaštite i spašavanja;
- 5) mobiliziranje i aktiviranje snaga i sredstava za zaštitu i spašavanje;
- 6) otklanjanje posljedica prirodnih i drugih nesreća do osiguranja osnovnih uvjeta za život;
- 7) nadzor nad provođenjem propisa o zaštiti od prirodnih i drugih nesreća;
- 8) pružanje pomoći Republici Srpskoj i Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine, susjednim i drugim državama u slučaju prirodne ili druge nesreće;
- 9) traženje pomoći od Republike Srpske i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine i susjednih i drugih država u slučaju prirodne ili druge nesreće, u skladu sa Okvirnim zakonom o zaštiti i spašavanju

„Civilnu zaštitu u Federaciji BiH nakon usvajanja Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća(39/03) iz 2003 godine, sačinjavaju sljedeći konstitutivni elementi :

1. Lična i uzajamna zaštita
2. Mjere zaštite i spašavanja,
3. Štabovi Civilne zaštite,

4. Povjerenici Civilne zaštite,
5. Službe zaštite i spašavanja,
6. Jedinice Civilne zaštite.
7. Rukovođenje i upotreba snaga i sredstava civilne zaštite

“U organizaciju civilne zaštite ulaze i profesionalna jezgra Civilne zaštite: na federalnom nivou- Federalna uprava Civilne zaštite, na kantonalnom – Kantonalna uprava Civilne zaštite i na općinskom nivou – Općinska služba civilne zaštite” (Huseinbašić,Ć,2007:135).

“Suštinske promjene u organizaciji Civilne zaštite odnosile su se na uvođenje novog elementa-rukovođenje i upotreba snaga i sredstava i razdvajanje štabova povjerenika u posebne elemente Civilne zaštite.“ (Huseinbašić Ć., 2007:135) Kvalitet sistema zaštite i spašavanja u Federaciji BiH je podignut na veći nivo a velika pažnja posvećena je obučavanju i obrazovanju formiranjem Federalnog centra za obučavanje kao i ostavljanjem mogućnosti da svoje nastavne centre obrazuju i kantoni. U zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od opasnosti i posljedica prirodnih i drugih nesreća,na temelju,, Zakona o zaštiti spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih drugih nesreća (Službene novine Federacije 39/03, 22/06, 43/10) Član 48 provode se sljedeće mjere u zaštiti spašavanju:

1. sklanjanje ljudi i materijalnih dobara
2. evakuacija
3. zbrinjavanje ugroženih i stradalih
4. zamračivanje
5. zaštita i spašavanje od radioloških, hemijskih i bioloških sredstava
6. zaštita i spašavanje od rušenja
7. zaštita i spašavanje na vodi i pod vodom
8. zaštita i spašavanje od požara
9. zaštita od neeksplozivnih ubojnih sredstava

10. prva medicinska pomoć
11. zaštita i spašavanje životinja i namirnica životinjskog porijekla
12. asanacija terena
13. zaštita okoliša
14. zaštita i spašavanje u rudnicima
15. zaštita, bilja, i biljnih proizvoda

Pojam "Službe zaštite i spašavanja" odnosi se na subjekte koji su stručni u poslovima koji se tiču ovog sistema, odnosno koji: imaju stručno osoblje, imaju sredstva i opremu, imaju planska dokumenta i iskustvo.⁴⁵ Snage civilne zaštite podrazumjevaju jedinice civilne zaštite i štabove i povjerenike civilne zaštite. Jedinice civilne zaštite mogu biti one „opće namjene, koje imaju osnovni zadatak da na mjestu nesreće djeluju kao organizirana snaga, da pomažu građanima u provođenju samozaštite i mjera zaštite i spašavanja, gase početne požare, saniraju kvarove na instalacijama komunalne infrastrukture, pružaju prvu medicinsku pomoć, pomažu sklanjanje, evakuaciju i zbrinjavanje⁴⁶. Dok jedinice civilne zaštite „specijalizovane namjene formiraju općine i šire zajednice za zaštitu od požara, prvu medicinsku pomoć, zaštitu i spašavanje od neeksplozivnih ubojitih sredstava, RHB zaštitu, zaštitu i spašavanje iz ruševina, asanaciju terena⁴⁷. „Štabovi civilne zaštite su operativno-stručni organi koji stalno procjenjuju stanje i vrše pripreme za djelovanje u uvjetima nastanka prirodne ili druge nesreće. Povjerenik Civilne zaštite rukovodi zaštitom i spašavanjem u sredini za koju je određen u okviru lične i uzajamne zaštite i provođenja mjera zaštite i spašavanja⁴⁸. Izvršni organi vlasti (entiteta kantona grada ili opštine u sistem Civilne zaštite uključuju i daju im posebne zadatke građevinske komunalne zdravstvene i službe uslužnih djelatnosti Crveni križ/krst humanitarne, organizacije i udruženje građana (Ć, Huseinbašić, 2007 / 280).

---

⁴⁵ Huseinbašić, Ć., Civilna zaštita u sistemu sigurnosti, FPN Sarajevo, Sarajevo, (2007.) str. 279

⁴⁶ Huseinbašić, Ć., Civilna zaštita u sistemu sigurnosti, FPN Sarajevo, Sarajevo, (2007.) str.281.

⁴⁷ Huseinbašić, Ć., Civilna zaštita u sistemu sigurnosti, FPN Sarajevo, Sarajevo, (2007.) str. 281

⁴⁸ Huseinbašić, Ć., Civilna zaštita u sistemu sigurnosti, FPN Sarajevo, Sarajevo, (2007.) str. 282-283.

3.1.3. Uloga i značaj Vlade Federacije Bosne i Hercegovine u zaštiti i spašavanju

Vlada Federacije kao najviši organ Izvršne vlasti u Federaciji Bosne i Hercegovine

Članom 24. Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća („Službene novine FBiH“ br. 39/03, 22/06 i 43/10), u oblasti zaštite i spašavanja je nadležna da:

- „1) Donosi procjenu ugroženosti od prirodnih i drugih nesreća u Federaciji;
- 2) Predlaže Federalni program;
- 3) Donosi Plan zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća u Federaciji BiH;
- 4) Utvrđuje jedinstvenu metodologiju za procjenu šteta od prirodnih i drugih nesreća;
- 5) Razmatra stanje zaštite i spašavanja u Federaciji i donosi propise o organiziranju, pripremanju i djelovanju civilne zaštite u Federaciji;
- 6) Na prijedlog Federalnog štaba civilne zaštite podnosi zahtjev Vijeću ministara BiH za traženje međunarodne pomoći za potrebe Federacije, što se vrši nakon proglašenja stanja prirodne ili druge nesreće na području Federacije;
- 7) Podnosi zahtjev Vijeću ministara za proglašenje nastanka i prestanka stanja prirodne ili druge nesreće na teritoriji BiH, nakon što je već proglašeno stanje prirodne ili druge nesreće na području Federacije;
- 8) Daje saglasnost Vijeću ministara o vrsti i broju operativnih snaga zaštite i spašavanja iz Federacije, koje se mogu rasporediti u mješovitu specijaliziranu jedinicu za zaštitu i spašavanje za djelovanje u slučaju prirodne ili druge nesreće, za učešće u međunarodnim vježbama, operacijama pomoći i drugim aktivnostima, koju formira Vijeće ministara;
- 9) Odlučuje o vrsti i količinama robnih rezervi potrebnih za zaštitu i spašavanje, na prijedlog Federalne uprave,

10)u oblasti deminiranja i uklanjanja NUS-a, na prijedlog Federalne uprave, donosi propis o organiziranju vršenja poslova protivminskog djelovanja u Federaciji, usvaja Strategiju protivminskog djelovanja civilne zaštite i godišnji operativni plan civilne zaštite, na poslovima protivminskog djelovanja, u skladu sa Strategijom BiH i Godišnjim operativnim planom BiH, usvaja listu prioriteta za Godišnji operativni plan BiH, utvrđuje način korištenja sredstava izdvojenih za deminiranje i uklanjanje NUS-a, razmatra izvještaj o realizaciji Godišnjeg operativnog plana BiH.

11)na prijedlog FUCZ, proglašava nastanak prirodne i druge nesreće u Federaciji;

12)osigurava potrebna finansijska sredstva u budžetu Federacije za finansiranje potreba zaštite i spašavanja iz nadležnosti Federacije;

13)obavlja i druge poslove zaštite i spašavanja, u skladu sa zakonom i drugim propisima.“

3.1.4. Organizacija i uloga Federalne uprave civilne zaštite FBiH(SN FBiH 39/03, 22/06 43/10)

Federalna uprava civilne zaštite je organizirana kroz sljedeće organizacione jedinice

1. Kabinet direktora,
2. Sektor za planiranje, mjere zaštite i spašavanja i vatrogastvo,
3. Centar za obuku struktura zaštite i spašavanja i tehničke poslove,
4. Sektor za računovodstveno – finansijske poslove, javne nabavke i skladištenje,
5. Sektor za pravne i opšte poslove,
6. Inspektorat,
7. Sektor za organizaciju deminiranja i uništavanja eksplozivnih sredstava,
8. Operativni centar civilne zaštite,
9. Jedinica za internu reviziju.

Članom 26. Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća („Službene novine FBiH“, 39/03, 22/06 i 43/10) upravne, stručne i druge poslove iz oblasti zaštite i spašavanja u nadležnosti Federacije obavlja FUCZ kao samostalna federalna uprava. Federalna uprava, u oblasti zaštite i spašavanja, vrši sljedeće poslove:

- Provodi utvrđenu politiku i obezbjeđuje izvršenje federalnih zakona i drugih federalnih propisa iz područja zaštite i spašavanja;
- Izrađuje Procjenu ugroženosti za teritoriju Federacije;
- Izrađuje Federalni program razvoja zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća Federacije;
- Predlaže Federalni plan zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća Federacije;
- Donosi propise o sadržaju, načinu i rokovima izvještavanja o prirodnim i drugim nesrećama;
- Organizira, priprema i obučava štabove, jedinice i povjerenike civilne zaštite i službezaštite i spašavanja;
- Organizira i usklađuje provođenje mjera zaštite i spašavanja te organizuje i provodi poslove zaštite od požara i vatrogastvo) provodi utvrđenu politiku i obezbjeđuje izvršenje federalnih zakona i drugih federalnih propisa iz područja zaštite i spašavanja;
- Izrađuje Procjenu ugroženosti za teritoriju Federacije;
- Izrađuje Federalni program razvoja zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća Federacije;
- Kantonalnim organima uprave, kantonalnim ustanovama i općinskim službama za upravu izdaje instrukcije za provođenje federalne politike, ovoga Zakona i drugih federalnih propisa iz oblasti zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara;
- Ostvaruje saradnju sa Ministarstvom sigurnosti BiH i učestvuje u rješavanju svih pitanja iz oblasti zaštite i spašavanja, koja se, prema Okvirnom zakonu o zaštiti i spašavanju, rješavaju sa upravama civilne zaštite entiteta;
- Ostvaruje saradnju i osigurava provođenje svih zadataka i preporuka,Koordinacionog tijela BiH za zaštitu i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u BiH, koja se

odnose na Federaciju;

- Vrši usklađivanje Federalnog plana sa Planom zaštite i spašavanja BiH;

- Osigurava funkcionalno uvezivanje Federalnog operativnog centra civilne zaštite sa Operativno-komunikacijskim centrom BiH – 112 i stalno dostavljanje odgovarajućih podataka tom centru;

- Predlaže vrste i količine robnih rezervi potrebnih za zaštitu i spašavanje;

- Saraduje sa privrednim društvima i naučnim institucijama u razvoju tehnologije i opreme za zaštitu i spašavanje;

- Vodi jedinstvenu bazu podataka o snagama zaštite i spašavanja u općinama, gradu, kantonu i Federaciji i o svim vrstama prirodnih i drugih nesreća na području Federacije;

- U oblasti deminiranja i uklanjanja NUS-a, priprema Strategiju protivminskog djelovanja civilne zaštite i Godišnji operativni plan civilne zaštite na poslovima protivminskog djelovanja, u skladu sa Strategijom BiH; izrađuje plan deminiranja na području Federacije, na osnovu prijedloga kantonalnih planova deminiranja; organizira poslove koji se odnose na razvijanje operativnih kapaciteta i operacije čišćenja terena od mina, tehničkog izviđanja, interventnog deminiranja kod minskih nesreća i prikupljanje i uništavanje eksplozivnih sredstava zaostalih iz rata na području Federacije; preduzima odgovarajuće mjere da se izvrše zadaci deminiranja i uklanjanja NUS-a utvrđeni u godišnjem operativnom planu civilne zaštite; vrši kontrolu kvalitete i procedure sigurnosti; vodi centralnu bazu podataka o protivminskom djelovanju civilne zaštite na području Federacije; organizira stručnu obuku (kondiciranje) deminera iz timova za deminiranje i druge poslove u oblasti deminiranja i uklanjanja NUS-a.

- Vrši inspekcijski nadzor u području zaštite i spašavanja;

- Vodi propisane evidencije i obavlja druge poslove zaštite i spašavanja, sukladno zakonu i drugim propisima i općim aktima.“

3. 1.5. Nadležnost i uloga Kantona Federacije BiH u zaštiti i spašavanju

Članom 27. Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća („ Službene novine FBiH“, br. 39/03, 22/06 i 43/10) određene su nadležnosti kantona u oblasti zaštite i spašavanja:

„1) Razmatra stanje priprema za zaštitu i spašavanje i donosi mjere za organiziranje, razvoj i jačanje civilne zaštite u kantonu;

2) Donosi program razvoja zaštite od prirodnih i drugih nesreća kantona;

3) Donosi propise o organiziranju i funkcioniranju civilne zaštite kantona, u skladu sa ovim Zakonom i drugim propisima;

4) Organizira kantonalni operativni centar civilne zaštite u kantonu, u skladu sa ovim Zakonom i obezbjeđuje njegovo funkcioniranje;

5) Uređuje pitanja finansiranja zaštite i spašavanja iz nadležnosti kantona;

6) Donosi akte o osnivanju kantonalnog štaba civilne zaštite, postavljenju komandanta i načelnika štaba i određivanju funkcija u kantonalnim ministarstvima, kantonalnoj upravi civilne zaštite i organima kantonalne uprave čiji su nosioci po položaju članovi kantonalnog štaba civilne zaštite;

7) Donosi plan zaštite od prirodnih i drugih nesreća kantona;

8) Na prijedlog kantonalnog štaba civilne zaštite, proglašava stanje prirodne i druge nesreće na području kantona i naređuje upotrebu snaga i sredstava civilne zaštite, organa uprave, privrednih društava i drugih pravnih lica sa područja kantona na prevenciji, ublažavanju i otklanjanju štetnih posljedica po ljude i materijalna dobra;

9) Obavlja i druge poslove zaštite i spašavanja, u skladu sa zakonu i drugim propisima.“

Nadležnosti kantonalnih organa vlasti u izvršavanju poslova usklađuju se sa navedenim Zakonom.

3.1.6.Značaj i funkcije Federalnog štaba civilne zaštite u zaštiti ispašavanju FBiH

Članom 109. Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća („Službene novine FBiH“, br. 39/03, 22/06 i 43/10) Federalni štab civilne zaštite obavlja slijedeće poslove:

„1) Naređuje kantonalnim i općinskim štabovima civilne zaštite i službama zaštite i spašavanja, koje formira Vlada Federacije, poduzimanje mjera i aktivnosti na zaštiti i spašavanju;

2) Naređuje angažiranje snaga i sredstava civilne zaštite s područja jednoga kantona na ugroženopodručje drugoga kantona;

3) Naređuje angažiranje snaga i sredstava civilne zaštite Federacije na pružanju pomoći Republici Srpskoj, u skladu sa Sporazumom o saradnji entiteta u ostvarivanju zadataka civilne zaštite;

4) Podnosi zahtjev Vladi Federacije za traženje međunarodne pomoći nakon proglašenja stanjaprirodne ili druge nesreće u Federaciji, ako procjeni da je ta pomoć neophodna;

5) Po zahtjevu nadležnih državnih organa Bosne i Hercegovine, angažira snage i sredstva civilnezaštite Federacije u pomoći drugim državama na saniranju posljedica prirodnih i drugih nesreća.“

3.1.7. Kantonalne uprave civilne zaštite u sistemu zaštite i spašavanja u FBiH

Stručne upravne i druge poslove u nadležnosti kantona, iz oblasti zaštite i spašavanja, obavljaju kantonalne uprave civilne zaštite, kao samostalne uprave u obavljanju sljedećih poslova: (Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća, Službene novine FBiH br 39/03,22/06 i 43/10):

- „1) Organizira, priprema i prati funkcioniranje zaštite i spašavanja na području kantona;
- 2) Izrađuje procjenu ugroženosti za područje kantona;
- 3) Priprema program razvoja zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća kantona;
- 4) Predlaže plan zaštite od prirodnih i drugih nesreća kantona;
- 5) Prati stanje priprema zaštite i spašavanja i predlaže mjere za unaprjeđenje organizacije i osposobljavanja civilne zaštite kantona i općina;
- 6) Organizira i prati realiziranje obuke nosilaca civilne zaštite;
- 7) Organizira i koordinira provođenje mjera zaštite i spašavanja, te organizuje i provodi poslove zaštite od požara i vatrogastvo;
- 8) Organizira kantonalni operativni centar civilne zaštite i obezbjeđuje njegov rad;
- 9) Predlaže programe zajedničkih i samostalnih vježbi i izradu elaborata za izvođenje vježbi pripadnika civilne zaštite, organa uprave, privrednih društava i drugih pravnih lica iz područja zaštite i spašavanja;
- 10) Predlaže i poduzima mjere za popunu ljudstvom štabova, jedinica civilne zaštite i službi zaštite i spašavanja, te njihovo opremanje materijalno-tehničkim sredstvima;
- 11) Priprema propise u oblasti zaštite i spašavanja u nadležnosti kantona;
- 12) Organizira i provodi obuku stanovništva i pruža pomoć službama civilne zaštite općina u obavljanju poslova u njihovoj nadležnosti;
- 13) Vršiti inspeksijski nadzor iz oblasti zaštite i spašavanja;
- 14) Vodi propisane evidencije i obavlja druge poslove zaštite i spašavanja, u skladu sa zakonom, drugim propisima i općim aktima.“⁴⁹

---

⁴⁹ Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća, „Službene novine FBiH“, br. 39/03, 22/06 i 43/10, član 28.

Za obavljanje poslova i zadataka iz nadležnosti Uprave, formiraju se slijedeće osnovne organizacione jedinice Uprave: (Službene novine kantona Sarajevo 39/08 19/11 45/15)

- Sektor za mjere zaštite i spašavanja,
- Sektor za normativno pravne i personalne poslove,
- Sektor za ekonomske poslove,
- Sektor za zaštitu od požara i vatrogastvo i
- Inspektorat.

U okviru Sektora za mjere zaštite i spašavanja, formiraju se slijedeće unutrašnje organizacione jedinice:

- Odjeljenje za mjere zaštite i spašavanja,
- Kantonalni operativni centar civilne zaštite i
- Odjeljenje za strukturu, obuku, popunu, mobilizaciju i planske poslove

3.1.8. Dužnost i uloga Gradova u Federacije BiH u sistemu zaštite i spašavanja

Na temelju Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća (Službene novine FBiH broj 39/03, 22/06, i 43/10 član 29) gradovi i općine u ostvarivanju prava i dužnosti u oblasti zaštite i spašavanja imaju ovlast da:

- “1) Donose odluku o organiziranju i funkcioniranju zaštite i spašavanja općine, odnosno Grada i obezbjeđuje njeno provođenje, u skladu sa ovim Zakonom i propisima kantona;
- 2) Donosi program razvoja zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća općine, odnosno Grada;
- 3) Planira i utvrđuje izvore finansiranja za izvršavanje poslova zaštite i spašavanja u nadležnosti općine, odnosno Grada;
- 4) Organizira operativni centar civilne zaštite u općini, odnosno Gradu, u skladu sa ovim Zakonom i osigurava njegovo funkcioniranje;
- 5) Donosi akte o osnivanju općinskog, odnosno gradskog štaba civilne zaštite, postavljenju Komandanta i načelnika štaba i određivanju funkcija u općinskim, odnosno gradskim službama za upravu i službi civilne zaštite općine, odnosno Grada, čiji su nosioci po položaju članovi općinskog, odnosno gradskog štaba civilne zaštite;
- 6) Donosi plan zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća općine, odnosno Grada;
- 7) Proglašava stanje prirodne i druge nesreće i naređuje upotrebu snaga i sredstava civilne zaštite, službi za upravu, privrednih društava i drugih pravnih lica sa područja općine, odnosno Grada na prevenciji, ublažavanju i otklanjanju štetnih posljedica od prirodnih i drugih nesreća po ljude i materijalna dobra na području općine, odnosno Grada;
- 8) Obavlja i druge poslove zaštite i spašavanja, u skladu sa zakonom, drugim propisima i općim aktima.⁵⁰

---

⁵⁰ Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća, „Službene novine FBiH“, br.39/03, 22/06 i 43/10, član 29.

3.3.9. Opštinske Službe civilne zaštite u sistemu zaštite i spašavanja u FBiH

Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća (Službene novine FBiH 39/03, 22/06, i 43/10 član 31) definiše da :Služba civilne zaštite općine, kao općinska služba za upravu, obavlja slijedeće poslove iz oblasti zaštite i spašavanja:

- 1) Organizira, priprema i provodi zaštitu i spašavanje na području općine;
- 2) Izrađuje procjenu ugroženosti na području općine;
- 3) Priprema program razvoja zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća općine;
- 4) „Predlaže plan zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća općine;
- 5) Prati stanje priprema za zaštitu i spašavanje i predlaže mjere za unapređenje organiziranja i osposobljavanja civilne zaštite;
- 6) Organizira, izvodi i prati realizaciju obuke građana na provođenju lične i uzajamne zaštite;
- 7) Organizira i koordinira provođenje mjera zaštite i spašavanja, te organizira i provodi poslove zaštite od požara i vatrogastvo, predlaže program samostalnih vježbi i izrađuje elaborat za izvođenje vježbi civilne zaštite u općini;
- 8) Organizira općinski operativni centar civilne zaštite i obezbjeđuje njegov rad;
- 9) Vršiti popunu ljudstvom štabova civilne zaštite, službi zaštite i spašavanja i jedinica civilne zaštite i određuje povjerenike civilne zaštite, osigurava njihovo opremanje materijalno-tehničkim sredstvima, te organizira, izvodi i prati realizaciju njihove obuke;
- 10) Priprema propise iz područja zaštite i spašavanja iz nadležnosti općine;
- 11) Vodi propisane evidencije i obavlja druge poslove zaštite i spašavanja, u skladu sa zakonom i drugim propisima i općim aktima.⁵¹

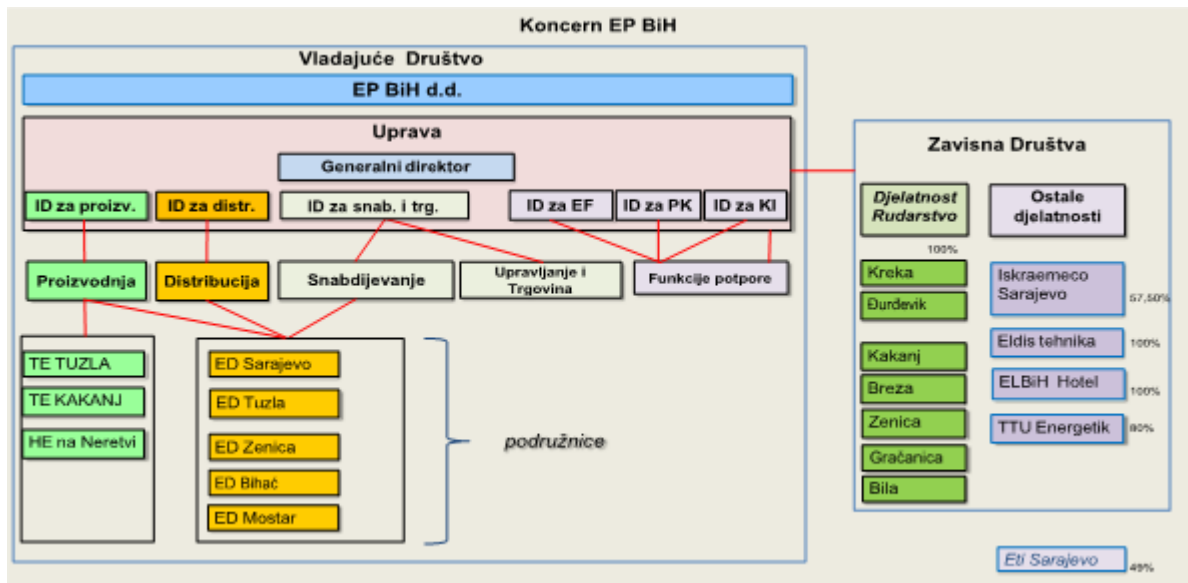
⁵¹ Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća, „Službene novine FBiH“, br.39/03, 22/06 i 43/10, član 31

4. Zaštita i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Elektroprivredi Bosne i Hercegovine

4.1. Nastanak i razvoj elektro-energetskog sistema BiH

Javno preduzeće Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo osnovano Uredbom o osnivanju „Električnog preduzeća Bosne i Hercegovine „Elektro BiH“ koju je 30. augusta 1945. godine, donijela Narodna vlada Bosne i Hercegovine. Od 1945 godine dana zvaničnog osnivanja JP Elektroprivreda BiH prolazi dug razvojni put i organizacione promjene, čije je djelovanje, misija i značaj od strateške važnosti za energetska nezavisnost, privrednu stabilnost, razvoj i ekonomsko zdravlje Bosne i Hercegovine. „Samoupravnim sporazumom o udruživanju radnih organizacija u složenu organizaciju udruženog rada za proizvodnju prenos i distribuciju električne energije odnosno Zakonom o Elektroprivredi“ (Službene novine SR BiH br 16/78, 40/82, i 10/90). Skupština SR Bosne i Hercegovine osnovala je složenu organizaciju udruženog rada za proizvodnju prenos i distribuciju električne energije „Elektroprivredu Bosne i Hercegovine Sarajevo koja je pravni sljednik dotadašnjih elektroprivrednih preduzeća (radnih organizacija u Bosni i Hercegovini) u kontinuitetu od 1977 godine kada je u skladu sa važećim propisima i 1990 godine u skladu sa izmjenama zakona o elektroprivredi promjenila oblik u Javno preduzeće za proizvodnju prenos i distribuciju električne energije „Elektroprivreda BiH,, (Član 4 tačka 1 Statut Javnog preduzeća Elektroprivreda). 21.07 1993 godine Društvo je uskladilo svoje poslovanje sa Zakonom o javnim preduzećima (Službeni list R BiH broj 4/92, 21/92, i 13/94) i sa Zakonom o Elektroprivredi (Sužbeni list R BiH broj 1/93, i 13/94) i posluje pod firmom Javno Preduzeće Elektroprivreda BiH sa p.o. Sarajevo kao pravni sljednik ranijeg Javnog preduzeća za proizvodnju prenos i distribuciju električne energije Elektroprivreda BiH i elektroprivrednih preduzeća kojeg je ono osnovalo, (član 4 tačka 2 statuta Javnog preduzeća Elektroprivreda BiH). U skladu sa rješenjem federalne agencije za privatizaciju Upravni odbor Elektroprivreda BiH je donio odluku o promjeni oblika Javnog Preduzeća Elektroprivreda BiH u dioničko društvo UO-41-2520-22/04 od 19.02.2004g. na koju je aktom broj 11-02-472/04 od 18.02.2004. godine saglasnost dalo resorno ministarstvo, a rješenjem kantonalnog suda u Sarajevu 20.05.2004 godine izvršena je preregistracija Javnog Preduzeća Elektroprivreda u Dioničko društvo. Društvo je jedinstveni pravni subjekt, a po organizaciono-tehnološkoj strukturi složen sistem, organizovan na funkcionalnom, ekspeditivnom transparentnom procesno radnom i

teritorijalnom, principu.

Shema 7, Koncern JP ELEKTROPRIVREDA

Direkcija, koja je organizovana u sjedištu Društva radi obavljanja zajedničkih funkcija na nivou Društva, a čine je sektori i samostalne službe i Elektroprivredne djelatnosti: a to su : proizvodnja električne energije, distribucija električne energije, snabdijevanje električnom energijom i trgovina električnom energijom. U okviru djelovanja i funkcionisanja okvira elektroprivrednih djelatnosti organizovane su: „Termoelektrana „Kakanj“, „Kakanj, Termoelektrana „Tuzla“ „Hidroelektrane, na „Neretvi, Jablanica „Elektrodistribucija“, Bihać, Elektrodistribucija“, Mostar „Elektrodistribucija“ Sarajevo, Elektrodistribucija „Tuzla, Elektrodistribucija, Zenica, Društvo je 100%-tni vlasnik kapitala 9 zavisnih društava (od čega 7 rudnika uglja u FBiH): Rudnik mrkog uglja „Kakanj“ d.o.o. Kakanj; Rudnik mrkog uglja „Breza“ d.o.o. Breza; Rudnik uglja „Gračanica“ d.o.o. Gornji Vakuf – Uskoplje; Rudnik mrkog uglja „Abid Lolić“ d.o.o. Travnik – Bila; Rudnici uglja „Kreka“ u Tuzli, d.o.o.; Rudnik mrkog uglja „Đurdevik“ u Đurdeviku, d.o.o. Rudnik mrkog uglja „Zenica“ d.o.o. Zenica; „Eldis Tehnika“ d.o.o. Sarajevo - Društvo za proizvodnju opreme za distribuciju energije, promet proizvodima i uslugama; Hotel „ELBIH“ d.d. Makarska, R Hrvatska,⁵²

Član 5 statuta JP Elektroprivreda definiira da ime firme dioničkog društva glasi Javno Preduzeće Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo.⁵³ U proizvodnim kapacitetima, termoelektranama u Tuzli i Kakanju, hidroelektranama Jablanica, Grabovica i Salakovac, koji čine gotovo polovinu ukupno

⁵² <http://intranet.elektroprivreda.ba/Pages/default.aspx>

⁵³ Normativni akti i interna dokumentacija Elektroprivrede BiH

raspoloživih kapaciteta za proizvodnju električne energije u državi zaslužuje i zauzima ključnu poziciju u elektroenergetskom sektoru i sektoru rudarstva i čini važan faktor kritične infrastrukture u jedinoj nam državi Bosni i Hercegovini.

4.1.2 Zakonska regulativa

Zakon o električnoj energiji u federaciji Bosne i Hercegovine (Službene novine FBiH br.66/2013, 94/2015, 54/2019). određene su i smjernice za kontinuiran i prosperitetan razvoj.

Član 1. Zakona o električnoj energiji Federacije BiH definiše :

(1) Ovim Zakonom uređuje se funkcionisanje elektroenergetskog sektora, elektroprivredne djelatnosti, razvoj tržišta električne energije, regulisanje tržišta, opći uslovi za isporuku električne energije, planiranje i razvoj, izgradnja, rekonstrukcija i održavanje elektroenergetskih objekata, nadzor nad provođenjem zakona i druga pitanja od značaja za obavljanje elektroprivredne djelatnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine..

(2) Prijenos električne energije, aktivnosti vezane za prijenos, međunarodna trgovina, upravljanje, vođenje elektroenergetskog sistema, balansno tržište i tržište pomoćnih usluga nisu regulisani ovim zakonom.

Član2 Zakona o električnoj energiji FBiH

(Službene novine FBiH broj 66/2013, 94/2015, i 54/2019) koncizno definiše ciljeve :

(1)Ovim Zakonom kao pravnim okvirom se stvaraju uslovi za razvoj tržišta električne energije.

(2) Uzimajući u obzir odredbu stava (1) ovog člana, ciljevi ovog Zakona su:

- 1) osiguranje kontinuiranog, sigurnog i kvalitetnog snabdijevanja kupaca električnom energijom;
- 2) podsticaj razvoja u oblasti elektroenergetike i diversifikacija izvora električne energije;
- 3) podsticaj za domaća i strana ulaganja;
- 4) uključivanje u međunarodno tržište električne energije, putem jedinstvenog tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini;
- 5) ekonomično i racionalno korištenje električne energije;

- 6) energetska efikasnost;
- 7) uvođenje konkurencije, transparentnosti i sprječavanje neželjenih efekata monopola;
- 8) zaštita okoliša u skladu sa propisima i domaćim i međunarodnim standardima;
- 9) zaštita interesa korisnika sistema i
- 10) korištenje obnovljivih izvora energije .

4.1.3. Misija i perspektiva Elektroprivreda

”Misija i perspektiva Društva tj JP Elektroprivreda d.d. u dugoročnoj perspektivi je percepcija djelovanja po planu funkcioniranja a cilj je proizvoditi i distribuirati električnu energiju, pouzdano snabdijevati kupce električnom energijom trgovati u konkurentnom okruženju uz korištenje domaćih resursa i zadovoljenje okolinskih zahtjeva te kontinuirano usavršavati modele prosperitetnog poslovanja doprinoseći održivom razvoju i kvalitetnom životu društva. Elektroprivreda Bosne i Hercegovine na tom kompatibilnom putu djelovanja nastojat će da implementira sve obaveze i planove proizvodnje i sigurnosti uposlenika između ostalog:

- a) Proizvoditi električnu i toplinsku energiju iz domaćih obnovljivih i neobnovljivih resursa u skladu sa okolinskim zahtjevima, važećom zakonskom regulativom i evropskim standardima;
- b) Obezbjediti efikasan distributivni sistem za isporuku električne energije krajnjim kupcima, i omogućiti svim korisnicima pristup mreži i napajanje električnom energijom po propisanim normama kvaliteta i pružanje informacija;
- c) Sigurno i pouzdano snabdijevati i trgovati električnom energijom proizvedenom iz domaćih resursa po konkurentnim cijenama;
- d) Osigurati ekonomski održivu proizvodnju uglja za potrebe termoelektrana, industrije i široke potrošnje po konkurentnoj cijeni;
- e) Ulagati u razvoj i realizaciju novih kapitalnih investicija, pri čemu će posebnu pažnju posvetiti investiranju u proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora energije, povećanju fleksibilnosti energetskog portfolija i energetske efikasnosti;

- f) Vršiti prestrukturiranje svih djelatnosti s ciljem povećanja efikasnosti poslovanja i ispunjavanja zahtjeva u okviru Energetske zajednice i evropskih standarda. Efikasno poslovanje EP BiH bazira na dosljednoj primjeni propisa i standarda i na principima:
- g) osiguranja kvaliteta proizvoda i usluga,
- h) povećanja zadovoljstva, sigurnosti i povjerenja .⁵⁴

Energetska efikasnost kao krajnja rezultanta postala je jedna od ključnih tema današnjice. Uštede energije kao posljedica efikasnijeg korištenje energenata, ima značajan uticaj na ekonomsko-finansijski aspekt poslovanja kompanija, ali i život potrošača

Povećanje energetske efikasnosti doprinosi smanjenju emisije stakleničkih gasova (prevažodno CO₂), pa su efikasnija proizvodnja i racionalnija potrošnja energije zapravo ključne mjere u borbi protiv globalnog zagrijavanja i klimatskih promjena.

Povećanje energetske efikasnosti treba sagledati i u kontekstu sigurnosti snabdijevanja energijom, kao i očuvanja energenata za buduće generacije, odnosno u funkciji održivog razvoja. Unapređenjem energetske efikasnosti se razvijaju drugi modeli proizvodnje koja u krajnjoj instanci sveukupno obuhvata i najvažniji potencijal a to su uposlenici prvenstveno prejudicirajući na sigurnost i zaštitu,.⁵⁵

4.2. Značaj i uloga Sistema zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Koncernu JP Elektroprivreda BiH

4.2.1. Organizacija i uloga sektora i službi u sistemu zaštite i spašavanja Direkcije društva i podružnicama društva.

„Kada je u pitanju oblast sigurnost i zaštite preduzeća za nju su odgovorni Sektor za sigurnost i zaštitu u Direkciji Društva i Službe za sigurnost i zaštitu u Podružnicama Društva. Službe za sigurnost i zaštitu u podružnicama društva su

Službe za sigurnost i zaštitu ED Bihać

Službe za sigurnost i zaštitu ED Sarajevo

Službe za sigurnost i zaštitu ED Mostar

Službe za sigurnost i zaštitu ED Tuzla

⁵⁴ Normativni akti i interna dokumentacija Elektroprivrede BiH

⁵⁵ <http://intranet.elektroprivreda.ba/Pages/default.aspx>

Službe za sigurnost i zaštitu ED Zenica
Službe za sigurnost i zaštitu TE Kakanj
Službe za sigurnost i zaštitu TE Tuzla
Službe za sigurnost i zaštitu HE na Neretvi: ⁵⁶

U dijapazon i domene spadaju svi ključni elementi sigurnosti i zaštite ljudi i imovine

1. Fizička zaštita;
2. Tehnička zaštita;
3. Osiguranje pratnje novca;
4. Zaštita od požara i vatrogastvo;
5. Zaštita i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća;
6. Zaštita zdravlja i sigurnost na radu, ⁵⁷

Strateško opredjeljenje Sektora za SiZ i službi za sigurnost i zaštitu je razvoj integrisanog sistema korporativnog upravljanja procesima sigurnosti i zaštite, posmatrano u kontekstu samostalne poslovne funkcije u kreiranju i implementaciji ciljeva i zadataka sigurnosti. Inače, sistem upravljanja zaštitom zdravlja i sigurnosti na radu pruža se okvir za poboljšanje sigurnosti radnika, zatim smanjenje rizika na radnom mjestu te stvaranja boljih i sigurnijih uslova rada u organizaciji. Između ostalog doprinosi smanjenju broja potencijalnih nezgoda i povreda na radu, u konačnici predstavlja brigu o zdravlju radnika, i veće zadovoljstvo radnika, i sigurnosti na radu. Svakako svemu nabrojanom u interesu preventivnih i eventualnih željenih i neželjenih situacija predhodi izrada procjene eventualne ugroženosti i sigurnosti. Procjenjivanje ima za cilj analizu i procjenu svih pitanja zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća: .Procjena se izrađuje na osnovu zakonske obaveze prema **Zakonu o agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine** („Službene novine Federacije BiH” broj 78/08, **Zakon o izmjenama i dopunama zakona o agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine** (Službene novine Federacije BiH broj 67/13)). Izradom procjene ugroženosti i sigurnosti ljudi i materijalnih dobara sagledavaju se relevantni podatci i realne činjenice u svrsi prevencije a obuhvata procjene rizika , odnosno uzroka koji mogu dovesti do nastanka prirodnih i drugih nesreća na području za koje se izrađuje procjena ugroženosti i posljedica koje mogu nastati po ljude i materijalna dobra; Procjenom ugroženosti se vrši utvrđivanje odgovarajuće organizacije zaštite i spašavanja u cilju sprječavanja nastajanja nesreća, odnosno na spašavanju ljudi i materijalnih dobara i

⁵⁶ Normativni akti i interna dokumentacija Elektroprivrede BiH

⁵⁷ Normativni akti i interna dokumentacija Elektroprivrede BiH

procjena potreba i mogućnosti u osiguravanju ljudskih i materijalnih potencijala potrebnih za ostvarivanje procijenjene organizacije zaštite i spašavanja.

Procjena ugroženosti izrađuje se na temelju svih raspoloživih podataka o prirodnim i drugim nesrećama koje su se u prethodnom razdoblju desile ili se mogu desiti na određenom području, posljedicama koje su nastajale ili koje mogu nastati, naučnim, tehničkim ili drugim saznanjima i dostignućima i drugim stručnim podlogama koje su korištene ili se mogu koristiti za procjenjivanje pojedinih prirodnih i drugih nesreća.

To znači da poslovi zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća, treba da osiguraju nesmetano funkcionisanje elektroenergetskog sistema u svim situacijama. Najčešće prirodne, tehničko - tehnološke i druge nesreće, koje nanose štetu materijalnim dobrima i ugrožavaju ljudske živote, a koje mogu nastupiti, odnose se na: potrese, poplave, odronjavanje i klizanje tla, požar. Opasnost koja prijete usljed zemljotresa je od zatrpavanja uposlenika i ostalih prisutnih osoba i materijalnih dobara, te ugrožavanje uposlenika i ostalih prisutnih osoba prašinom. Faza preventivne zaštite podrazumijeva: Organizovanje, opremanje i osposobljavanje svih nadležnih pravnih i fizičkih subjekata za zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara u slučaju događanja potresa na području djelovanja tj; sektora i službi za sigurnost i zaštitu. Prvenstveno interno i eksterno obučavanje i osposobljavanje zaposlenika, za preduzimanje mjera samozaštite i međusobne pomoći u slučaju potresa. U fazi spašavanja od eventualno rušenja podrazumijeva se izvlačenje povrijeđenih i poginulih ispod ruševina. angažovanje svih raspoloživih ljudskih snaga i materijalno-tehničkih sredstava na izvlačenju preživjelih ispod ruševina, te evakuaciju i zbrinjavanje povrijeđenih te svi spasioci učestvuju po instrukcijama nadležnih osoba iz CZ-e (civilna zaštite) u: spašavanju ljudi i materijalnih dobara

Poplave kao prirodne nepogode također mogu narušiti kontinuitet i ugroziti sigurnost ljudi. Ako u bilo kom obliku dođe do plavljenja objekata potrebno je ekspeditivno izvršiti isključenje uređaja pod naponom i pristupiti zaštiti prostora od poplave.

Spašavanje podrazumijeva iskorištavanje svih raspoloživih ljudskih snaga i materijalno-tehničkih sredstava na neposrednoj odbrani od poplava u cilju zaštite ljudi i materijalnih dobara. Faza spašavanja podrazumijeva: evakuaciju ljudi i materijalnih dobara iz poplavom ugroženih područja, zbrinjavanje ugroženih i nastradalih lica, zaštitu i spašavanje na vodi i pod vodom, prvu medicinsku pomoć, a faza otklanjanja posljedica podrazumijeva: procjenu eventualne štete, i analiza stanja. Izgradnja odgovarajućih instalacija za drenažu, prihvata i odvođenje površinskih, podzemnih i otpadnih voda bi obuhvatila preventivne mjere. Prema uputstvima CZ svi zaposlenici učestvuju u spašavanju na ugroženom području, ukoliko su ugroženi ljudi i

materijalna dobra. Preventivna zaštita se ogleda u održavanju sanitarno-tehničkih i higijenskih uslova u svim objektima, vršenje preventivne dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije .

U slučaju da CZ-a objavi da je došlo do epidemije ili pandemije većih razmjera potrebno je postupiti po uputstvima CZ-e i Zavodu za javno zdravstvo

Preduzimaju se sve one mjere koje trebaju da doprinesu potpunom otklanjanju uzroka koji su doveli do epidemije. Ovdje se posebno misli na dezinfekciju, dezinsekciju i deratizaciju, obezbjeđenje ispravne vode za piće i hrane, čišćenje i dezinfekcija vodoopskrbnih objekata, higijensko otklanjanje otpada, sanacije vodnih objekata.

Radiološka, hemijska i biološka zaštita obuhvata mjere i postupke koji se organiziraju i provode radi sprječavanja, ublažavanja i otklanjanja posljedica od RHB djelovanja na stanovništvo, životinjski i biljni svijet i materijalna dobra u ratu, te ublažavanje i otklanjanje posljedica tehnoloških havarija i drugih akcidenata od RHB agenasa⁵⁸.

Preventivna zaštita se ogleda u preduzimanju svih mjera i inspeksijskog nadzora, kontrole kvaliteta vazduha, zemljišta, u okolini poslovnih objekata, trafostanica i postrojenja EP BiH.

Požar kao opasnost po živote ljudi i materijalna dobra može se tretirati prirodnom i drugom nesrećom i biti izazvan nenamjernom ili namjernom aktivnošću ljudi,(Huseinbašić,Ć, 2007/100). Naime tri su bitna elementa za nastanak požara a)goriva materija b)kisik c)izvor paljenja. Vatra ili gorenje je hemijski proces kod kojeg se neka goriva materija spaja sa kisikom, a kao popratnu pojavu imamo svjetlost i toplinu. Da bi se goriva materija zapalila potrebna je vrlo mala količina toplote kao što je to iskra, trenje ili pak akcidentska i incidentska ambivalencija..Kao glavni uzroci za izbijanje požara na stambenim, poslovnim industrijskim i drugim objektima može se okarakterizirati čovjek, i to prvenstveno zbog upotrebe otvorene vatre i nepoštivanja znakova zabrane za upotrebu iste, zatim neispravno postupanje sa vatroopasnim materijama, neispravne električne instalacije, zatim neugašen opušak cigarete, nestručnost i neznanje pri rukovanju različitim izvorima za paljenje. Kao uzrok požara vrlo često se pojavljuju i prirodne pojave: grom, munja,zemljotres itd. Kao uzročnik izbijanja požara mogu biti i hemijske reakcije između materija koje su u kontaktu i dovode do stvaranja topline koja može zapaliti druge gorive materije. U fazi spašavanja na znak primljenog obavještenja da je negdje u krugu preduzeća eventualno došlo do izbijanja požara, obezbjeđenje tj;sektori i službe za sigurnost i zaštitu preko svog rukovodioca odmah stupa u kontakt sa licem koje preuzima akciju gašenja požara.Ako se radi o većem požaru, a po zahtjevu rukovodioca gašenja požara, osoblje obezbjeđenja blokira sve ulaze i izlaze iz kruga preduzeća.⁵⁹ Izlaz se dozvoljava

---

⁵⁸ Normativni akti i interna dokumentacija Elektroprivrede BiH

⁵⁹ ” Isto „

samo zaposlenicima koji zbog bezbjedonosnih razloga određena sredstva moraju iznijeti van kruga firme.

Po planu zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća koji se odnosi na mjere zaštite i spašavanja utvrđene za fazu spašavanja, postupa se odmah kada nadležni organ proglasi nastanak prirodne ili druge nesreće i traje onoliko vremena koliko je potrebno da se izvrši spašavanje, odnosno pruži neposredna pomoć ugroženim i nastradalim, odnosno izvrši spašavanje ugroženih materijalnih dobara, s tim da se može postupiti i prije proglašavanja nastanka prirodne ili druge nesreće, kada je zbog hitnosti potrebno odmah pristupiti spašavanju ugroženih i nastradalih i materijalnih dobara. Otkrivanje i dojavu prirodnih i drugih nesreća koje mogu izazvati opasnost po život i zdravlje osoba i imovinu, vrše svi zaposleni. Dojavu obavljaju lično, fiksnim ili mobilnim telefonom i to: vatrogascima, policiji, civilnoj zaštiti, hitnoj pomoći, dispečerskom centru, upravi preduzeća, Sektoru za sigurnost i zaštitu⁶⁰. Sektor za zaštitu i sigurnost Direkcije društva u širokom dijapazonu djelovanja je zadužen za preventivne i druge sigurnosne zadatke u interesu zaštite uposlenih.

Obzirom da je prepoznatljiva zgrada u Sarajevu rekonstruisana 2014 godine sa svim visokosofisticiranim najmodernijim i tehnički informativno - tehnološki i fizičkim spektrom infrastrukture instaliranom u svrsi sigurnosti uposlenika i materijalnih dobara u direkciji društva Sektor u dijapazonu djelovanja nadgleda i reguliše fizičku zaštitu koja pored ljudi ima i zavidan sistem pokrivenosti objekta sa nadzornim kamerama. Moramo spomenuti da je u zgradi instalirani automatski sistem za zaštitu od požara kojeg čine najsavremeniji automatski sistem dojavljivanja požara kao i splinker automatski sistem gašenja i veliki broj PP aparata za gašenje. Svakako treba spomenuti da je u kontinuitetu provođena edukacija korištenja PP aparata. Na svakom od 7 spratova na lijevoj i desnoj strani hodnika pored sistema za dojavljivanje i automatske aktivacije sistema protiv požarne zaštite ugrađeni su.

Hidrantski ormari sa opremom i mlaznicom za gašenje i ormari PPZ u kojima se nalazi po jedan PP aparat za gašenje u slučajevima potrebe za eventualne reakcije i neželjene situacije.

Sve krucijalne tačke u zgradi poput arhive dispečerskog centra kotlovskeg i agregatskog postrojenja Cnus-a arhive itd. su povezani sa automaskim sistemom zaštite od požara koji na sistem eventualne dojave o požaru se sam aktivira i započinje rad i reagiranje u postupku gašenja. Na temelju relevantnih podataka o instaliranju sistema dojave nadzora vatro dojave i drugih elemenata informaciono tehničke opreme kao neizostavnom primjenom sigurnosnih procedura možemo sa sigurnošću reći da adekvatnim upravljanjem i održavanjem opreme sigurnost i bezbjednost uposlenika je osigurana na najvišem nivou. Kao potencijalne nedostatke

---

⁶⁰ Normativni akti i interna dokumentacija Elektroprivrede BiH

nadležnim agencijama), zaštita od požara i vatrogastvo, spašavanje ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća⁶¹.

Sa ostalim djelatnostima/Sektorima/Službama na nivou Društva ostvaruje punu saradnju kao i saradnju sa državnim organima.

Također, Službe za SiZ organizira i koordiniraju rad sa inspekcijским službama i prate primjenu propisa, normativa, uputstava, odluka i preporuka u Podružnicama te organiziraju poslove kontrole tehničkih poslova u izvođenju procesa, poslove zaštite, sigurnosti i PPZ i zaštite i spašavanja i civilne zaštite. Služba za SiZ u radu primjenjuje procedure sistema kvaliteta i ponaša se u skladu sa pravilima ponašanja. Službe za sigurnost i zaštitu u distribucijama društva su dugi niz godina dana bile suočene sa potencijalnim mogućnostima otuđenja novca obzirom da je praksa bila da u okviru Elektrodistribucija se obavljala uplata i naplata utroška električne energije za stanovništvo i pravna lica. Obzirom da su sve službe organizovane u skladu sa svim zahtjevima i propisima i ojačane sa privatnim službama tačnije zaštitarskim agencijama uspješno su odoljevali pomenutim izazovima. Moramo pomenuti da je svakako učinkovitosti fizičke zaštite doprinijela i tehnička zaštita tačnije pokrivenost sistema video nadzora. Od januara 2021 g naplata računa za građane i pravna lica je prebačena u nadležnost pošte tako da je sektor rasterećen u pogledu eventualnih pokušaja otuđenja i slično. Svaka od podružnica je opremljena sistemom zaštite od požara i protokol ponašanja i zaštite usklađen je sa planom eventualnog reagiranja kao i sa planom reagiranja na eventualne izazove i potencijalne rizike od prirodnih i drugih nesreća. Kao eventualne nedostatke bi mogli eventualno navesti manjak stručnog kadra obzirom da je Vlada FBiH zabranila upošljavanje a dosta potencijalno stručnog kadra je otišlo u mirovinu. Sve službe za sigurnost i zaštitu. Elektrodistribucija u društvu su organizovane i izvršavaju svakodnevne obaveze i zadatke na sličan način u organizacionom strukturalnom kao i u obimu kapaciteta djelovanja.

Službe za sigurnost i zaštitu TE(Termoelektrane) Kakanj i TE(termoelektrane) Tuzla

Službe za SiZ organizaciono je smještene u TE Kakanj i TE Tuzla i nadležne su za izvršavanje funkcije unutrašnje službe zaštite u vidu fizičke i tehničke zaštite lica, imovine, prostora, elektroenergetskih i poslovnih objekata i postrojenja i ostale imovine termoelektrane, uključujući i mjere zaštite intelektualne svojine, dokumenata i softvera, poslova kontrole ulaska-izlaska lica, materijala, roba i vozila, te staranje o unutrašnjem redu kao i vođenje propisanih evidencija uz stručno rukovođenje i kontrolu provođenja mjera fizičke i tehničke zaštite na nivou podružnice.⁶²

---

⁶¹ Normativni akti i interna dokumentacija Elektroprivrede BiH

⁶² Normativni akti i interna dokumentacija Elektroprivrede BiH

Također službe za sigurnost i zaštitu je nadležne su za organiziranje, planiranje i provođenje operativno-preventivnih poslova sigurnosti i analitike; praćenje i procjenjivanje stanja sigurnosti, detekcije faktora rizika kao i upravljanje rizicima i preduzimanje korektivnih mjera, sprječavanje, otkrivanje i prijavljivanje krivičnih dijela i drugih oblika opasnog ili štetnog djelovanja na zdravlje i život lica i na imovinu. Prilikom istraživanja obzirom da termoelektrane u proizvodnji kao glavni energent koristi uglj javljaju se vrlo učestali pokušaji otuđenja uglja od strane lokalnog stanovništva obzirom da se uglj doprema u transportnim vagonima željeznice koji se kreću malim brzinama i otvaraju mogućnost otuđenja. Velika je dužina trase dopremanja uglja pa se može navesti određeni nedostaci u ljudskim resursima u interesu pokrivenosti i sprečavanju otuđenja. Moramo navesti da je Sektor poduzeo određene korake instaliranjem određenog zavidnog broja nadzornih kamera i drugih alarmnih sistema kako bi upotpunio moguće nedostatke. Službe za SiZ obavljaju poslove, sigurnosti i zaštite od požara, kao poslova od posebnog interesa, te eventualno organiziranja ili angažiranje profesionalnih vatrogasnih jedinica i kontrolu provođenja mjera spremnosti sistema protivpožarne zaštite u svim objektima i usvim organizacionim jedinicama podružnice, a na osnovu planova zaštite od požara tehničkih propisa i opštih akata, što podrazumijeva i preduzimanje mjera u cilju sprječavanja izbijanja i širenja požara, otkrivanje uzroka požara, te učestvovanje u njegovom gašenju, (Plan ZiS termoelektrana-2015). Službe za sigurnost i zaštitu u Termoelektrani Kakanj i Termoelektrani Tuzla imaju rukovodioca Službe, jednog stručnog saradnika i Vatrogasnu jedinicu. Vatrogasne jedinice u termoelektranama Kakanj i Tuzla imaju komandira Vatrogasne jedinice, zamjenika komandira Vatrogasne jedinice i predviđeni broj vatrogasaca koji su raspoređeni u grupe neprekidno 24 sata dežuraju na poslovima zaštite od požara. PVJ je organizovana kao samostalni vatrogasni vod koji u svakoj smjeni ima svoje zaposlenike spremne za obavljanje postavljenih zadataka (Plan S ZiS 2015).

Udaljenost od susjednih vatrogasnih jedinica je jako povoljna od najbliže vatrogasne jedinice grada. Ova udaljenost vatrogasnih jedinica povećava sigurnost termoelektrane. Svi zaposlenici pomenutih termoelektrana osposobljeni za rukovanje protiv požarnim aparatima i hidrantima. U slučaju vanrednih situacija sve komande koje se odnose na gašenje požara izdaje rukovodilac Službe za sigurnost i zaštitu ili u njegovoj odsutnosti referent za protiv požarnu zaštitu odnosno komandir Vatrogasne jedinice, koji moraju biti sposobni da brzo procjenjuju situaciju, brzo reaguju i donese adekvatne odluke.⁶³

Službe za sigurnost obavljaju i poslove zaštite i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća kao i zaštitu i spašavanje od ratnih opasnosti i zaostalih

---

⁶³ Normativni akti i interna dokumentacija Elektroprivrede BiH

neeksplozivnih ubojnih sredstava, s ciljem sprječavanja opasnosti i ublažavanja štetnih posljedica za potrebe TE i nadzor i kontrolu provođenja mjera zaštite i spašavanja, vođenje evidencija, na nivou TE. U kontinuitetu obavljanja rada obavezni su provoditi saradnju sa kantonalnim i opštinskim organima sa aspekta zaštite i spašavanja.

„Služba za sigurnost i zaštitu HE (hidroelektrana) na Neretvi Služba u sklopu koje se obavljaju poslovi:a) fizičke i tehničke zaštite lica, imovine, prostora, elektroenergetskih i poslovnih objekata i postrojenja, i ostale imovine Podružnice, uključujući i mjere zaštite intelektualne svojine, dokumenata i softvera,b) poslovi kontrole ulaska-izlaska lica, materijala, roba, vozila te staranje o unutrašnjem redu, c) vođenje propisanih evidencija, d) stručno rukovođenje i kontrola provođenja mjera fizičke i tehničke zaštite“⁶⁴

Služba za SiZ u okviru svojih nadležnosti obavlja poslove organiziranja, planiranja i provođenja operativno-preventivnih poslova sigurnosti i analitike, kao i praćenje i procjenjivanje stanja sigurnosti putem detekcija faktora rizika i upravljanje rizicima, preduzimanje korektivnih mjera, sprječavanja, otkrivanja i prijavljivanja krivičnih dijela i drugih oblika opasnog ili štetnog djelovanja na zdravlje i život lica i na imovinu.(Plan ZiS hidroelektrana 2015)-.U analitici istraživanja vrlo često su kablovi i određena lako dostupna oprema bili predmetom otuđenja od strane određenih kriminalnih radnji određenih osoba međutim uvođenjem sistema video nadzora i druge tehničke zaštite i pojačanim kapacitetima fizičke zaštite takvi slučajevi su iskorjenjeni. No, međutim treba imati na umu da u mnogim državama hidroelektrane i prateći objekti mogu biti predmetom sabotaža i namjernih incidenata stoga službe za sigurnost i zaštitu rade predano krajnje profesionalno. Služba za SiZ obavlja poslove sigurnosti i zaštite od požara, kao poslove od posebnog interesa i kontrolu provođenja mjera spremnosti sistema protivpožarne zaštite u svim objektima i u svim organizacionim jedinicama, a na osnovu planova zaštite od požara tehničkih propisa i opštih akata, što podrazumijeva i preduzimanje mjera u cilju sprječavanja izbijanja i širenja požara.Svi zaposlenici hidroelektrana na Neretvi osposobljeni su za rukovanje protiv požarnim aparatima unutrašnjim i vanjskim hidrantima. U slučaju vanrednih situacija sve komande koje se odnose na gašenje požara izdaje rukovodilac Službe za sigurnost i zaštitu ili u njegovoj odsutnosti referent za protiv požarnu zaštitu koji u sposobni da brzo procjenjuju situaciju, brzo reaguju i donesu adekvatne odluke u interesu zaštite ljudi i imovine-.Službe za sigurnost obavljaju i poslove zaštite i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća sukladno Zakonu zaštite i spašavanja 50/08 članu 32 stav 5 dužni su biti opremljeni uspostaviti i održavati sistem obavješćavanja i uzbunjivanja radi blagovremene evakuacije stanovništva sa tog područja i u tom cilju ima organizovanu službu osmatranja .U obavljanju

---

⁶⁴ Normativni akti i interna dokumentacija Elektroprivrede BiH

svojih redovnih aktivnosti bave se i djelom zaštite i spašavanja od ratnih opasnosti i zaostalih neeksplozivnih ubojnih sredstava, s ciljem sprječavanja opasnosti i ublažavanja štetnih posljedica za potrebe HE i nadzor i kontrolu provođenja mjera zaštite i spašavanja, kao i vođenje evidencija, na nivou HE,, po planu(S ZiS hidroelektrana-2015) U kontinuitetu obavljanja rada obavezni su provoditi saradnju sa kantonalnim i općinskim organima i tijelima nadležnim za civilnu zaštitu u cilju provođenja mjera koje proizilaze iz kantonalnih i općinskih propisa i planova u ovoj oblasti.

Kada je u pitanju sigurnost zaštita i mogućnost ugrožavanja zaposlenika najčešće neprilike i mogućnosti na temelju realnih i relevantnih činjenica su u Rudnicima koji su od 2009 godine dio Koncerna Elektroprivrede. U kratkom elaboriranju prezentovat ćemo neke od mogućih opasnosti koje su i razlog uspostavljanja sistema zaštite i spašavanja.

4.2.3. Opasnosti i rizici u rudnicima sa aspekta zaštite i spašavanja

Donošenjem Zakona o zaštiti i spašavanju, Federacija BiH,(39/03, 22/06 43/10) kantoni, jedinice lokalne samouprave, zakonodavna i izvršna vlast, pravne osobe i građani stekli su pravo i obavezu izgradnje sistema zaštite i spašavanja ljudi, materijalnih dobara i okoliša od prirodnih i drugih nesreća. Na osnovu toga, postojeće strukture u Federaciji BiH, kantonima i jedinicama lokalne samouprave i drugim pravnim osobama, dužne su u okviru svoje redovne djelatnosti, zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara i okoliša tretirati kao najvažnije pitanje održivog razvoja, prema ovom zakonu i drugim zakonskim i provedbenim propisima. Navedena obaveza posebno je značajna za rudarstvo, u kojem su, zbog prirodnih i tehnoloških rizika moguće velike nesreće, ugroženi zaposlenici, a često i okoliš. Rudarstvo spada u red privrednih grana s brojnim potencijalnim opasnostima, koje mogu ugroziti živote većeg broja ljudi i izazvati veliku materijalnu štetu. Te opasnosti⁶⁵ su naročito: eksplozije metana i ugljene prašine, nekontrolirane eksplozije eksplozivnih sredstava, provale vode i plina, gorski udari, požari u jami i bušotinama i vanjski požari. Rudarstvo spada u red privrednih grana, sa brojnim prirodnim i potencijalnim opasnostima, koje mogu ugroziti živote ljudi i nanijeti veću materijalnu štetu. "Najprostija

podjela uzroka nesreća u rudnicima može se u kontekstu podjele svesti u tri kategorije: rudarske opasnosti, energomehaničke opasnosti i ostale opasnosti. Prirodne opasnosti mogu se podijeliti na: geomehaničke (gorski udari i zarušavanja), aerologične (eksplozije metana, ugljene prašine i

---

⁶⁵ Preuzeto iz Procjene ugroženosti i Programa spašavanja u FBiH(2007/11).

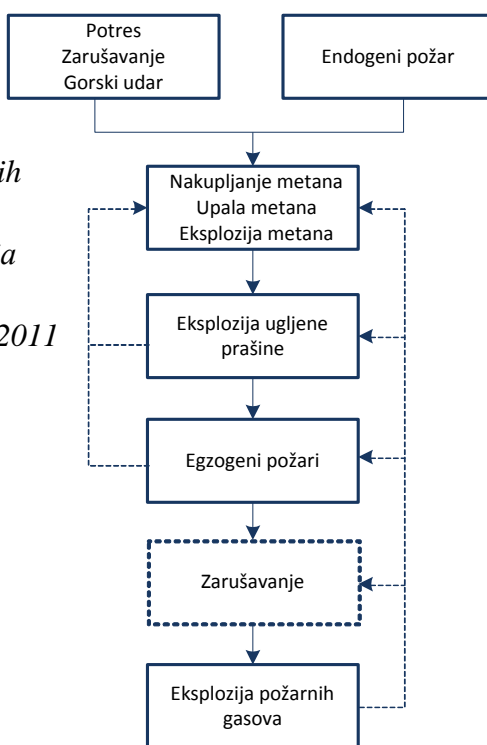
požarnih plinova; klimatske opasnosti, opasnosti od zračenja i opasnosti povezane sa prašinom štetnom po zdravlje uposlenih) ,gazogeomehantičke (izboji plinova, stijena i zarušavanja), vodene opasnosti. Rudarske katastrofe u principu mogu biti povezane, sa svim nabrojanim prirodnim opasnostima, osim sa opasnošću povezanom sa ugljenom prašinom škodljivom po zdravlje uposlenih, opasnostima povezanim sa zračenjem i klimatskim opasnostima⁶⁶”.

“Prirodne opasnosti mogu nastati istovremeno i onda govorimo o tzv. uzajamnoj zavisnosti, zajedničkom djelovanju ili koincidenciji opasnosti ili o tzv. udruženim opasnostima. Među uzroke rudarskih nesreća, najčešće sa katastrofalnim posljedicama, spadaju tzv. prirodne opasnosti a posebno opasnost od metana i ugljene prašine sa aspekta eksplozivnosti.

Upala ili eksplozija je izvor visoke temperature i talasa pritiska. Nastali talas pritiska usljed eksplozije podiže nataloženu prašinu u oblak i stvara novu eksploziju, a taj proces se može ponoviti više puta, sve dok postoji kisika u jamskom zraku ili lebdeće ugljene prašine.

Shema br.9. Šema povezanih događaja

Izvor: Geoprojekt, d.o.o. Tuzla 2011

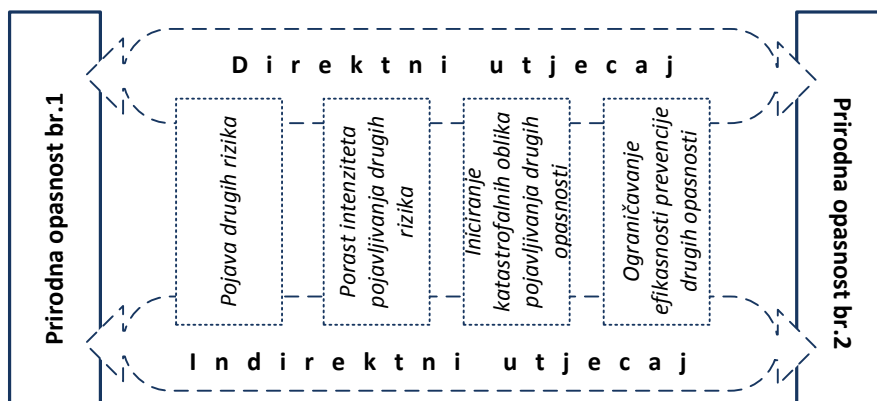
Ponekad, u povoljnim uvjetima može da dođe do upale zapaljivog materijala (uglja) i nastanka egzogenog požara. U uvjetima ograničenog prisustva kisika, kao produkti sagorijevanja uglja mogu, da se pojave takvi plinovi kao: metan, ugljenmonoksid, vodonik, razni ugljikovodici,

⁶⁶ Projekt velike nesreće u rudnicima procjena resursa i mogućnost odgovora stanica za spašavanje, Geoprojekt, d.o.o. Tuzla 2011.

sumporvodoničnik i dr. U trenutku kontakta tih plinova sa svježim zrakom može, da nastane njihova eksplozija. Moguće je također i obrnuti redoslijed nastanka opasnosti, koji se zasniva na tome, da izvorom upale metana može, biti jamski požar.

U nizu međusobno povezanih događaja mogu također nastati i drugi manje više navedeni parametri. “Posebnu ulogu u rudarskim nesrećama mogu, da odigraju dinamičke pojave (potresi, gorski udari, obrušavanja) i izazovu druge katastrofalne opasnosti. Iznenadna i silovita pomjeranja stijena, u jamskim prostorijama mogu, da budu izvori inicijala upale metana i/ili ugljene prašine

Rezultat zajedničkog djelovanja prirodnih rudarskih opasnosti ne mora uvijek poprimiti formu katastrofe. Poznati su na primjer, slučajevi intenzivnog izdvajanja metana (bez njegove upale ili eksplozije), nastali kao rezultat djelovanja seizmičkih potresa ili gorskih udara. U svjetskoj literaturi i rudarskoj praksi nisu poznata univerzalna rješenja, u okviru prevencije povezanih opasnosti⁶⁷.

Shema br 10 Utjecaj među prirodnim opasnostima izvor:Geoprojekt d.o.o.Tuzla 2011

“Direktan utjecaj imamo onda, kada određeni karakteristični parametar, za datu opasnost, izravno oblikuje stanje drugih opasnosti. Takva tipska situacija, je npr. iniciranje eksplozije ugljene prašine, kao rezultat eksplozije metana (udarni talas, visoka temperatura i dr. pokazatelji eksplozije ugljene prašine direktno su proporcionalni veličini eksplozije metana).Indirektni utjecaj zasniva se na promjeni određenih, vremenom direktno neovisnih sa opasnostima, karakteristika radne sredine, koji jedan za drugim utječu na parametre oblika i veličine drugih opasnosti. Takve pojave nastaju npr. za vrijeme zarušavanja i gorskih udara, kada dolazi do smanjenja profila

⁶⁷ Projekt velike nesreće u rudnicima procjena resursa i mogućnost odgovora stanica za spašavanje,Geoprojekt,d.o.o.Tuzla 2011.

jamskih prostorija čime se mijenjaju parametri ventilacije. Posljedice toga, mogu biti promjene stanja opasnosti od požara i metana⁶⁸.

Najčešće pojavljivanje uzajamno povezanih događanja su:

- pojava nastanka druge opasnosti, dosada nepostojeće ili postojeće u prikrivenom obliku,
- promjena intenzivnosti nastajanja drugih opasnosti,
- iniciranje katastrofalnih oblika nastajanja drugih opasnosti,
- ograničenost efikasnosti korištenja prevencije druge opasnosti

Najveće katastrofe u rudnicima uglja u svijetu, pa i kod nas, uglavnom su posljedica eksplozije metana, ugljene prašine, često zajednička eksplozija metana i ugljene prašine, nakon čega u nekim slučajevima dolazi do razvoja jamskih požara ogromnih razmjera⁶⁹. "Do upale mješavine metana i janskog zraka dolazi, kada se u janskom zraku nalazi odgovarajuća količina metana i kisika, kao i izvor upale.

Do upale metana najčešće dolazi zbog:

- pojave mehaničke iskre,
- nepropisno izvođenih minerskih radova,
- pojave otvorenog plamena,
- neispravnih električnih uređaja i pojave statičkog elektriciteta.

"1.Rizici od eksplozije metana u rudnicima uglja

Većina upala ili eksplozija metana nastala, zbog pojave mehaničke iskre, dolazi zbog trenja metala o čvrste stijene (rezanje kombajnom tvrdih stijena u stropu, podu ili čvrstih proslojaka u ugljenom sloju), metala od metal (npr. nož kombajna o gredu štitne podgrade ili čelični okvir, kojim je podgrađena jamska prostorija) i trenja stijena o stijenu (npr. tokom zarušavanja pratećih naslaga sa sadržajem kvarcnog pijeska u prostoru iza čela). Upala metana izvođenjem minerskih radova, nastaje uglavnom zbog: nepropisne upotrebe eksplozivnih materijala, upotrebom neodgovarajuće vrste eksploziva, upotrebe električnih upaljača, sa neodgovarajućim vremenom zakašnjenja i nepravilna oprema za miniranje. Najčešći uzrok upale metana zbog, pojave otvorenog plamena su mjesta endogenih požara u zarušenim otkopanim prostorima iza širokog čela i upotreba pribora za pušenje.

---

⁶⁸ Projekt velike nesreće u rudnicima procjena resursa i mogućnost odgovora stanica za spašavanje, Geoprojekt, d.o.o. Tuzla 2011

⁶⁹ Sigurnost i zaštita u rudarstvu - Hamdija Uljić; Tuzla 1998

2. "Rizici od eksplozije ugljene prašine u rudnicima uglja

Eksplozija ugljene prašine je dinamična pojava sa velikom rušilačkom snagom i nastaje u veoma kratkom vremenu. Prilikom eksplozija ugljene prašine mogu poginuti čitave rudarske posade čak i na udaljenosti od nekoliko kilometara od mjesta nastanka eksplozije. Posebnu opasnost pri eksploziji ugljene prašine predstavlja mogućnost njenog nastanka i premještanja duž jamskih prostorija. Eksplozija započinje aktivizacijom termičkog faktora i dovodi u opasnost rudarske posade, ugroziti proces proizvodnje u rudniku na duži vremenski period, zbog premještanja ili uništavanja uređaja i opreme, kao i oštećenja samih jamskih prostorija. Pored eksplozije, opšte je poznato, da ugljena prašina, kod zaposlenika može, da izazove i profesionalno oboljenje – pneumokoniozu, kojoj je uzrok dugotrajan boravak i rad u zaprašenim sredinama. Dakle, eksplozivnost prašine i njena škodljivost za zdravlje, predstavljaju dva osnovna aspekta opasnosti od prašine u rudarstvu.

3. "Rizici od pojave požara u rudnicima uglja

Opasnost od požara je prisutna u svim rudnicima a posebno u rudnicima uglja s obzirom na zapaljivost eksploatisane mineralne supstance, kao i mogućnost pojave opasnosti od metana. U zavisnosti od uzroka nastanka požara, razlikuju se dvije vrste požara: egzogeni (nastali kao posljedica vanjskih utjecaja) i endogeni (nastale kao posljedica samoupale uglja). Kod pojave egzogenog požara u rudnicima, kada nagli razvoj takvoga požara, npr. od elektromehaničkih uređaja, može da prouzrokuje poteškoće vezane sa povlačenjem ugroženih rudarskih posada iz pojedinih vjetrenih odjeljenja, poteškoće u obavještanju i moguće promjene toka zračne struje. Izvođenje akcije spašavanja u slučaju jamskih požara u slojevima "bogatim" metanom predstavljaju najteže i najopasnije poslove, jer u svakom može doći do eksplozije požarnih plinova i pored stalne kontrole njihove koncentracije. Pored prijetnje eksplozijom, požarni plinovi mogu da prouzrokuju i trovanje zaposlenika u jami.

4. "Rizici pri radu sa eksplozivnim sredstvima

Dobivanje uglja i izrada jamskih prostorija u rudnicima FBiH uglavnom se vrši upotrebom eksplozivnih sredstava. Manipulacija sa eksplozivnim sredstvima nosi određene opasnosti, jer može doći, kako do pojedinačnih, tako i do kolektivnih nesreća odnosno katastrofa uslijed nekontrolisanih, iznenadnih eksplozija veće količine eksplozivnih sredstava. Posebnu opasnost predstavlja miniranje u jamama sa pojavom metana ili opasne ugljene prašine, gdje može doći do upale eksplozivnih smjesa. Do nesretnih slučajeva, odnosno rudarskih katastrofa, kada su uzročnici eksplozivna sredstva dolazi kod:

-Aktiviranja eksplozivnih sredstava u jamskim magacinima i spremištima, pojavom lutajućih struja statičkog elektriciteta.

-Zbog pojave neeksploziviranih mina i njihovog pogrešnog poništavanja.

-Zbog nestručnog i nepropisnog miniranja, kada može doći do upale ili eksplozije metana ili ugljene prašine.

5. "Rizici od pojave gorskih udara u rudnicima uglja

Opasnost od udara podrazumijeva mogućnost nastanka gorskih udara, kao rezultat nepovoljnih rudarsko-geoloških uvjeta u prostoriji ili u njenoj okolini. Opasnost od gorskih udara nastaje, ne samo u rudnicima uglja, već se može javiti i u rudnicima bakra. Povod nastanka gorskih udara je narušavanje ravnoteže u stijenskim masivima sklonim udarima, kao posljedica izvođenja rudarskih radova, da li na eksploataciji uglja ili izradi jamskih prostorija, koji prouzrokuju napuknuće bilo stropnih ili podinskih ugljenih ploča i njihovo pomjeranje u radnom prostoru. Gorski udari najčešće nastaju u masivu, koji nije rasterećen i nalazi se u susjedstvu ranije otkopanih slojeva, koji predstavljaju mjesta povećane opasnosti. Presudni parametri povećanja stepena opasnosti od gorskih udara, su nesumnjivo porast koncentracije proizvodnje i boravak zaposlenika u zonama posebno sklonim gorskim udarima. Usljed gorskih udara, jamske prostorije podliježu ogromnim pritiscima sa znatnim smanjivanjem svijetlog profila prostorije, pa čak i potpunim zarušavanjem u dužini od nekoliko desetina metara, a radnici koji se zateknu u tim prostorijama izloženi su smrtnoj opasnosti ili prolaze sa teškim tjelesnim povredama. Uništavanju su izložene i rudarske mašine kao i ostala rudarska oprema.

6. "Rizici od izboja plinova i obrušavanja stijena u rudnicima uglja

Pod opasnosti od izboja plinovi i stijena podrazumijeva se prirodna sklonost ka nastanku gazomehaničkih pojava u obliku izboja plinova i stijena ili naglog isticanja plinova iz ugljenog sloja u jamske prostorije. Izboj plinova i stijena je dinamičko pomjeranje, prenošenje stijena ili uglja iz ugljenog sloja u jamsku prostoriju, pomoću energije gasova izdvojenih iz stijenskog masiva, kao rezultat djelovanja rudarsko-geoloških parametara, koji mogu izazvati akustične parametre, kretanje zraka, oštećenje podgrade i uređaja, nastajanje kaverni nakon izboja, poremećaj u provjetranju jame, nagomilavanje eksplozivnih koncentracija metana ili nastajanje atmosfere nepogodne za disanje radnika. Najgori izboji gasova i stijena mogu da prouzrokuju onečišćenje jamskog zraka u mjeri nepogodnoj za disanje, a u slučaju izboja metana istovremeno se stvara i eksplozivna sredina. Osim toga izbojem stijena dolazi do zasipanja jamskih prostorija

stijenskim materijalom na dužinama, od nekoliko desetina metara i blokiranju dijelova jame ili cijelog rudnika.

7."Rizici od prodora vode u rudnicima uglja

Opasnost od prodora vode u rudnicima uglja sa podzemnom eksploatacijom najčešće nastaje u situacijama kada se eksploataciono polje nalazi u susjedstvu ili direktno ispod površinskih akumulacija vode ili kada preko istih prolaze riječni tokovi. Isto tako, ova opasnost nastaje i kada se radovi na dobivanju ili otvaranju i pripremanju novih horizonata, obavljaju ispod nivoa podzemnih voda. Ova opasnost može nastati i u jamskim prostorijama, koje se nalaze u zoni oborinskog područja velike površine. Opasnost od vode ogleda se u mogućnosti prodora ili nekontrolisanog doticanja vode (izvori) ili vode sa rastresitim materijalom u jamske rudarske prostorije ili u pukotine, oko tih prostorija, stvarajući opasnost za rad rudnika ili rudarskih posada.

8."Rizici od prodora tekućeg pijeska i zarušavanja krovnih naslaga u rudnicima uglja

Ovi horizonti koji mogu biti i po nekoliko desetina metara su u krovini ograničeni ugljenim slojem, kao izolatorom, a u podini slabo propusnim do nepropusnim prahom. Za razliku od ovih horizonata, vodonosni horizont u krovinskim proslojcima je ograničenog rasprostiranja, kako u horizontalnom planu, tako i po dubini. Zajednička karakteristika im je što i jedan i drugi vodonosni horizont predstavlja veliku opasnost kod izvođenja rudarskih radova, naročito radaova na otvaranju novih – dubljih horizonata⁷⁰.

4.2.4. Prirodne i potencijalne opasnosti u rudnicima uglja sa površinskom eksploatacijom

“ Prirodne opasnosti u rudnicima uglja sa površinskom eksploatacijom, koje utiču na sigurnosne uslove eksploatacije su:

- pojava klizišta na površinskim kopovima i odlagalištima,
- prodori voda i poplave,
- samozapaljenje uglja na otvorenim etažama i depoima uglja

Eksploataciju uglja na površinskim kopovima u Federaciji BiH prate problemi klizišta, pokretanja velikih masa otkrivke i uglja izazvanih velikim dotokom oborinskih voda, uslijed

---

⁷⁰ Projekt velike nesreće u rudnicima procjena resursa i mogućnost odgovora stanica za spašavanje, Geoprojekt, d.o.o. Tuzla 2011

elementarnih nepogoda, nepovoljnih geomehaničkih osobina jalovine i mineralne sirovine, te povećavanjem dubine kratera površinskog kopa⁷¹..

-Problemi klizišta na površinskih kopovima i odlagalištima, vezani su prije svega kroz način zalijeganja, moćnost i tektonski odnos u ležištu, dinamiku napredovanja rudarskih radova na otkrivci i uglju, nedovoljne odvodnjenosti površinskih kopova, nedovoljnu pripremu podloga za odlaganje iskopanih masa otkrivke, nedovoljne odvodnjenosti površinskih voda, koje gravitiraju odlagalištu, te geomehaničkih osobina jalovine i faktora stabilnosti odloženih masa.

-Prodori voda i poplave su česti problem sa kojim se susreću rudnici uglja sa površinskom eksploatacijom. Eksploatacionim radovima na otkrivci i uglju, dolazi do povećanja površine slivnog područja površinskog kopa a time i do povećanja potencijalne opasnosti od priliva voda. Neposredna blizina površinskih kopova od riječnih korita i aktivnih potoka sa velikim slivnim područjima. Obimnim padavinama, gravitacionim spuštanjem vode ka najnižoj tački u kopu, ka pumpnim postrojenjima vodosabirnika, neminovno dolazi do smanjenja zapremine vodosabirnika deponovanjem čestica jalovog materijala, kojeg voda nosi sa sobom.

-Samozapaljenje uglja na otvorenim etažama površinskih kopova je pojava, koja se dešava na mjestima otkrivenosti većih površina uglja, a koji nije u eksploatacije duže vrijeme, ili u kontaktu sa starim jamskim radovima. Pojava samozapaljenja na deponijama uglja termoelektrana uslijed dužeg stajanja uglja i izlaganja atmosferskim uticajima ugljeva sklonim samozapaljenju, na separacijama; bunkerima, presipnim mjestima i zatvorenim prostorima prerade uglja gdje je povećana koncentracija ugljene prašine i sitnijih frakcija uglja, u zimskim uslovima zagrijavanja radnih mjesta pećima na čvrsto gorivo⁷².

4.2.5. Uloga i značaj rudničke službe spašavanja u rudnicima uglja FBiH

-”Zaštita i spašavanje u rudnicima mjera je,koja se sastoji od zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara u slučaju rudarskih nesreća, uzrokovanih eksplozijom plinova ili ugljene prašine, jamskog požara i poplava, trovanjem otrovnim plinovima, klizanje ili obrušavanje zemljišta na površinskim i jamskim kopovima i drugih sličnih nesreća koje mogu ugroziti ljude i materijalna dobra u rudnicima.

Zaštita i spašavanje u rudnicima obuhvaća između ostalog: spašavanje zatrpanih , ozlijeđenih, zatrovanih zaposlenika, pružanje prve medicinske pomoći unesrećenom, pokop poginulih,

---

⁷¹ Projekt velike nesreće u rudnicima procjena resursa i mogućnosti odgovora stanica za spašavanje,Geoprojekt,d.o.o.Tuzla 2011

⁷² Projekt velike nesreće u rudnicima procjena resursa i mogućnosti odgovora stanica za spašavanje,Geoprojekt,d.o.o.Tuzla 2011

raščišćavanje ruševina i sanaciju rudarskih kopova i drugih objekata u kojima je nastala nesreća, gašenje požara u jamama i na površinskim kopovima i druge mjere, kojima se može doprinjeti saniranju posledica izazvanih prirodnim i drugim nesrećama."Pri svakom rudniku po pravilu treba, da postoji rudnička stanica za spašavanje osim u malim rudnicima, bez metana i opasne ugljene prašine i gdje ne postoji opasnost od pojave požara ili škodljivih plinova.,,Stanica za spašavanje mora imati određen broj kiseoničkih izolacionih aparata za disanje i osposobljene zaposlenike za rukovanje tim uređajima"⁷³.

„Način organizovanja minimalne stručne osposobljenosti i tehničke opremljenosti službe, spašavanja, vatrogasne službe i službe prve pomoći propisuje **federalni ministar**, uz saglasnost sa federalnim ministrom zdravstva

Zadatak službe spašavanja je

1. da odmah pritekne u pomoć radnicima u jami, koji se nađu u opasnosti u slučaju eksplozije metana ili ugljene prašine, jamskih požara ili drugih udesa u jami.
2. da omogući kretanje i vršenje neophodnih poslova u jamskim prostorijama sa otrovnim, zagušljivim ili drugim škodljivim gasovima
3. da na poziv druge rudarske organizacije pritekne u pomoć svojim raspoloživim ekipama za spašavanje i opremom"⁷⁴

„Operativne mjere zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara se mogu podijeliti u dvije faze, i to:

a) u fazi spašavanja:

- obavlja izvlačenje i spašavanje radnika ugroženih eksplozijom metana ili ugljene prašine, jamskim požarima, prodorom vode, obrušavanjem i drugim nesrećama u rudarskim jamama,
- obavlja izvlačenje povrijeđenih i poginulih rudara,
- obavlja pružanje prve pomoći povrijeđenim i njihov transport do zdravstvene ustanove,
- stvara uvjete da se omogući kretanje i obavljanje neophodnih poslova u jamskim prostorijama sa otrovnim, zagušljivim i drugim štetnim plinovima,

---

⁷³ Projekt velike nesreće u rudnicima procjena resursa i mogućnosti odgovora stanica za spašavanje, Geoprojekt, d.o.o. Tuzla 2011

⁷⁴ Zakon o rudarstvu FBiH (SN FBiH br. 26/10) član 21

- sudjeluje u privremenom saniranju posljedica nesreće u cilju olakšavanja toka akcije spašavanja,

po potrebi, obavlja angažiranje spasilačkih službi drugih rudnika i institucija na pružanju pomoći pogođenom rudniku. ⁷⁵

b) u fazi otklanjanja posljedica:

- pruža pomoć pri utvrđivanju posljedica, koje su nastale, kao posljedica eksplozije metana ili ugljene prašine ili neke druge skupne opasnosti u rudniku,
- sudjeluje u provođenju sanacije posljedica rudarskih nesreća u rudniku u kojem se dogodila nesreća. ⁷⁶

4.2.6..Rudničke stanice spašavanja

Rudničke službe spašavanja FBiH organizovane su na osnovu Zakona o rudarstvu i Propisa o tehničkim mjerama i zaštiti na radu pri rudarskim podzemnim radovima (SL SFRJ br. 11/67, 35/67, 60/70 i 9/71), tako da je svaki rudnik osnovao, službe spašavanja i ima rudničku stanicu za spašavanje. Rudničke službe spašavanja u FBiH, su organizovane na slijedeći način :

-štab čete za spašavanja,

-četa za spašavanje,

-operativne ekipe za spašavanje,

Štab je stručno tijelo službe spašavanja, koje je sastavljeno od odgovornih zaposlenika i zaposlenika, koji su osposobljeni za vođenje akcije spašavanja. Štab ima rukovodioca, zamjenika i članove štaba. Broj članova štaba, određen je aktima pojedinih rudnika.

"U četu za spašavanje učlanjuje se nadzorno tehničko i inženjersko osoblje po službenoj dužnosti a ostali radnici dobrovoljno. Normativnim aktom privrednog društva–rudnika definiše se način funkcionisanja i organizacija rada čete za spašavanje, stim da se moraju ispoštovati zakonske odredbe. Četa za spašavanje se sastoji od starješine čete, njegovog zamjenika, vođe ekipa, zamjenika vođa ekipa, članova ekipa, instruktora u stanici za spašavanje , oružara (majstor u stanici) i ljekara. U četu za spašavanje uzimaju se iskusni rudari svih struka (kopači, tesari,

⁷⁵ Normativni akti i interna dokumentacija rudnika FBiH

⁷⁶ Normativni akti i interna dokumentacija rudnika FBiH

električari bravari) a koji imaju najviše 45 godina života. Članovi četa za spašavanje mogu biti samo lica za, koja se ljekarskim pregledom utvrdi, da su sposobna za rad pod izolacionim aparatom, pri akcijama spašavanja. Zdravstveno stanje članova, mora se kontrolisati svakih šest mjeseci i poslije svake duže bolesti. Četa mora imati dva puta veći broj članova, od broja aparata za disanje. Četa ne može imati manje od dvanaest članova. Četa mora upotrebljavati one izolacione aparate, koji omogućavaju najmanje dva sata disanja pri napornom radu, u prostorima sa zagušljivim ili opasnim plinovima, ili u prostorima sa smanjenom količinom kisika. Četa se sastoji od određenog broja ekipa u zavisnosti koliko je zaposlenika u rudniku a najmanje mora imati tri ekipe⁷⁷. Ekipa se sastoji od pet članova: vođa ekipe, zamjenika, članova ekipe, koji su osposobljeni za učestvovanje u spašavanju a jedan od njih, mora biti elektro mašinske struke. U akciju spašavanja mogu ići i tri člana, ako vođa ekipe procjeni, da mogu izvršiti zadatak, a odnosi se na kraće prospekcije ili radove, koji se izvode blizu jamske baze čete za spašavanje. Vođe ekipa i njihove zamjenike određuje starješina čete iz reda zaposlenika koji su okretni i dobro poznaju objekte, postrojenja i instalacije u jami (poslovođe i nadzornici svih struka). Ako se radi o dužoj intervenciji na jednom prostoru u jami (na gašenju požara ili izradi ventilacionih objekata i slično), blizu tog mjesta, u ulaznoj zračnoj struji, se formira jamska baza, gdje se smještaju rezervni aparati, dijelovi za iste, i ostalo što je potrebno u toj intervenciji. Uputstvom o radu čete definišu se zadaci, dužnosti i odgovornosti, način ponašanja i postupak vođenja akcije spašavanja”⁷⁸.

4.2.7..Opremljenost stanica za spašavanje

"U stanici za spašavanje mora se uvijek nalaziti:

1. određeni broj aparata za disanje, sa potpunom opremom (boce sa kiseonikom, upijači CO₂ i dr.) u ispravnom i uvijek upotrebljivom stanju.
2. potreban broj rezervnih dijelova aparata za disanje (vrećice za disanje, crijeva, redukcionih ventili, usnici, naočari sa rezervnim staklima i dr.). Vrstu i broj rezervnih dijelova aparata za disanje određuje starješina čete;
3. rezervna oprema za svaki aparat za disanje, i to najmanje 4 upijača CO₂ i 3 rezervne boce sa kiseonikom, kao i uređaj za pretakanje kiseonika;

⁷⁷ Normativni akti i interna dokumentacija rudnika FBiH

⁷⁸ Propisi o tehničkim merama i zaštiti na radu pri rudarskim podzemnim radovima (SL SFRJ br. 11/67, 35/67, 60/70 i 9/71),

4. najmanje dva puta veći broj električnih sigurnosnih akumulatorskih svjetiljki od određenog broja aparata za disanje i najmanje dvije takve svjetiljke kao rezervno osvjetljenje stanice za spašavanje. Svjetiljke mogu, osim svjetiljki namjenjenih za rezervno osvjetljenje, biti smještene u lampari;
5. uređaj za ispitivanje nepropusnosti i ispravnosti aparata za disanje;
6. najmanje po jedan revivator (pulmotor) i inhalator sa kiseonikom, kod većih stanica za spašavanje a najmanje jedan inhalator kod manjih stanica;
7. dva termometra za jamu, hidrometar, štoperica, zidni sat i precizna vaga za mjerenje upijača CO₂ (kalijumove patrone);
8. potreban alat, pribor i materijal za hitno uspostavljanje ili promjenu režima provjetravanja (natopljene cirade, sjekire, testere, ekseri i sl.);
9. uređaj za dezinfekciju usnika, maski i aparata za disanje, što može biti zajedničko za dvije ili više stanica u istom rudniku;
10. potreban broj torbica sa sanitetskim materijalom za pružanje prve pomoći;
11. indikatori za ispitivanje gasova, i to naročito metana, ugljen dioksida, ugljen-monoksida, supervodonika i sl. Ovi indikatori mogu biti smješteni u lampari;
12. prenosni telefon i potreban kabel za vezu jame sa površinom, za slučaj da se usled udesa pokidaju postojeće telefonske veze sa površinom;
13. dvaput veći broj samospasilaca od broja aparata za disanje.

U stanici za spašavanje moraju na vidnom mjestu biti istaknuti: spisak članova čete za spašavanje, sa označenjem njihovog stanja i broja telefona; karta provjetravanja jame; uputstvo za rad čete za spašavanje, sa grafičkim prikazom signala za pozivanje čete za spašavanje; brojevi telefona četa za spašavanje susjednih rudnika, organa rudarske inspekcije i opštinskog organa unutrašnjih poslova, kao i spisak predmeta inventara stanice. Stanica za spašavanje koja ima 20 ili više aparata za disanje, mora imati, pored ručne pumpe i motornu pumpu za pretakanje kiseonika. Aparati za disanje moraju stajati na pogodnom mjestu, zaštićenom od sunca i prašine. Ormani u kojima su ti aparati ne smiju se zaključavati. Aparate za disanje, usnike i maske treba označiti brojevima. Neupotrebljivi aparati za disanje moraju se ukloniti na za to određeno mjesto. U stanici za spašavanje, mora se nalaziti knjiga o radu službe spašavanja, sa evidencijom o ispitivanju aparata za disanje i njihovih sastavnih djelova, pribora itd".⁷⁹ Rudnici raspolažu sa uslovnim stanicama za spašavanje, koje služe kao zborna mjesto, kod uzbuna i održavanja vježbi, sa potrebnim planovima jama i ostalom dokumentacijom i opremom, koja je predviđena propisima o tehničkim mjerama i zaštiti na radu pri rudarskim podzemnim radovima.

---

⁷⁹ Propisi o tehničkim mjerama i zaštiti na radu pri podzemnim rudarskim radovima član 407

Dokumentacija koja se nalazi u stanici za spašavanje

- Pravilnik službe spašavanja
- Matična knjiga članova čete
- Plan obuke za čl.čete
- Uputstvo za čl. čete
- Adrese i telef.imenici
- Raspored članova čete po ekipama
- Plan odbrane i spašavanja
- Plan provjetravanja
- Knjige i atesti o ispitivanju
- Znaci za uzbunu
- Signali za sporazumjevanje
- Spisak inventara
- Atesti za upijače
- Atesti za čistoću kiseonika
- Atesti za boce za kiseonik⁸⁰

4.2.8..Centralna stanica za spašavanje

Privredno društvo koje izvodi podzemne rudarske radove u potencijalno požarnim i eksplozivno opasnim objektima ili radilištima pri kojima mogu nastati otrovni gasovi, pare, prodori gasova, vode i mulja, mora organizirati službu spašavanja i snabdjeti je potrebnom opremom. Više privrednih društava može organizovati zajedničku službu spašavanja"⁸¹. "Propisi o tehničkim mjerama i zaštiti na radu pri rudarskim podzemnim radovima u članu 417 i 418 je definisao zadatke, poslove, opremu i način organizovanja Centralnih stanica".⁸²

Zadatak CS shodno članu 417 i 418 je:

---

⁸⁰ Normativni akti i interna dokumentacija rudnika FBiH

⁸¹ Zakon o rudarstvu FBiH (SN FBiH br. 26/10)član 20

⁸² Propisi o tehničkim merama i zaštiti na radu pri rudarskim podzemnim radovima (SL SFRJ br. 11/67, 35/67, 60/70 i 9/71)

1. Da stanicama za spašavanje pri jamama ukazuje pomoć u ljudima i aparatima za disanje i da im daje uputstvo za rad
2. Da povremeno vrši preglede i ispitivanja aparata za disanje i ostalog pribora i uređaja u stanicama za spašavanje pri jamama i daje uputstva za rad licima u tim stanicama, koja se staraju o održavanju aparata za disanje, pribora i ostalih uređaja
3. Da navedenim stanicama daje uputstva za obuku četa za spašavanje i da po potrebi rukovodi tom obukom kao i da održava tečajeve za strajše četa i vođe ekipa na svom području
4. Da organizuje rad svih ili potrebnog broja stanica za spašavanje pri zajedničkim akcijama spašavanja.

CS mora imati pogodna prevozna sredstva za hitan prevoz ljudi i aparata za disanje, radi ukazivanja prve pomoći pojedinim stanicama za spašavanje pri jamama. Prilikom organizovanja CS, mora se odrediti broj članova čete za spašavanje, koje treba obučiti, pri svakoj jami za koju je organizovana CS. U CS vrši se stalno dežuranje članova rudničkih četa za spašavanje, organizovano u više ekipa, koje su u svakom momentu spremne za intervenciju.

Shodno provedenom istraživanju ključni nedostaci koji bi se trebali odkloniti su potpunija opremljenost opremom koja zahtjeva poprilična ulaganja a koja bi se morala implementirati u interesu zaštite i sigurnosti rudara i ostalih uposlenika.

Na temelju analize dokumenata i stvarnih kapaciteta službi i stanica za sigurnost i zaštitu u rudnicima obzirom na problematiku u izdvajanju sredstava za nabavku opreme možemo reći da je stanje zadovoljavajuće. Stanice i službe u odgovoru na pojavljivanje malih incidenata, požara je uspješno reagirala u više navrata uspješno spriječila širenje i ugasila mali požar kao i službe i stanice spašavanja koje su pružale svoju pomoć u više navrata za saniranje požara incidenata u lokalnim zajednicama obližnjeg područja.

Obzirom na tešku funkcionalnost državnih struktura sav teret kada su u pitanju rudnici u koncernu su na leđima Elektroprivrede koja svake godine ulaže mnogo investicija te ulaže dodatne napore u svrsi unapređenja sa proizvodnog i sigurnosnog aspekta.

Krucijalan i nagomilan problem je u samoj administrativnoj strukturi rudnika koja godinama sva uplaćena sredstva ne investira u sigurnost i inovativnost već u birokratsko-administrativnu strukturu sopsvenih kapaciteta pa se jasno izdvaja kao ključni nedostatak funkcinisanja sistema sigurnosti i zaštite u njenom punom kapacitetu kakvu zaslužuju rudari i ostali ključni uposlenici u svrsi sigurnosti i zaštite na radu.

EMPIRIJSKI DIO ISTRAŽIVANJA

Baveći se izradom magistarskog rada i istraživanjem zadatom tematikom Zaštita i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Elektroprivredi Bosne i Hercegovine pored korištenih opštih i naučnih metoda korištena je i metoda prikupljanja podataka kao i tehnike ankete i intervjua. Istraživanjem su prikupljene informacije o iskustvima u oblasti primjene sigurnosti i unapređenja produktivnosti poslovanja privrednog subjekta Elektroprivrede BiH. Istraživanje je realizovano primjenom intervjua sa ekspertima/rukovodiocima Sektora za sigurnost i zaštitu direkcije društva kao krovne instance sigurnosti društva i obuhvatit će analizu stavova rukovodioca u privrednim subjektima u vezi primjene koncepta/sigurnosti i zaštite u svakodnevnom poslovanju. U obavljenom intervjuu sa rukovodiocem Sektora za sigurnost i zaštitu direkcije društva JP Elektroprivreda d.d. Sarajevo Miroslavom Kružikom dobio sam kompetentne i konkretne odgovore Na pitanje –**Sa kojim izazovima i prijetnjama se najčešće suočavate u obavljanju svog posla?** Najveći izazovi su svakako pojava sve većeg broja različitih vrsta sigurnosnih prijetnji koje zapravo utiču na sigurnosno odlučivanje o sigurnosnim ciljevima i implementacije zacrtanih ciljeva sektora i službi u Elektroprivredi BiH

Na drugo postavljeno pitanje ? Koje su to tehnike i metode koje vi kao rukovodilac primjenjujete u njihovom rješavanju? U izvršavanju dužnosti i obaveza služim se standardnim načelima, metodama i tehnikama sigurnosnog menadžmenta odnosno funkcijama procesa menadžmenta u procesu upravljanja ljudskim resursima.

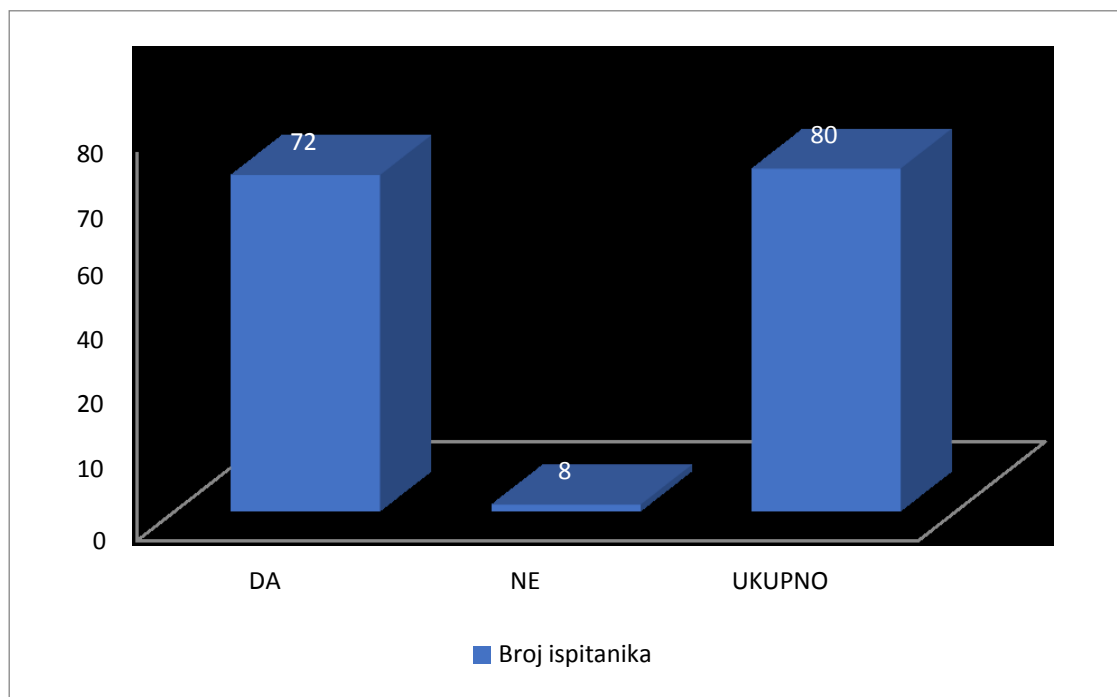
Na treće pitanje ? Koliku ulogu ima menadžer sigurnosti i njegova edukacija i stečena kompetencija. U ispunjavanju sigurnosnih zadataka pored informaciono tehničko-tehnološke infrastrukture krucijalan je ljudski resurs, dakle kompetentni i transparentno edukativni potencijal menadžera sigurnosti. Smatram da svaki menadžer sigurnosti mora savršeno poznavati zakone i sve podzakonske akte i regulative koje utiču i usmjeravaju njegov rad i rad službe. Posebno i neizostavno mora da poznaje osnovna načela sigurnosnog menadžmenta prije svega mislim na :organizovanje, usmjeravanje, vođenje i kontrola, pribavljanje resursa i mora svakako imati znanje o upravljanju ljudskim resursima.

I na kraju koliko je bitna savremena tehnologija u obavljanju i izvršavanju zadataka vašeg sektora i u kojoj mjeri je Elektroprivreda primjenila svremenu tehnologiju? U globalnom svijetu dinamika tehničkih i tehnoloških unapređenja i inovacija sasvim sigurno je unaprijedila sigurnosna rješenja implementacijom priznatih metodologija najboljih industrijskih praksi i

modernih tehnologija što u konačnici kao rezultat pruža pravovremenu i pravilnu zaštitu kao i zaštitu podataka i informacija. Elektroprivreda BiH realizovala je prjekat integralnog sistema tehničke zaštite na svim njenim objektima koristeći najnaprednije tehnologije tehničke zaštite. Spomenuti sistemi predstavljaju izuzetnu korist i pomoć u obavljanju svih postavljenih dužnosti u interesu pravovremene i pravilne zaštite a u velikoj mjeri pozitivno utječu na smanjenje kapitalnih i operativnih troškova koje iziskuje rad naših sektora i službi uopšte.

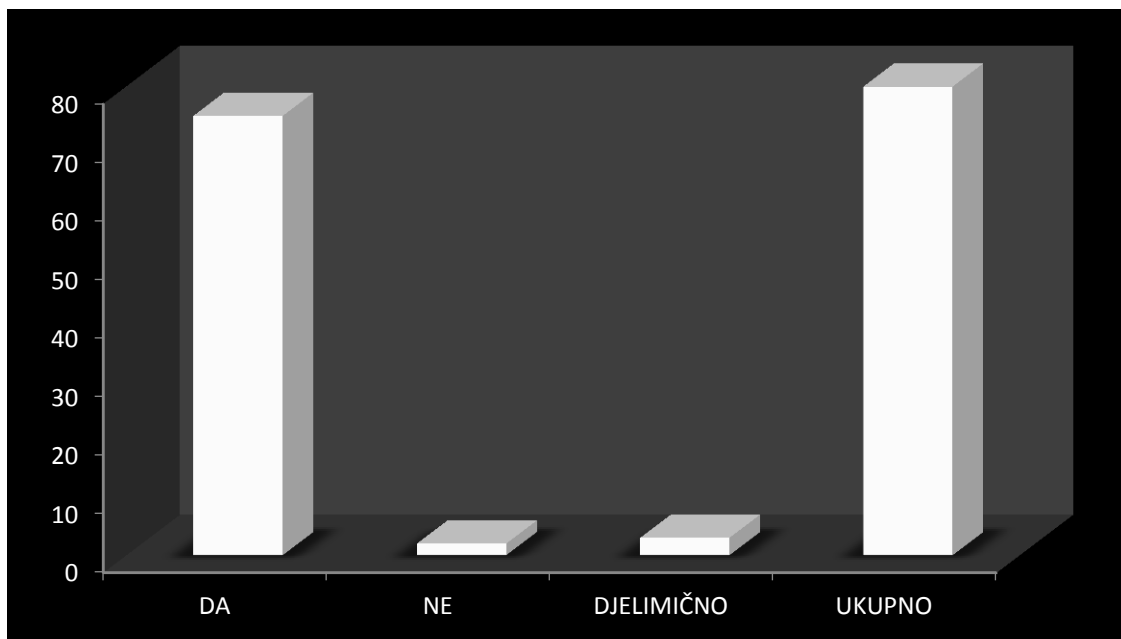
Provedeno je i anketiranje u direkciji društva Elektroprivrede. Anketni upitnik je sadržavao 6 pitanja. Anketirani su bili krajnje korektni, direktni, može se reći iskreni u individualnom izjašnjavanju, od ukupno 80 ispitanika odgovori su prezentovani na sljedećim grafičkim prikazima.

1. Da li ste učesvovali u internoj edukaciji zaštite od požara i zaštite na radu?

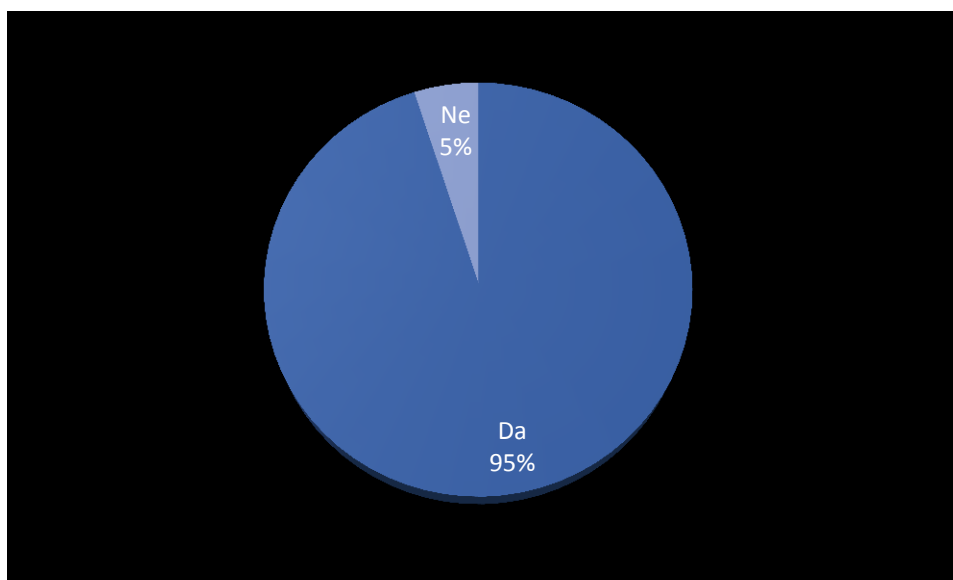

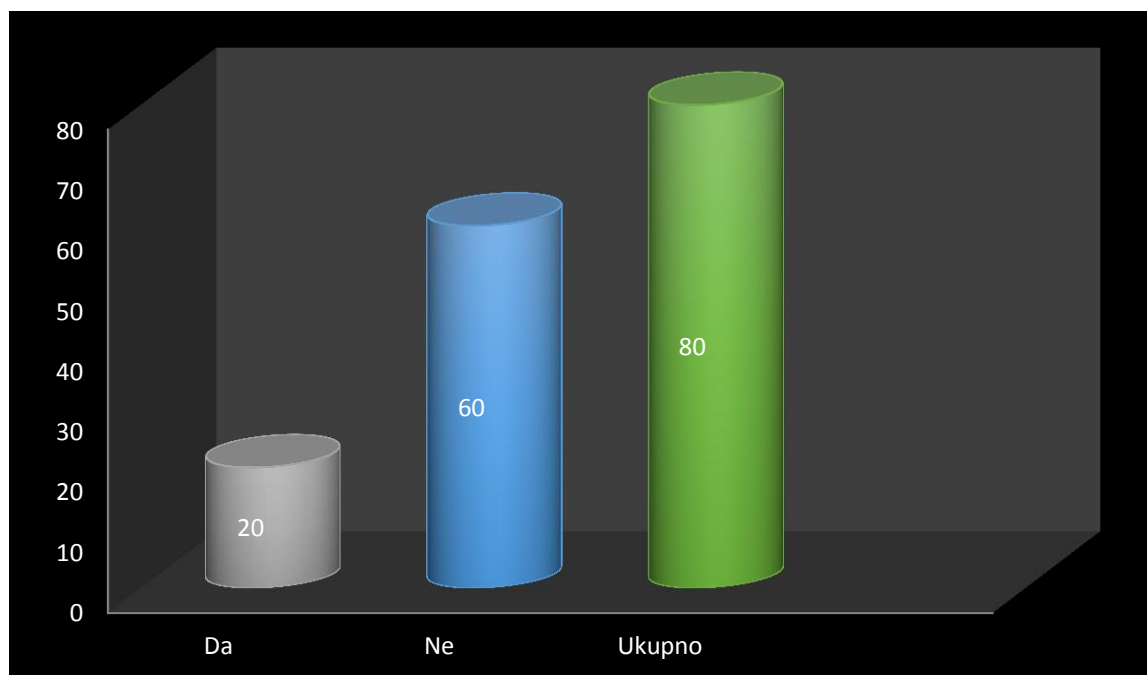
2.Vjerujete li u kvalitet i kvantitet tehničke i fizičke zaštite vaše radne sredine ?

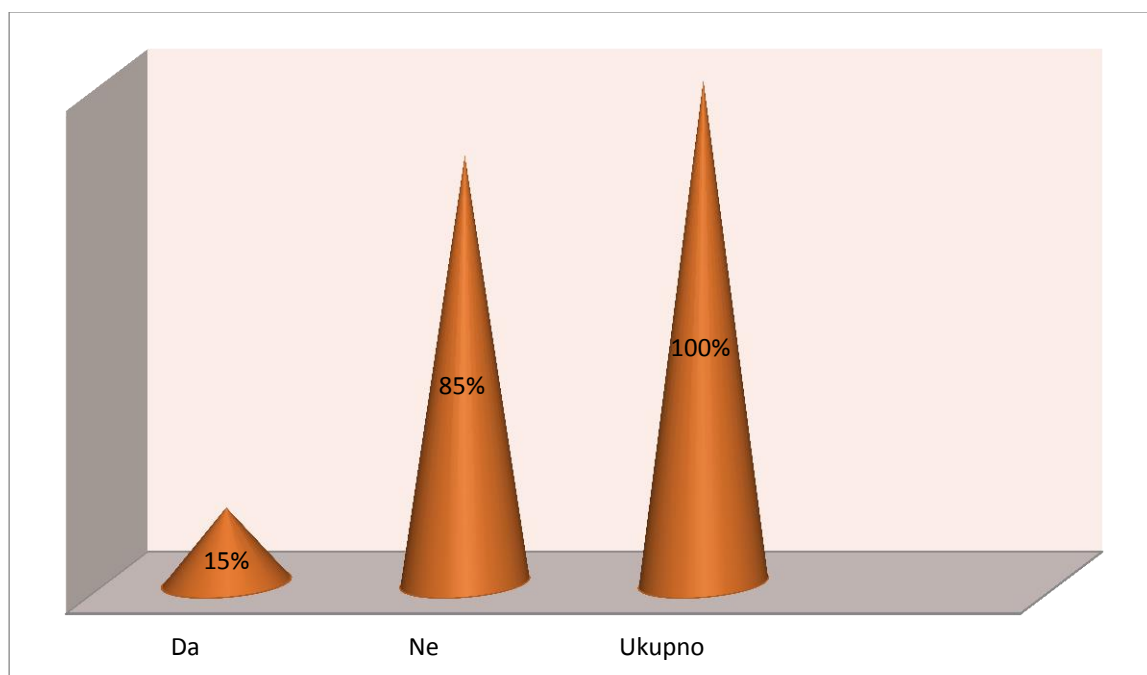
3.Da li se osjećate sigurno na radnom mjestu ?

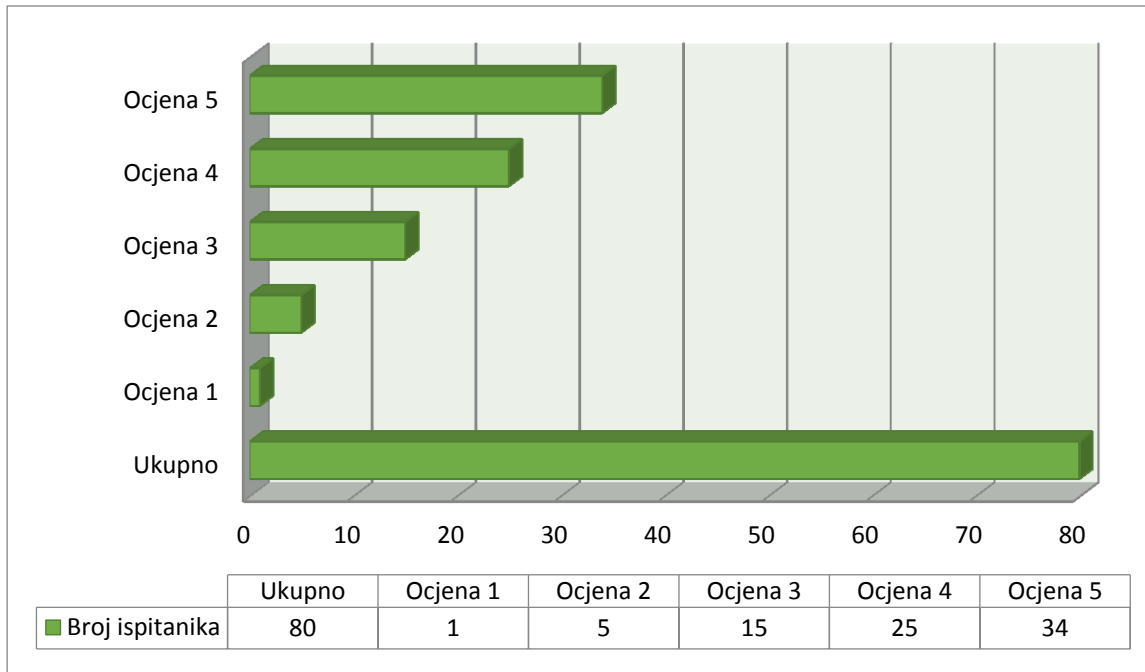
4. Tokom dosadašnjeg rada, da li ste bili svjedok u nekoj od prirodnih ili drugih nesreća?

5. Da li ste učestvovali u nekoj od akcija reagiranja i odgovora na prirodne i druge nesreće ?

6. Vaša osobna ocjena rada Sektora za sigurnost i zaštitu ?

U provedenom anketiranju ispitanika i uposlenika JP Elektroprivreda BiH jasno se vidi u prezentaciji odgovora da su uposlenici u velikom procentu potvrdili uspješnost, funkcionalost zaštite i sigurnosti na radu.

ZAKLJUČAK

Značaj zaštite i spašavanja, općenito sigurnosti u službi zaštite privrednih subjekata, kako u pogledu poslovanja, tako i u sigurnosnom smislu tj; zaštititi ljudi i imovine od različitih oblika ugrožavanja i narušavanja životne svakodnevnice je od izuzetne važnosti .

Pored elementarnih stvari koje čine državu, krucijalan je ekonomski i sigurnosni aspekt u kojem država nastoji da osigura i zaštititi svoje stanovništvo od prirodnih i drugih nesreća. Država preuzima obavezu za kvalitetnu organizaciju zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od različitih oblika ugrožavanja, kao i obavezu brzog odgovora u svim područjima i cjelokupnoj teritoriji na moguće izazove i prijetnje opasnosti u zaštiti ljudskih života i imovine.

Pružiti sigurnost ljudima, zaštititi imovinu kao i sva druga materijana dobra od različitih oblika ugrožavanja ukazuje na dobro organiziran sigurnosni sistem društva, države. Naime “Sistem sigurnosti dio je društvenog sistema kojim se zadovoljavaju društveni i individualni interesi građana svake demokratske države iz oblasti međunarodnog subjektiviteta države, građanskih prava i sloboda i zaštita čovjeka i njegove okoline od svih oblika ugrožavanja“ ((Dujović, J, 2006 : 141).Organiziranje privrednih subjekata u ovom konkretnom primjeru Elektroprivrede BiH,za zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u skladu Okvirnog zakona o zaštiti i spašavanju 50/08 kao i Zakonima FBiH 39/03 22/06 43/10 zahtjeva jednu visokosofisticiranu primjenu zakona tako i metodologije i kvalitetne kordinacije svih subjekata na nivou FBiH i unutarnjih kapaciteta samog privrednog društva.

Sektori i Službe za sigurnost i zaštitu (S SiZ)unutar društva tj:JP Elektroprivrede usmjerena su i predana u svom radu u krajnjoj instanci i rezultatu razvoja integrisanog sistema korporativnog upravljanja procesima sigurnosti i zaštite, posmatrano u kontekstu samostalne poslovne funkcije. U svom bespoštednom radu opredjeljeni su kreiranju i implementaciji ciljeva i zadataka sigurnosti fizičke i tehničke zaštite, sistemom upravljanja zaštitom zdravlja i sigurnosti na radu, kao i zaštite od prirodnih i drugih nesreća uz obaveznu kordinaciju sa relevantnim i nadležnim institucijama na svim nivoima vlasti.

Obzirom da je Elektroprivreda dobro organizirana na polju sigurnosti i zaštite kojoj doprinosi svakako moderan i funkcionalan sistem unutrašnje organizacije sigurnosti uz podršku najmodernijih informaciono-tehnoloških sistema možemo sa sigurnošću konstatovati i odbraniti temeljnu i glavnu hipotezu : Sistem sigurnosti i zaštite u Elektroprivredi BiH ima adekvatan i pouzdan model u zaštiti i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća;

Sektori i Službe za SiZ u okviru svojih nadležnosti obavljaju poslove organiziranja, planiranja i provođenja operativno-preventivnih poslova sigurnosti i analitike, kao i praćenje i procjenjivanje stanja sigurnosti. Putem detekcija faktora rizika i upravljanje rizicima, preduzimanjem korektivnih mjera, sprječavanja, otkrivanja i prijavljivanja krivičnih dijela i drugih oblika opasnog ili štetnog djelovanja na zdravlje i život lica i imovine. U kontinuitetu rada provodi eksternu i internu edukaciju s ciljem obuke uposlenika kao i osposobljavanja istih za zaštitu i spašavanje. Ovim bi potvrdili i posebnu hipotezu: „Elektroprivreda BiH periodično vrši analize i provjere vlastitih kapaciteta za adekvatan odgovor na prirodne i druge nesreće“.

Organizacija unutrašnje sigurnosti u JP Elektroprivreda obuhvata širog dijapazon područja koja potencijalno mogu biti ugrožena a temeljni cilj djelovanja sektora i službi sigurnosti usmjeren je na adekvatno upravljanje u rizičnim situacijama čiji je cilj neželjene situacije ublažiti ili izbjeći.

U svrsishodnom i svakodnevnom djelovanju sigurnosni poslovi obuhvataju upravljanje rizicima, klasifikaciju informacija, zaštitu informacija i podataka, tehničku i fizičku sigurnost, zaštitu na radu, zaštitu od požar, zaštitu i spašavanje u sveukupnom interesu sigurnosti ekspeditivnosti funkcionalnosti uposlenika. Ovim bi odbranili i drugu posebnu hipotezu “Korporativna sigurnost Elektroprivredi ima veliki značaj u poslovanju privrednog subjekta i zaštite ljudi i imovine od prirodnih i drugih nesreća“.

Elektroprivreda sa svim svojim kapacitetima u dugoročnom planu funkcioniranja nastoji implementirati zacrtane ciljeve, proizvoditi i distribuirati električnu energiju, pouzdano snabdijevati kupce električnom energijom i trgovati u konkurentnom okruženju uz korištenje domaćih resursa i zadovoljenje okolinskih zahtjeva kao i ekspeditivnom planskom reakcijom i implementacijom obaveza o zaštiti i spašavanju doprinoseći održivom razvoju i kvalitetnom životu društva. Ovim bi potvrdili i treću posebnu hipotezu. “Elektroprivreda radi na razvijanju savremenih i modernih rješenja koja mogu biti brzo implementirana radi prevencije i otklanjanja štete od prirodnih i drugih nesreća“.

Energetska efikasnost postala je jedna od ključnih tema današnjice i perspektiva modernih kompanija. Uštede energije kao posljedica efikasnijeg korištenje energenata, ima značajan uticaj na ekonomsko-finansijski aspekt poslovanja kompanija, ali i život potrošača općenito u harmoničnijem kvalitetnijem i sigurnijem životu ljudi i društvene zajednice općenito.

Povećanje energetske efikasnosti doprinosi smanjenju emisije stakleničkih gasova (prevažodno CO₂), pa su efikasnija proizvodnja i racionalnija potrošnja energije zapravo ključne mjere u borbi

protiv globalnog zagrijavanja i klimatskih promjena što ujedno povećava i sigurnost kako uposlenika JP Elektroprivrede tako i općenito građana BiH.

Tim bi povećali i unaprijedili ulaganja zaštitili imovinu i ljude sa aspekta zaštite ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća, unaprijedili stručno rukovođenje, monitoringa i koordinacije svih procesa sigurnosti u preduzeću.

Konkretizacijom i implementacijom bi unaprijedili već postojeće eksterne i interne obuke i edukacije zaposlenika na nivou preduzeća u sveukupnom interesu sigurnosti i zaštite.

Transparentnom prezentacijom strateških ciljeva prezentovani su ciljevi Elektroprivrede u budućem periodu egzistiranja u veoma specifičnom ambijentu državnog i entitetskog uređenja i poslovnog okruženja gdje će u prvom planu implementacija zacrtanih ciljeva biti u rukama prvenstveno od strane uposlenika.

U konačnom rezimeu zaštita i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća je segment strukture unutrašnje nacionalne sigurnosti od velike važnosti za opstojnost, napredak i kontinuitet svakog društva i tome u prilog moram parafrizirati njemačkog kancelara Konrada Adenauera „Sigurnost nije sve, al sve ostalo bez sigurnosti je ništa“.

LISTA SKRAĆENICA

BiH- Bosna i Hercegovina

CMEPC -Vijeće jugoistočne Evrope za civilno vojno planiranje za vanredne situacije

CS- Centralna stanica službe za zaštitu i spašavanje

CZ- Civilna zaštita

CO 2- Ugljikov oksid- ugljen dioksid

EEC- Jedinstveni Evropski broj za hitne slučajeve

ED- Elektrodistribucija

EPBIH- Elektroprivreda Bosne i Hercegovine

EU- Evropska Unija

FBiH- Federacija Bosne i Hercegovine

FUCZ- Federalna uprava civilne zaštite

HE- Hidroelektrane

HR- Hrvatska

ICDO- Međunarodna organizacija civilne odbrane

IFOR- Multinacionalne vojne snage za provedbu mira u BiH

MZ -Mjesna zajednica

NATO- Sjeverno Atlanski savez

NUS- Neeksplozivna ubojita sredstva

OKC- Operativno-komunikacijski centar

PP- Protiv požarni aparat

RHB- Radiološka hemijska i biološka zaštita

RS- Republika srpska

RCC- Vijeće za regionalnu saradnju

TE- Termoelektrane

SFRJ- Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija

SRBIH- Socijalistička Republika Bosna i Hercegovina

SAD- Sjedinjene Američke Države

UN- Ujedinjene nacije

ZIS- Zaštita i spašavanje

LITERATURA

Knjige:

1. Daničić, M i Stajić, LJ,,(2008) Privatna bezbjednost, str. 40 VŠUP, Banja Luka
2. Dujović, Jagoš 2006 Rukovođenje i upravljanje sistemima sigurnosti Sarajevo FPN
3. Grupa autora, (2010) Zaštita i spašavanje u Bosni i Hercegovini Centar za sigurnosne studije BiH
4. Grizold A, Tatalović S, Cvrtila V, Suvremeni sistemi Nacionalne sigurnosti, Fakultet političkih znanosti Zagreb, Zagreb 1999
5. Huseinbašić, Ćamil (2009) Upravljanje sistemom zaštite i spašavanja Sarjevo, Jordan studio d.o.o.
6. Huseinbašić Ćamil (2007) Civilna zaštita u sistemu sigurnosti Sarajevo FPN
7. Huseinbašić Ćamil(2006) Rukovođenje i upravljanje u katastrofama, Sarajevo Sejtarija d.o.o.
8. Huseinbašić Samir (2008) Civilna zaštita u euro-atlanskim sistemima sigurnosti Sarajevo Jordan studio d.o.o.
9. Kasumović, Ahmed i Huseinbašić Ćamil (1996) Enciklopedijski riječnik odbrane BiH Tuzla
10. Stevo Tankosić i Dušan Vukadinović (1981) Rukovođenje i komandovanje u sistemu ONO, Viz, Beograd
11. Uljić Hamdija (1998) Sigurnost i zaštita u rudarstvu Tuzla
12. Termiz, Dževad (2003) Metodologija društvenih nauka, Sarajevo TDK ,Šahinpašić

Naučni članci, Leksikoni :

1. Huseinbašić, Ćamil (2006), Uvod u sistem civilne zaštite Bosne i Hercegovine, Fakultet Političkih nauka, Sarajevo,
2. Beridan Izet, Tomić Ivo i Kreso Muharem (2001) Leksikon sigurnosti, Sarajevo DES,

Zakoni, pravilnici, normativno pravni akti

1. Dejtonski mirovni sporazum 21.11.1995 godine (Okvirni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini, Ustav)
2. Okvirni zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Bosni i Hercegovini 50/08
3. Zakon o agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine (Službene novine Federacije BiH broj 78/08, 67/13)
4. Zakon o upravi (Službeni glasnik BiH broj 32/02, 102/09, 58/13)
5. Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Federaciji BiH (Službene novine FBiH br.39/03, 22/06, I 43/10)
6. Zakon o sudu Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik BiH broj 29/00, 16/02, 24/02, 3/03, 37/03, 42/03, 4/04, 9/04, 35/04, 61/04, 32/07)
7. Zakon o Ministarstvima i drugim organima uprave Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik BiH broj, 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 103/09)
8. Zakon o zaštiti od požara i vatrogastvu u Federaciji BiH (Službene novine FBiH broj 65/09)
9. - Zakon o zaštiti na radu (Službeni list SR BiH br. 22/90),
10. Zakon o Civilnoj zaštiti (Službeni glasnik Republike srpske br 26/02, i 39/03)
11. Zakon o rudarstvu u Federaciji BiH (Službene novine FBiH broj 26/10)
12. Zakon o geologiji u Federaciji BiH (Službene novine Federacije BiH broj 9/10)
13. Uredba o organiziranju službi zaštite i spašavanja u Federaciji BiH(Službene novine FBiH broj 77/06)
14. Pravilnik o organiziranju službi zaštite i spašavanja i jedinica CZ njihovim poslovima i načinu rada (Službene novine Federacije BiH 77/06)
15. Uredba o sadržaju i načinu izrade planova zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća (Službene novine Federacije BiH br.23/04, I 38/06)

16. Metodologija za izradu procjene ugroženosti od prirodnih i drugih nesreća u Federaciji BiH 35/04)

17 .Program razvoja zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u FBiH (2007-2011, 2018-2025)

Ineternet izvori :

1. www.msb.gov.ba
2. www.msb.gov.ba
3. <https://www.parlament.ba/>
4. <https://www.dei.gov.ba/>
5. <https://parlamentfbih.gov.ba/>
6. www.klix.ba
7. www.vijesti.ba
8. <http://intranet.elektroprivreda.ba/Pages/default.aspx>
9. <http://www.sudbih.gov.ba/stranica/86/pregled>
10. <https://www.ustavnisud.ba/bs/ustrojstvo>

